

Praktijkgericht Onderzoek

Elektronische muziek en
muziekproductie in muziektherapie

B Vaktherapie muziek

Ed de Tollenaar - 1774295

Cursus:	Praktijkgericht Onderzoek 2023-2024
Cursuscode:	ACTA-D4PGO-18
Leerteam nummer:	ACTA-V4STC-A2
Studiejaar:	4
Toetsdatum:	26/01/2024 (Eerste gelegenheid)
Examinatoren:	Karin van der Wiel, Matijs de Roo
Leerteambegeleider:	Patricia Vos

“Just Play!”

(Viega, M. 2023)

Samenvatting

Mensen kunnen gedurende hun leven geconfronteerd worden met mentale crises, voortkomend uit mentale aandoeningen of ingrijpende levensgebeurtenissen. Wanneer zelfstandig herstel niet mogelijk is, kan gespecialiseerde hulp van een Geestelijke Gezondheidsinstelling (GGZ) noodzakelijk zijn. Reinier van Arkel is zo'n GGZ-instelling die cliënten in crisissituaties bijstaat. De initiële behandelfase concentreert zich op het stabiliseren van deze cliënten, waarbij diverse benaderingen, zoals muziektherapie, worden toegepast. Reinier van Arkel biedt voornamelijk muziektherapie aan met niet-elektronische instrumenten. Vanwege de vraag van cliënten, de groeiende populariteit van elektronische muziek en de expertise in deze vorm bij de onderzoeker en opdrachtgever, ontstond de interesse in de mogelijke positieve rol van elektronische muziek in het stabilisatieproces.

Middels half-gestructureerde interviews, literatuuronderzoek en observaties is onderzocht hoe het gebruik van elektronische muziek en muziekproductie het stabilisatieproces van cliënten in crisissituaties kan verbeteren. Resultaten tonen aan dat elektronische muziek en muziekproductie effectief kunnen worden ingezet binnen muziektherapie. Cliënten ervaren sneller succes doordat ze minder vaardigheid nodig hebben in het bespelen van instrumenten. Elektronische muziek stelt hen bovendien in staat om unieke geluiden te creëren, waarmee ze op een bijzondere wijze hun identiteit kunnen uiten, iets wat met traditionele instrumenten niet mogelijk is. Het is echter essentieel dat het gebruik van elektronische muziek en muziekproductie niet op zichzelf staat, maar gericht blijft op het bereiken van de therapeutische doelen van cliënten. Gedurende het onderzoek hebben observaties laten zien dat het gebruik van elektronische muziek en muziekproductie de spanning bij cliënten kan verminderen.

Abstract

People may encounter mental crises throughout their lives, stemming from mental disorders or significant life events. When independent recovery is not possible, specialized assistance from a Mental Health Institution (MHI) may be necessary. Reinier van Arkel is one such MHI that supports clients in crisis situations. The initial treatment phase focuses on stabilizing these clients, employing various approaches, such as music therapy. Reinier van Arkel primarily offers music therapy with non-electronic instruments. Due to client demand, the growing popularity of electronic music, and expertise in this form by the researcher and sponsor, interest arose in the potential positive role of electronic music in the stabilization process.

Through semi-structured interviews, literature review, and observations, the study investigated how the use of electronic music and music production could enhance the stabilization process for clients in crisis situations. Results indicate that electronic music and music production can be effectively incorporated into music therapy. Clients experience quicker success as they require less skill in playing instruments. Additionally, electronic music enables them to create unique sounds, allowing them to express their identity in a special way not achievable with traditional instruments. However, it is crucial that the use of electronic music and music production remains

focused on achieving clients' therapeutic goals and does not operate in isolation. Throughout the research, observations have shown that the use of electronic music and music production can reduce tension in clients.

Voorwoord

Tijdens mijn studie muziektherapie aan Hogeschool Utrecht heb ik stagegelopen op de crisisafdelingen van GGZ-instelling Reinier van Arkel in Vught en 's-Hertogenbosch. Vanaf het begin trok de geestelijke gezondheidszorg mijn interesse vanwege de veelzijdige uitdagingen en de unieke individuen die hier ondersteuning kregen bij vaak complexe mentale kwesties. Bij Reinier van Arkel heb ik gewerkt met mensen die verschillende mentale (kenmerken van) aandoeningen hebben, zoals psychose, bipolariteit, schizofrenie, narcisme en depressie.

Het viel mij op dat mensen tijdens een crisis moeite hebben zichzelf te sturen en/of begrenzen en soms geleid lijken te worden door iets anders dan hun eigen wil. Daardoor is het lastig om met hen in gesprek te gaan en zijn therapeutische interventies op een dieper niveau niet direct mogelijk. De eerste stap bij deze cliënten is stabilisatie, zodat ze daarna meer grip op zichzelf hebben. Pas dan ontstaat ruimte om na te denken over hun problematiek, erover te praten en zichzelf te sturen. Muziektherapie blijkt tijdens het stabilisatieproces ruimte te bieden om gevoelens te ervaren en af en toe een inzichtgevend gesprek te voeren over wat de cliënt ervaart.

Tijdens deze sessies kreeg ik te maken met cliënten in de leeftijd van 18 tot 65 jaar, waarbij we instrumenten zoals piano, trommels en gitaar gebruikten. Met name de jongere generatie vertoonde soms weerstand tegen het maken van muziek en gaf aan moderne muziek te missen. Gedurende mijn studie heb ik zelf gebruik gemaakt van elektronische instrumenten en muziekproducties bij mijn performances. Dit wekte mijn nieuwsgierigheid naar hoe ik dit zou kunnen inzetten bij cliënten en wat de werkzame componenten van elektronische muziek en muziekproductie bij muziektherapie zouden kunnen zijn. Vandaar dit onderzoek.

Ik hoop dat dit onderzoek en het resulterende product de toepassing van elektronische instrumenten en muziekproductie op een toegankelijke manier kan helpen integreren in muziektherapie. Hiermee wordt beoogd muziektherapie aantrekkelijker te maken voor een bredere groep cliënten, waardoor weerstand wordt verminderd en de effectiviteit van muziektherapie kan toenemen.

Mijn dank gaat uit naar Linda Philipsen en RoseAnna van Beek voor hun geweldige begeleiding en de kansen die ik bij Reinier van Arkel heb gekregen op mijn stageplaats, die later mijn werkplek is geworden. Ik wil mijn waardering uitspreken naar alle respondenten en deelnemers die hebben bijgedragen aan dit onderzoek. Mijn dank gaat uit naar hun openhartigheid en de informatie die ze met mij hebben gedeeld. Tot slot wil ik alle medestudenten, docenten en mensen in mijn privé omgeving bedanken die mij hebben gesteund tijdens mijn opleiding en het mede mogelijk hebben gemaakt dat ik mijn passie kon volgen.

Ing. Ed de Tollenaar

info@muzicijn.nl

Rosmalen, 26-1-2024

Inhoudsopgave

<u>1</u>	<u>Inhoudelijke oriëntatie</u>	<u>7</u>
1.1	Stabilisatie	7
1.2	Depressie	7
1.3	Angsten en spanningen	8
1.4	Emotieregulatie	8
1.5	Muziektherapie en stabilisatie	9
1.6	Elektronische muziek en muziekproductie	9
1.7	Toepassing van elektronische muziek en muziekproductie in muziektherapie	10
<u>2</u>	<u>De onderzoekskwestie</u>	<u>11</u>
<u>3</u>	<u>Hoofdvraag, deelvragen en doelstelling</u>	<u>13</u>
3.1	Hoofdvraag	13
3.2	Deelvragen	13
3.3	Doelstelling	13
<u>4</u>	<u>Onderzoeksmethoden</u>	<u>14</u>
4.1	Onderzoeksbenadering	14
4.2	Onderzoekstype	14
4.3	Dataverzamelings technieken	15
4.3.1	Literatuurstudie	15
4.3.2	Half-gestructureerde interviews	15
4.3.3	Observaties op locatie	16
4.3.4	Triangulatie	16
4.4	Data-analyse	17
4.5	Kwaliteitscriteria	17
<u>5</u>	<u>Resultaten</u>	<u>19</u>
5.1	Resultaten deelvraag 1	20
5.1.1	Resultaten interviews	20
5.1.2	Resultaten literatuurstudie	20
5.1.3	Resultaten observaties	21
5.1.4	Conclusie deelvraag 1	21
5.2	Resultaten deelvraag 2	22
5.2.1	Resultaten interviews	22
5.2.2	Resultaten literatuurstudie	23
5.2.3	Resultaten observaties	24
5.2.4	Conclusie deelvraag 2	25
5.3	Resultaten deelvraag 3	25
5.3.1	Resultaten interviews	25
5.3.2	Resultaten literatuurstudie	26
5.3.3	Resultaten observaties	27

5.3.4	Conclusie deelvraag 3	28
5.4	Resultaten deelvraag 4	28
5.4.1	Resultaten interviews	28
5.4.2	Resultaten literatuurstudie	29
5.4.3	Resultaten observaties	30
5.4.4	Conclusie deelvraag 4	31
<u>6</u>	<u>Conclusie</u>	<u>33</u>
<u>7</u>	<u>Discussie en Aanbevelingen</u>	<u>35</u>
7.1	Vervolgonderzoek	35
7.2	Opdrachtgever en praktijk	36
7.3	Opleidingen	36
<u>8</u>	<u>Literatuurlijst</u>	<u>37</u>
<u>9</u>	<u>Bijlagen</u>	<u>41</u>
9.1	Bijlage 1: Informatiebrief en Interviewvragen respondenten	41
9.2	Bijlage 2: Informed consent formulieren	44
9.2.1	Informed Consent formulier Nederlands	44
9.2.2	Informed Consent formulier Engels	46
9.3	Bijlage 3: Coderen deelvragen	50
9.4	Bijlage 4: Interviews	51
9.4.1	Bijlage 4.1: Transcriptie interview respondent 1	51
9.4.2	Bijlage 4.2: Transcriptie interview respondent 2	73
9.4.3	Bijlage 4.3: Transcriptie interview respondent 3	95
9.5	Bijlage 5: Codeertabellen	112
9.5.1	Bijlage 5.1: Deelvraag 1: Randvoorwaarden	112
9.5.2	Bijlage 5.2: Deelvraag 2: Effecten op Therapie	113
9.5.3	Bijlage 5.3: Deelvraag 3: Kennis en vaardigheden	116
9.5.4	Bijlage 5.4: Deelvraag 4: Toepassing	118
9.6	Bijlage 6: Observaties	121
9.6.1	Bijlage 6.1: Informatiebrief onderzoek	121
9.6.2	Bijlage 6.2: Toestemmingsverklaring onderzoek	121
9.6.3	Bijlage 6.3: Observatie D1	123
9.6.4	Bijlage 6.4: Observatie D2	123
9.6.5	Bijlage 6.5: Observatie D3	124
9.7	Bijlage 7: Proefopstelling	126
9.8	Bijlage 8: Begrippenlijst	127

Inleiding

Dit onderzoek is uitgevoerd en geschreven door Ed de Tollenaer, vierdejaars student muziektherapie aan de Hogeschool Utrecht. Tijdens zijn stageperiode op de crisisafdelingen van de GGZ-instelling Reinier van Arkel heeft de onderzoeker geobserveerd dat er bij een jongere doelgroep behoefte was aan het maken van muziek met “moderne” elektronische instrumenten. Bij navraag bij deze groep cliënten bleek dat zij enthousiast reageerden op het idee om met dancemuziek en beats aan de slag te gaan. Deze doelgroep leek meer animo te hebben voor het maken van elektronische muziek dan het maken van muziek met, in hun ogen, “ouderwetse” instrumenten. Dit initiële enthousiasme triggerde de onderzoeker omdat hij het gevoel kreeg dat deze intrinsieke motivatie bij de cliënten op zichzelf al een positief therapeutisch effect had. Hij wilde onderzoeken of dat gevoel klopte door op zoek te gaan naar muziektherapeuten die elektronische muziek en muziekproductie toepassen tijdens hun sessies en door zelf sessies met elektronische muziek en muziekproductie te organiseren. Daarnaast heeft hij literatuuronderzoek gedaan naar het inzetten van elektronische muziek bij muziektherapie en deelnemers geobserveerd in een proefopstelling waarin zij elektronische muziek konden maken.

In hoofdstuk 1 wordt de inhoudelijke oriëntatie van het onderzoek beschreven. De onderzoeker bekijkt in dit hoofdstuk de verschillende onderdelen die aan bod kunnen komen om de onderzoeksvraag te beantwoorden.

In hoofdstuk 2 vindt u de onderzoekskwestie. Hierin wordt de achtergrond van het onderzoek beschreven. Daarbij wordt er gebruik gemaakt van diverse vakspecifieke bronnen.

In hoofdstuk 3 staan de hoofd- en deelvragen van het onderzoek beschreven. Daarnaast vindt u hier de doelstelling van dit onderzoek.

In hoofdstuk 4 wordt de onderzoeksmethode beschreven, inclusief de gekozen aanpak, het type onderzoek, de gebruikte verzameltechnieken, de data-analyse en de toegepaste kwaliteitscriteria.

Hoofdstuk 5 presenteert de onderzoeksresultaten, waarbij de onderzoeker de respondenten en deelnemers beschrijft, antwoord geeft op de deelvragen vanuit diverse bronnen met triangulatie, en conclusies per deelvraag presenteert.

In hoofdstuk 6 vindt u de conclusie van het gehele onderzoek.

In hoofdstuk 7 geeft de onderzoeker aanbevelingen voor het integreren van elektronische muziek en muziekproductie in muziektherapie, inclusief mogelijke vervolgstappen gebaseerd op de onderzoeksresultaten.

Mocht u tijdens het lezen bepaalde begrippen niet kennen, dan vindt u de beschrijving van de begrippen in bijlage 8: begrippenlijst.

Wanneer de onderzoeker het woord "hij" gebruikt, kan dit ook gelezen worden als "zij", en “hen/die”.

1 Inhoudelijke oriëntatie

Dit onderzoek heeft als focus de toepassing van elektronische muziek en muziekproductie in muziektherapie met als doel het bevorderen van het stabilisatieproces van cliënten bij de GGZ-instelling Reinier van Arkel. Het onderzoek omvat een literatuurstudie, interviews met muziektherapeuten die gebruikmaken van elektronische muziek en muziekproductie, en observaties van cliënten die in een proefopstelling experimenteren met elektronische muziekinstrumenten. In dit hoofdstuk bekijkt de onderzoeker verschillende onderdelen die aan bod kunnen komen om de onderzoeksvraag te beantwoorden.

1.1 Stabilisatie

Reinier van Arkel richt zich op herstelondersteunende zorg. “Dat betekent aansluiten bij de leefwereld van de patiënt, bij zijn eigen kijk op wat er met hem aan de hand is en zijn eigen ideeën over de gewenste opbrengst van behandeling of begeleiding” (GGZstandaarden, 2019). Op de crisisafdelingen bij Reinier van Arkel wordt muziektherapie ingezet om cliënten die zich in een psychiatrische crisis bevinden te stabiliseren. Dat gebeurt in groepstherapie en in individuele therapie waarbij wordt gewerkt aan spannings- en emotieregulatie. Bij een stabiele situatie wordt er geen verandering in de psychiatrische problematiek verwacht of nagestreefd en is er weinig kans op terugval. De cliënt is in psychiatrische zin stabiel, maar er is wel sprake van restverschijnselen die voorspelbaar en/of onder controle zijn (Overheid, Definities geestelijke gezondheidszorg, 2005).

1.2 Depressie

Cliënten op de crisisafdelingen van Reinier van Arkel lijden onder andere aan een depressie. Depressie is binnen Reinier van Arkel een behandelaangrijpingspunt. Als je een depressie hebt, dan ben je mentaal aan het lijden. Volgens Schoevers en Vinkers (z.d.) is de oorzaak van het ontstaan van een depressie vaak het gevolg van een combinatie van biologische, sociale en psychische factoren:

Biologische oorzaken

Depressies komen in sommige families meer voor dan bij andere families en ze komen twee keer zo vaak voor bij vrouwen als bij mannen. Daarnaast kan het zijn dat het stress-, hormoon- of immuunsysteem in de war is of dat medicijngebruik of het gebruik van alcohol en drugs een rol speelt.

Sociale oorzaken

Een depressie kan ook worden veroorzaakt door ingrijpende gebeurtenissen of ernstige stress, zoals het verlies van een dierbare, een scheiding of ontslag. Een depressie treedt niet altijd onmiddellijk na de gebeurtenis op, maar soms pas na verloop van tijd. Daarnaast kunnen ervaringen van seksuele, lichamelijke of mentale mishandeling in de kindertijd op latere leeftijd leiden tot depressieve gevoelens. Naast deze factoren, kan eenzaamheid ook tot een depressie leiden.

Mentale oorzaken

De vatbaarheid voor depressie kan ook gerelateerd zijn aan psychologische factoren, zoals bepaalde persoonlijke eigenschappen of karakterkenmerken. Een angst voor falen, gebrek aan zelfvertrouwen en moeite met het vragen om ondersteuning kunnen bijvoorbeeld het risico op depressie vergroten.

1.3 Angsten en spanningen

Angstgevoelens zijn een normaal verschijnsel dat iedereen weleens ervaart. Het hebben van angst hoeft niet direct als een stoornis te worden beschouwd. Pas wanneer angst regelmatig aanzienlijke verstoringen veroorzaakt in het dagelijks leven, kan er sprake zijn van een stoornis. Tijdens het stabilisatieproces wordt ook aandacht besteed aan angsten bij Reinier van Arkel. Volgens Schreurs & van Balkom (z.d) bestaan er verschillende soorten angststoornissen zoals een paniekstoornis, een sociale angststoornis, een piekerstoornis, een posttraumatische stressstoornis en een fobie. Wanneer een cliënt aan een angststoornis leidt, dan kan hij last hebben van:

- hoofdpijn;
- buikpijn;
- slaapproblemen;
- gebrek aan eetlust;
- concentratieproblemen;
- bange voorgevoelens;
- prikkelbaarheid;
- nervositeit;
- spanning en onrust;
- angsten voor allerlei klachten.

Het is nog niet volledig helder welke specifieke processen verstoord zijn bij mensen die lijden aan een angststoornis. Bij personen met een angststoornis vertonen bepaalde delen van de hersenen overmatige activiteit of juist onvoldoende activiteit, wat leidt tot een verstoorde balans. Angststoornissen kunnen worden behandeld met cognitieve gedragstherapie en/of EMDR (Eye Movement Desensitization and Reprocessing). Daarbij worden bij sommige mensen ook medicijnen zoals antidepressiva ingezet.

1.4 Emotieregulatie

In het stabilisatieproces wordt er met cliënten aan emotieregulatie gewerkt. Een gezonde emotieregulatie gaat om het effectief omgaan met emoties. Voor sommige cliënten kan het echter een uitdaging zijn om hun emoties te reguleren. Emotieregulatie problemen manifesteren zich wanneer emoties buitengewoon intens zijn in vergelijking met de situatie die ze veroorzaakt. Mensen kunnen dan moeite hebben om hun emoties te herkennen, raken verward door hun eigen gevoelens en voelen zich overweldigd door de intensiteit ervan (Hosseini, 2023).

Volgens Hosseini (2023) kunnen emotieregulatie problemen ontstaan door verschillende oorzaken. De oorzaak hiervan kan liggen in vroegkinderlijke trauma's, waarbij de ouders mogelijk emotioneel niet beschikbaar waren of op een grensoverschrijdende manier met de cliënt omgingen. Het kan ook voortkomen uit een gebrek aan bevestiging gedurende het leven van de cliënt, waarbij zijn of haar gedachten en gevoelens vaak zijn afgewezen, genegeerd of veroordeeld. Emotieregulatie problemen worden gezien als een belangrijke component voor depressie (Aalbers, 2021). Het is bekend dat muziek wordt gebruikt om emoties te reguleren (Juslin, 2019), mogelijk omdat muziek stress kan verminderen (de Witte, Spruit et al., 2020) en emoties kan oproepen (Koelsch, 2014, 2015).

1.5 Muziektherapie en stabilisatie

De Nederlandse vereniging voor Muziektherapie (NVvMT) beschrijft muziektherapie als “Muziektherapie is het klinisch, op wetenschappelijk, praktijkgericht onderzoek en ervaringskennis gebouwde gebruik van muzikale interventies om individuele doelstellingen te verwezenlijken van verandering, ontwikkeling, stabilisatie of acceptatie op emotioneel, gedragsmatig, cognitief, sociaal of lichamelijk gebied, vanuit een therapeutische relatie door een professional, die een erkende muziektherapie opleiding heeft afgerond” (Hakvoort et al., 2017).

Volgens Ouwens et al. (2007) zijn de vaktherapeutische behandeldoelen bij 75% van de cliënten vooral het verminderen van een depressieve stemming, angsten en klachten ten gevolge van life-events. Daarnaast het vergroten van de kracht en zelfwaardering, het scheppen van voorwaarden voor behandeling en stabilisatie. Daarbij wordt een steunende werkwijze gecombineerd met andere directieve werkwijzen ingezet door vaktherapeuten (Ouwens et al., 2007).

Muziektherapie blijkt als aanvulling op standaardbehandeling een gunstiger effect te hebben op de behandeling van depressie dan de standaardbehandeling alleen. Aalbers (2021) zegt hierover dat muziektherapie effectief lijkt om depressieve symptomen te verminderen, angstgevoelens te verminderen en het sociale, beroepsmatige en psychologische functioneren te verbeteren.

1.6 Elektronische muziek en muziekproductie

Elektronische muziek en muziekproductie bestaat al langer dan de meeste mensen denken. Elektronische muziek ontstond in 1906 bij de introductie van de Dynamophone (De Kruijff, z.d.). Volgens Historiek (2019) werd de eerste elektronische muziekstudio op 18 oktober 1951 in Keulen opgericht. In deze muziekstudio konden voor het eerst elektronische geluiden op een professionele manier worden gemixt. Eind jaren zeventig werd de Moog synthesizer door Giorgio Morodor in de discotheken geïntroduceerd (Huismans, 2022). Van daaruit veroverden de synthesizer en het keyboard in de jaren 80 de wereld (De Kruijff, z.d.). Elektronische muziekcomposities werden tot stand gebracht door het gebruik van oscillatoren, bandrecorders en de vroege computers. De integratie van deze elementen, de eerste synthesizers genaamd, bood componisten de mogelijkheid om

volledige controle uit te oefenen over alle aspecten van een compositie (Preludium, z.d.).

In Nederland slaat house vanaf 1988 aan en vanaf de jaren 90 wordt house en dance groot in Nederland. “Nederlandse dance, de overkoepelende term voor alle soorten elektronische dansmuziek, is een exportproduct geworden en dj’s als Hardwell, Martin Garrix en Oliver Heldens zijn ware popsterren” (Huismans, 2022).

1.7 Toepassing van elektronische muziek en muziekproductie in muziektherapie

Elektronische muziek en muziekproductie kan uitstekend worden ingezet voor music-centered music therapy. In music-centered music therapy bevinden de mechanismen van het muziektherapieproces zich in de krachten, ervaringen, processen en structuren van muziek (Aigen, 2014). Volgens Viega (2018) die zich richt op music-centered music therapy, speelt het maken van elektronische muziek een rol bij de volgende humanistische kerncomponenten:

1. Keuzevrijheid: De eindeloze sonische texturen die digitale elektronische muziek en muziekproductie biedt, bieden songwriters een digitale omgeving om keuzevrijheid te ervaren en uit te oefenen.
2. Eigenheid uitdrukken: Naarmate de verschillende sonische texturen worden ontdekt en keuzevrijheid wordt toegepast, hebben songwriters de autonomie om de geluiden te mixen, te stapelen, te bewerken en vorm te geven tot een muzikale identiteit die uniek is voor henzelf.
3. Het uiten van eigenheid: De geleefde verhalen die in de muziek zijn ondergebracht, worden niet alleen begrepen door alleen de lyrische componenten te ervaren. Digitale vocale manipulatie, gelaagdheid en verbetering stellen songwriters in staat nieuwe delen van zichzelf een stem te geven en nieuwe mogelijkheden te verkennen om zichzelf in de wereld uit te drukken.
4. Betrokkenheid van belanghebbenden: Digitale technologie biedt adolescent songwriters een manier om betrokken te zijn bij een mondiale gemeenschap via verschillende digitale mediaplatforms, waaronder muziekproductie en streaming. Door keuzevrijheid te cultiveren en hun eigenheid tot uitdrukking te brengen, onthullen songwriters zichzelf aan de wereld, en kan er met hun kunst worden gewerkt op een manier die sociale verhalen over gezondheid, trauma, jeugdcultuur en onrechtvaardigheid transformeert.

Hoewel elektronische muziek en muziekproductie al tientallen jaren bestaat, wordt het nog maar beperkt toegepast bij Reinier van Arkel. In deze instelling worden voornamelijk traditionele instrumenten zoals piano, gitaar en trommels gebruikt. De instrumenten op de crisisafdeling die enigszins elektronisch van aard zijn, omvatten een elektronisch drumstel, een keyboard en een iPad. Echter, deze worden momenteel niet ingezet voor het creëren van elektronische muziek. Er wordt hier op het moment van dit onderzoek sporadisch gebruik gemaakt van synthesizers of computers.

2 De onderzoekskwestie

Volgens cijfers van de Nederlandse Zorgautoriteit werden er in 2021, 515369 cliënten behandeld in de gespecialiseerde ggz en 2364 in de langdurige ggz (Nederlandse Zorgautoriteit, z.d.). Een deel van deze cliënten bevindt zich in een acute crisissituatie. De eerste stap bij het behandelen van deze cliënten is stabilisatie. “Zolang iemand nog in crisis zit, moet de hulpverlening nog niet vooruitlopen op vervolgafspraken. De kracht ligt bij het stabiliseren van de oorspronkelijke situatie” (GGZstandaarden, 2019). Op crisisafdelingen Intensive Home Treatment (IHT), Medium Care (MC) en High Intensive Care (HIC) wordt onder andere muziektherapie ingezet om cliënten te helpen stabiliseren. Dit gebeurt in groepstherapie en individuele sessies.

In muziektherapiesessies bij Reinier van Arkel worden hoofdzakelijk traditionele instrumenten gebruikt, zoals piano, gitaar en trommels. De enige aanwezige elektronische instrumenten zijn een elektronisch drumstel en een keyboard. Incidenteel is in het verleden de app Garageband op een iPad gebruikt. Opname van muziek beperkt zich tot het gebruik van een telefoon of iPad. Er zijn verzoeken van cliënten om elektronische muziek te creëren, maar op het moment van dit onderzoek is dat nog niet mogelijk vanwege het ontbreken van kennis en het ontbreken van gedefinieerde werkvormen. Er zijn wel al investeringen gedaan in elektronische muziek en muziekproductie, waaronder de aanschaf van een MacBook Pro met Ableton, een Ableton Push 2 en een Native Instruments Komplete Kontrol. Deze apparatuur is bedoeld om te worden gebruikt voor het produceren van elektronische muziek.

De aanname is dat het gebruik van elektronische muziek en muziekproductie de connectie met een doelgroep die daar interesse voor heeft zal vergemakkelijken. “Intrinsiek gemotiveerde gedragingen worden gesteld in de afwezigheid van externe bekrachtigers: het gedrag is doel op zichzelf doordat het als inherent bevredigend wordt ervaren. Men stelt het gedrag omdat men het graag doet, interessant, of uitdagend vindt (Vansteenkiste, Neyrinck, 2010).

De opdrachtgever is een muziektherapeut en heeft als muzikante ervaring met het maken van elektronische muziek en muziekproductie. Zij gebruikt dit sporadisch bij haar muziektherapiesessies. Doordat ze er nog geen handig methodisch systeem in heeft gevonden, belemmert haar dit om het op een meer gestructureerde of efficiënte manier in te zetten. Zij komt bovendien tot haar vraagstelling als opdrachtgever omdat (jongere) cliënten erom vragen en omdat er wel al investeringen zijn gedaan om elektronische muziek te kunnen gaan gebruiken. Er is een vermoeden dat het toepassen van elektronische muziek en muziekproductie in muziektherapie een positieve bijdrage kan leveren aan het therapieproces. Om te kunnen onderbouwen wat de effecten zijn van het inzetten van elektronische muziek en muziekproductie heeft zij de onderzoeker gevraagd om de invloed van het maken van elektronische muziek en muziekproductie op cliënten kan hebben. De overkoepelende doelstelling bij het inzetten van elektronische muziek en

muziekproductie is het realiseren van een positief effect op de spannings- en emotieregulatie bij cliënten.

Het onderzoek richt zich op het bepalen van het effect dat elektronische muziek en muziekproductie kan hebben op het therapeutische proces. Het doel is om te begrijpen hoe elektronische muziek en muziekproductie effectief kan worden geïntegreerd met als uiteindelijk doel het bevorderen van spannings- en emotieregulatie bij cliënten.

3 Hoofdvraag, deelvragen en doelstelling

Op basis van de onderzoekskwestie worden in dit hoofdstuk de hoofdvraag en deelvragen geformuleerd. Daarnaast wordt de doelstelling van dit onderzoek beschreven.

3.1 Hoofdvraag

Hoe kan elektronische muziek en muziekproductie ingezet worden zodat dit het stabilisatieproces van cliënten in een crisissituatie bevordert?

3.2 Deelvragen

1. Wat zijn de randvoorwaarden voor het toepassen van elektronische muziek en muziekproductie in muziektherapie?
2. Wat zijn de specifieke effecten van het inzetten van elektronische muziek en muziekproductie in muziektherapie?
3. Welke kennis en vaardigheden heb je nodig om elektronische muziek en muziekproductie betekenisvol te kunnen inzetten voor en met cliënten?
4. Hoe kan een muziektherapeutisch aanbod eruitzien bij het toepassen van elektronische muziek en muziekproductie in muziektherapie?

3.3 Doelstelling

De doelstelling is het realiseren van een positief effect op de spannings- en emotieregulatie bij cliënten. De hoop is dat door het inzetten van elektronische muziek en muziekproductie, cliënten met interesse voor elektronische muziek makkelijker geïnteresseerd raken in muziektherapie en daardoor effectiever geholpen kunnen worden.

4 Onderzoeksmethoden

4.1 Onderzoeksbenadering

Dit onderzoek is een kwalitatief praktijkgericht onderzoek. Het is praktijkgericht omdat het voortkomt uit de vraag van de opdrachtgever, die op zijn beurt is ontstaan binnen de context van de beroepspraktijk (Migchelbrink, 2010). Smeijsters (2006) stelt dat kwalitatief onderzoek zich richt op het begrijpen van de ervaringen en belevingen van mensen, evenals de betekenis die zij aan die ervaringen geven. In dit type onderzoek wordt de onderzochte persoon beschouwd als de bron van kennis, in tegenstelling tot het gebruik van meetinstrumenten. De onderzoeksvraag hoe elektronische muziek en muziekproductie ingezet kan worden zodat dit het stabilisatieproces van cliënten in een crisissituatie bevordert, komt vanuit de praktijksituatie waarbij voornamelijk traditionele instrumenten worden ingezet. Er is bij opdrachtgever nog weinig bekend over de therapeutische werkzaamheid van het toepassen van elektronische instrumenten. De onderzoeker observeert de reacties van de onderzochte personen en integreert deze bevindingen in de conclusies. In praktijkgericht onderzoek legt de onderzoeker de systematiek en methodologie vast om de studie transparant en controleerbaar te maken (Migchelbrink, 2016; Smeijsters, 2005). Dit omvat het uitvoeren van interviews, literatuuronderzoek en observaties om op verschillende manieren te onderzoeken welke specifieke effecten de toepassing van elektronische muziek en muziekproductie heeft op de personen die worden onderzocht.

4.2 Onderzoekstype

Het onderzoekstype is een ontwikkelingsonderzoek. Het doel van het onderzoek is inzicht te krijgen in de werkzaamheid van elektronische muziek en muziekproductie in muziektherapie en daarbij een set aan tools te ontwikkelen voor de muziektherapeut waarmee deze op een laagdrempelige manier met cliënten kan werken. Door middel van ontwikkelingsonderzoek kan kennis verzameld worden over de inzet van elektronische muziek en muziekproductie in muziektherapie. Het betreft het tot stand brengen van 'nieuwe' modules, methoden, handleidingen, werkwijzen, onderzoeksinstrumenten, interventies, et cetera. Er mist iets in het huidige aanbod van behandelingen of de toegepaste methoden (HU Hogeschool Utrecht, 2023). Hierbij gaat het om het ontwikkelen van een nieuwe methode die nog niet wordt toegepast bij de opdrachtgever. De onderzoeker zal onderzoeken hoe cliënten in de doelgroep reageren op het toepassen van elektronische muziek en muziekproductie. Daarnaast zal hij muziektherapeuten die al gebruik maken van elektronische instrumenten interviewen en doet hij literatuuronderzoek. De analyse richt zich op de effecten die worden waargenomen bij het gebruik van elektronische muziek en muziekproductie, de perceptie van de cliënten, en het observeren van verschillende werkvormen.

Door de expertise van muziektherapeuten te integreren met literatuurstudie en observaties, ontstaat informatie die kan worden omgezet in een innovatieve muziektherapeutische module die toepasbaar is binnen Reinier van Arkel.

4.3 Dataverzamelingstechnieken

Dit onderzoek maakt gebruik van literatuuronderzoek, (half-)gestructureerde interviews en observatieonderzoek om gegevens te verzamelen. Deze benaderingen dragen bij aan triangulatie en bieden een solide basis voor de onderbouwing van het onderzoek.

4.3.1 Literatuurstudie

Het proces van zoeken naar informatie in literatuur heet literatuurstudie. In een praktijkgericht onderzoek heeft dit volgens Migchelbrink (2016) de volgende functies: verkennen, verduidelijken en aanvullen van al bestaande kennis. Volgens Scharwächter en Krul (2022) is literatuuronderzoek een methode om bestaande kennis van een onderwerp uit diverse bronnen te verzamelen, zoals wetenschappelijke artikelen, boeken, papers, scripties en archiefmateriaal. Literatuuronderzoek kan analoog of digitaal worden uitgevoerd (Migchelbrink, 2016). In dit onderzoek wordt de literatuurstudie benaderd vanuit het perspectief van muziektherapie. De resultaten van de literatuurstudie worden beschreven in hoofdstuk 5 resultaten. Bovendien zal de opgedane kennis samengevoegd worden met de inzichten die zijn voortgekomen uit de gehouden interviews en de observaties.

Bij kwalitatief onderzoek ligt de focus op het begrijpen van de werkelijkheid vanuit het perspectief van de betrokkenen in de situatie zelf. Daarom is het doorgaans niet gangbaar om voorafgaand aan het onderzoek uitgebreide kennis te vergaren via literatuurstudie over de te onderzoeken situatie. Een voorafgaande uitgebreide kennis kan namelijk leiden tot beïnvloeding van het onderzoek en interfereert met de open ervaring die de onderzoeker nastreeft (Migchelbrink (2016).

4.3.2 Half-gestructureerde interviews

De onderzoeker heeft drie respondenten geïnterviewd die als muziektherapeut ervaring hebben met het toepassen van elektronische muziek en muziekproductie in muziektherapie. De interviewvragen zijn vooraf opgesteld en gecategoriseerd en dienen vooral als leidraad voor het interview. Dit zorgt voor enige structuur, maar de volgorde van onderwerpen en de formulering van vragen en antwoorden zijn niet strikt voorgeschreven (Migchelbrink, 2016). Tijdens het interview is afgeweken van de volgorde van de vragen en was er ruimte om buiten de vragen om uit te wijden over onderwerpen die aan bod kwamen. De vragenlijst kan worden gevonden in bijlage 1: informatiebrief en interviewvragen respondenten. De vragen zijn open van aard, wat betekent dat de respondent de vrijheid heeft om zijn antwoorden zelf te formuleren (Migchelbrink, 2016). De vragenlijst is voortgekomen uit de hoofdvraag en deelvragen zoals deze in hoofdstuk 3 hoofdvraag, deelvragen en doelstelling zijn opgesteld. Daarbij is onderscheid gemaakt tussen de volgende categorieën:

- Vragen over de doelgroep
- Vragen over expertises en vaardigheden
- Vragen over instrumenten en tools

- Vragen over therapeutische werkzaamheid

De onderzoeker heeft gekozen voor muziektherapeuten die ruime ervaring hebben met het inzetten van elektronische muziek en muziekproductie zodat de focus zowel op de muziektherapeutische inzet als het toepassen van de techniek komt te liggen. De interviews zijn online via Zoom en Teams afgenomen, waarbij de interviews zijn opgenomen met behulp van een geluidsrecorder. De interviews zijn met kleuren gecodeerd (zie bijlage 3: coderen deelvragen) en getranscribeerd (zie bijlage 4: interviews). De respondenten hebben een informatiebrief (zie bijlage 1: informatiebrief en interviewvragen respondenten) ontvangen en hebben een informed consentformulier (zie bijlage 2: informed consent formulieren) ondertekend waarmee hun privacy is gewaarborgd. De interviews zijn na het afnemen geanonimiseerd getranscribeerd. De opnames zijn vervolgens vernietigd.

4.3.3 Observaties op locatie

Observaties werden op locatie in de muziekrimte bij Reinier van Arkel gedaan. Er werd met één muziektherapeut in opleiding en twee cliënten geëxperimenteerd met het spelen op elektronische instrumenten. De onderzoeker heeft daarvoor een proefopstelling opgezet met behulp van Ableton 11, de Ableton Push 2 en de Native Instruments Komplete controller. Zie bijlage 7: proefopstelling. De onderzoeker heeft in 1 sessie per deelnemer bekeken hoe deze improviseerde met elektronische muziek en hoe dit van invloed was op de stemming. Hierbij werd gebruik gemaakt van beats, samples en synthesizers. De deelnemers konden deze aansturen met behulp van de Ableton Push 2 en de Native Instruments Komplete controller. De onderzoeker heeft zich daarbij ondersteunend opgesteld en had voornamelijk de rol van engineer. De deelnemers kregen een korte introductie en mochten daarna zelfstandig spelen met de geboden tools. Door zich open te stellen en actief te ondersteunen zorgde de onderzoeker ervoor dat de angst voor de techniek werd weggenomen en de deelnemers zich primair konden richten op het maken van muziek.

De deelnemers zijn vooraf op de hoogte gesteld van het onderzoek via een informatiebrief (zie bijlage 6.1: informatiebrief onderzoek) en hebben een toestemmingsverklaring (zie bijlage 6.2: toestemmingsverklaring onderzoek) ingevuld en ondertekend waarmee hun privacy is gewaarborgd. De resultaten zijn geanonimiseerd opgenomen in het onderzoek. Zie hoofdstuk 5 voor de profielen van iedere deelnemer.

Tijdens de observaties is er gebruik gemaakt van een componentenschema, de post-it methode en de Roos van Leary. Zie bijlage 6: observaties.

4.3.4 Triangulatie

Dit onderzoek maakt gebruik van de databronnen literatuurstudie, interviews en observatie op locatie. Omdat informatie wordt verkregen uit diverse bronnen en deze onderling worden vergeleken om tot betrouwbare conclusies te komen, wordt dit proces triangulatie genoemd. Door middel van triangulatie bekijk je hetzelfde fenomeen vanuit verschillende ooghoeken. Hierbij probeer je overeenkomsten te

vinden tussen gegevens die afkomstig zijn van verschillende bronnen (Migchelbrink, 2016). De triangulatie in dit onderzoek bestaat uit de databronnen literatuur en personen. De dataverzamelingstechnieken zoals beschreven door Smeijsters (2006) bestaan in dit onderzoek uit interviews en observaties. In dit onderzoek zijn interviews afgenomen met muziektherapeuten die gespecialiseerd zijn in het toepassen van elektronische muziek en muziekproductie in combinatie met een literatuurstudie en observaties in de praktijk. Door deze verzamelde informatie samen te voegen, is het mogelijk om een evidence-based conclusie te formuleren (Smeijsters, 2009). De afgenomen interviews zijn te vinden in bijlage 4: interviews.

4.4 Data-analyse

Na het verzamelen van alle soorten informatie, is het noodzakelijk om deze informatiebronnen te analyseren. Volgens Migchelbrink (2016) houdt analyseren in dat de gegevens worden bewerkt om de inhoud ervan te begrijpen. Dit proces omvat het ordenen, categoriseren, vergelijken en redeneren om relevante gegevens voor het onderzoek te identificeren (Migchelbrink, 2016). In dit onderzoek is gekozen voor een kwalitatieve data-analyse, waarbij gegevens afkomstig zijn uit interviews, literatuurstudie en observaties bij Reinier van Arkel.

De interviews zijn eerst volledig getranscribeerd en vervolgens gecodeerd. Coderen betekent het toekennen van specifieke codes (kleuren) aan aspecten die betrekking hebben op hetzelfde onderwerp (Smeijsters, 2006). Voor het coderen is een lijst opgesteld met deze aspecten (zie bijlage 3: coderen deelvragen). Deze aspecten zijn gebaseerd op de opgestelde deelvragen in hoofdstuk 3, waarbij van tevoren is bepaald welke code of kleur aan een specifiek aspect werd toegekend. Hierdoor ontstaat een overzicht van welk aspect bij welke deelvraag hoort. Deze teksten zijn vervolgens per aspect opgenomen in codeertabellen (zie bijlage 5: codeertabellen).

Bij het onderzoek bij Reinier van Arkel zijn het componentenschema, de roos van Leary en de post-it methode toegepast (zie bijlage 6: observaties). Door middel van deze schema's werd duidelijk hoe de cliënten omgingen met het gebruik van elektronische muziek en muziekproductie. Het componentenschema geeft de muzikale aspecten binnen de sessies weer, zoals gebruikte instrumenten, dynamiek en tempo. Volgens Kerpel (2022) helpt de roos van Leary bij het analyseren van andermans gedrag. Zo kon worden geobserveerd wat voor effect het bespelen van elektronische instrumenten op de cliënten had. Met behulp van de post-it methode worden alle andere opvallende zaken geregistreerd die de onderzoeker heeft waargenomen bij de onderzochte personen.

4.5 Kwaliteitscriteria

De onderzoeker heeft zich laten leiden door de kwaliteitscriteria zoals deze door Smeijsters (2006) zijn beschreven:

Credibility (geloofwaardigheid)

Om de geloofwaardigheid te waarborgen, zijn de interviews volledig getranscribeerd, waardoor de inhoud rechtstreeks afkomstig is van de respondenten.

Dependability (betrouwbaarheid)

Triangulatie is toegepast om zo volledig mogelijke en onderling afhankelijke gegevens te verkrijgen, wat de betrouwbaarheid ten goede komt.

Confirmability (bevestigbaarheid)

Het onderzoek loopt vanaf de inhoudelijke oriëntatie naar de onderzoekskwestie. Van daaruit zijn de hoofdvraag, deelvragen en het doel van het onderzoek gedefinieerd. De deelvragen zijn beantwoord door het doen van een literatuurstudie, het afnemen van interviews en het doen van observaties bij Reinier van Arkel. De resultaten zijn opgenomen in hoofdstuk 5, waardoor de bevestigbaarheid is gewaarborgd.

Transferability (overdraagbaarheid)

Volgens MyResearchMentor (z.d.) is het onderzoek overdraagbaar als de bevindingen in andere contexten kunnen worden toegepast. Dit kan door middel van een rijke beschrijving. Daarbij kan de lezer zich verplaatsen in de beschreven context en deze projecteren op zijn eigen situatie (MyResearchmentor, z.d.). Dit onderzoek richt zich op het toepassen van elektronische muziek en muziekproductie in muziektherapie en kan in iedere instelling worden toegepast. Daarmee is het overdraagbaar.

Authenticity (authenticiteit)

Bij de opdrachtgever wordt sporadisch gebruik gemaakt van elektronische muziek en muziekproductie bij muziektherapie. De muziektherapeut, tevens opdrachtgever, en onderzoeker hebben beiden ervaring met het maken van elektronische muziek, maar hebben weinig ervaring bij het inzetten van elektronische muziek en muziekproductie in muziektherapie. Daarmee heeft de onderzoeker geen invloed kunnen uitoefenen op de visie van de respondenten.

Naast deze door Smeijsters (2006) gedefinieerde kwaliteitscriteria heeft de onderzoeker gebruik gemaakt van de kwaliteitstechnieken triangulatie, repeated analysis en een evaluatiegroep die feedback heeft gegeven op het onderzoek.

5 Resultaten

In dit hoofdstuk geeft de onderzoeker op elk van de deelvragen antwoord op basis van het literatuuronderzoek, de observaties en interviews. Per deelvraag vindt u een conclusie die op basis van triangulatie is getrokken.

Er zijn drie personen (R1, R2, R3) geïnterviewd.

De respondenten bestaan uit:

- Een muziektherapeut/docent elektronische muziek en muziekproductie.
- Een muziektherapeut/associate professor of music therapy (engelstalig).
- Een muziektherapeut.

R1, R2 en R3 zijn allemaal muziektherapeuten.

Voor de observaties hebben drie personen (D1, D2, D3) in een proefopstelling gebruik gemaakt van het bij dit onderzoek opgeleverde product. De proefopstelling bestaat uit Ableton 11 op een Macbook Pro. Ableton kan worden aangestuurd door de Ableton Push 2 en de Native Instruments Komplete controller. De onderzoeker heeft templates gemaakt in Ableton die bestaan uit samples en synthesizer presets waarmee de deelnemers direct aan de slag kunnen. Zie bijlage 7: proefopstelling.

D1 is een muziektherapeut in opleiding, D2 is een cliënt en D3 is een cliënt. De onderzoeker heeft ervoor gekozen om één muziektherapeut in opleiding en twee cliënten te observeren, met als doel inzicht te verkrijgen in zowel de kennisbehoefte van de therapeut als het werken met elektronische muziek en muziekproductie door de cliënten.

Tabel 1. Geobserveerde deelnemers

Deelnemer (D)	Kenmerken
D1	Type deelnemer: Muziektherapeut in opleiding Geslacht: Man Leeftijd: 54
D2	Type deelnemer: Cliënt Geslacht: Man Leeftijd: 26 Diagnose: Spanning/Angstklachten, Vermoeden autismespectrumstoornis
D3	Type deelnemer: Cliënt Geslacht: Vrouw Leeftijd: 23 Diagnose: Depressie, Suïcidale gedachten, ADHD

De observatieverslagen zijn in bijlage 6: observaties terug te vinden.

5.1 Resultaten deelvraag 1

Deelvraag 1 is: *Wat zijn de randvoorwaarden voor het toepassen van elektronische muziek en muziekproductie in muziektherapie?*

5.1.1 Resultaten interviews

Volgens R1 is het van belang dat zowel de muziektherapeut als de cliënt intrinsiek gemotiveerd zijn om elektronische muziek en muziekproductie toe te passen. De muziektherapeut dient daarbij zowel interne als externe kennis van de tools te hebben om effectief met de cliënten te werken, volgens zowel R1 als R2. R2 benadrukt dat hoewel competentie vereist is, niet elk apparaat tot in detail gekend hoeft te worden. Om het instapniveau voor het gebruik van elektronische muziek en muziekproductie zo laag mogelijk te maken, wordt het aanbevolen om de instrumenten en tools aan te passen zodat cliënten er makkelijk mee kunnen werken (R1). R1 en R2 wijzen op de leeftijdsgroepen jongvolwassenen tot middelbare leeftijd als de meest geïnteresseerde doelgroep voor elektronische muziek en muziekproductie. R3 benadrukt dat het toepassen van elektronische muziek en muziekproductie het meest effectief is wanneer het gerelateerd is aan de muzieksmaak van de cliënt, ongeacht de leeftijd. Bij het toepassen ervan is het noodzakelijk om af te stemmen op de cliënt, rekening te houden met het niveau van technologische ervaring en aandacht te besteden aan de specifieke problematiek van de cliënt (R1, R2). Specifiek wordt gewaarschuwd voor het gebruik van effecten zoals delay (echo van tonen) en reverb (galm) bij cliënten met schizofrenie of psychotische stoornissen om te voorkomen dat ze psychotisch worden (R1, R2, R3). R3 benadrukt dat het gebruik van deze effecten mogelijk is, maar dat de cliënt hier zorgvuldig op moet worden voorbereid en dat de muziektherapeut alert moet zijn om te voorkomen dat de cliënt in soundscapes afdwaalt. De muziektherapeut moet zich bewust zijn van de potentiële gevaren bij het gebruik van elektronische muziek en muziekproductie (R2). R2 suggereert dat voor cliënten met psychoses of schizofrenie een grounded benadering met beats effectiever kan zijn dan het gebruik van complexe effecten. Zowel R1, R2 als R3 benadrukken dat het inzetten van elektronische muziek en muziekproductie geen op zichzelf staand doel moet zijn, maar dat de muziektherapeut zich moet richten op de specifieke doelen die de cliënt wil bereiken. R1 voegt hieraan toe dat de cliënt over een goed gehoor moet beschikken en in staat moet zijn om tonen te horen.

5.1.2 Resultaten literatuurstudie

Randvoorwaarden spelen een essentiële rol, aangezien ze de basis vormen voor het mogelijk maken van de behandeling, waarbij zowel de cliënt, de therapeut als de therapeutische omgeving moeten samenkomen. Verschillende obstakels kunnen het therapieproces belemmeren, zoals een gebrek aan affiniteit van de cliënt met muziek, gedeelde ervaringen tussen de therapeut en de cliënt die tot tegenoverdracht leiden, of een tekort aan beschikbare (elektronische) instrumenten (Smeijsters, 2006). Smeijsters (2006) geeft ook aan dat een werkvorm wordt beschreven als een activiteit met een vastomlijnd begin en een einde, waarbij het doel, de gebruikte materialen en de randvoorwaarden van tevoren zijn vastgesteld.

Hahna et al. (2012) geven aan dat muziektherapeuten elektronische muziek en muziekproductie gebruiken bij cliënten jonger dan 65 jaar.

Het gebruik van elektronische apparatuur zoals een iPad, zorgt ervoor dat de cliënt veel keuzes heeft en het moeilijk kan vinden om zich aan de opdracht te houden. De cliënt kan makkelijk omschakelen naar een andere app en met andere dingen bezig zijn als er even geen supervisie van de muziektherapeut is (Werger et al., 2021).

Bij het gebruik van Ableton in combinatie met de Ableton Push is het van het grootste belang dat de muziektherapeut ten minste de volgende basisvaardigheden beheerst: het creëren van een ritme, een melodie en harmonie, en het werken met samples in Session Mode. Het is ook belangrijk om ervoor te zorgen dat de cliënt niet gefrustreerd raakt bij het gebruik van de Push 2, tenzij het doel is om de eigen grenzen te confronteren (Werger et al., 2021).

Viega (2018) geeft aan dat niet alle technologie gelijk is en muziektherapeuten opnameplatforms moet bieden die de autonomie van een persoon het beste ondersteunen. Dat komt tot stand door de natuurlijke leiding van de songwriter/cliënt te volgen.

5.1.3 Resultaten observaties

Met betrekking tot deelvraag 1 valt op dat D1 vrij makkelijk op de voor hem nieuwe apparatuur speelt. Doordat D1 ervaring heeft met het maken van muziek, pakt hij het spelen snel op. Het valt op dat hij snel zelfstandig kan werken op de Ableton Push 2. D2 geeft aan dat hij de Ableton Push 2 complex en niet intuïtief vindt. D3 blijft vooral binnen de geboden templates en lijkt zich daar veilig door te voelen. Voor zowel D1, D2, als D3 bieden de geboden templates een omgeving waarbinnen ze vrij makkelijk kunnen werken.

5.1.4 Conclusie deelvraag 1

Elektronische muziek en muziekproductie kan voor alle leeftijdsgroepen worden ingezet zolang de cliënten intrinsiek gemotiveerd zijn om ermee aan de slag te gaan. Daarbij moet rekening gehouden worden met de volgende punten:

- Instrumenten en tools moeten worden aangepast zodat cliënten op een laagdrempelige manier met elektronische muziek en muziekproductie kunnen spelen. Dit kan door bijvoorbeeld met templates te werken die een kader bieden waarbinnen de cliënt kan spelen.
- De muziektherapeut moet ten minste kennis hebben van de basismogelijkheden van technologische tools die ingezet worden.
- De muziektherapeut moet blijven afstemmen op de cliënt en rekening houden met het technische niveau van de cliënt.
- De muziektherapeut ondersteunt de cliënt en moet ervoor zorgdragen dat de cliënt zonder veel belemmeringen kan spelen.
- Het inzetten van elektronische muziek en muziekproductie moet geen doel op zich zijn, maar ingezet worden om het therapeutische doel van de cliënt te bereiken.

- Voor cliënten met specifieke aandoeningen zoals schizofrenie of psychoses kunnen beter geen effecten zoals delay of reverb worden ingezet.
- Het is wenselijk dat de muziektherapeut de cliënten actief begeleidt in de toepassing van elektronische muziek en muziekproductie omdat ze snel afgeleid kunnen worden door de grote hoeveelheid aan mogelijkheden.

5.2 Resultaten deelvraag 2

Deelvraag 2 is: *Wat zijn de specifieke effecten van het inzetten van elektronische muziek en muziekproductie in muziektherapie?*

5.2.1 Resultaten interviews

Het inzetten van elektronische muziek en muziekproductie vergroot de aantrekkelijkheid voor jongvolwassenen om deel te nemen aan muziektherapie (R1). Momenteel ontbreekt echter voldoende onderzoek naar de effectiviteit van elektronische muziek en muziekproductie voor specifieke stoornissen, en er bestaat onzekerheid over eventuele beperkingen bij het gebruik van bepaalde elektronische instrumenten voor de doelgroep (R1). Volgens R1 is het belangrijk om te focussen op het doelen waaraan je wilt werken bij een cliënt en dat je het inzetten van elektronische muziek en muziekproductie aanpast aan die doelen.

Volgens R1, R2 en R3 resulteert het gebruik van elektronische muziek en muziekproductie altijd in directe succeservaringen, aangezien cliënten geen voorafgaande muzikale ervaring of instrumentale vaardigheden nodig hebben. R3 benadrukt dat het gebruik van een controller sneller tot resultaten leidt dan het gebruik van traditionele instrumenten zoals piano of gitaar. In de wereld van elektronische muziek draait het niet om snelheid of vaardigheid, maar om de keuzes die je maakt. Het gaat om luisteren en de keuzes die je maakt om een unieke sonische ervaring te creëren die jouw identiteit weerspiegelt. Bij het maken van elektronische muziek gaat het om verhalen vertellen, een beeld schilderen en mensen te laten dansen. Het is te vergelijken met het maken van een schilderij. Elektronische muziek en muziekproductie creëert een gelijkwaardige omgeving tussen mensen; je hoeft er niet heel lang voor te studeren om het te kunnen bespelen. Cliënten kunnen met elektronische muziek en muziekproductie een unieke versie van zichzelf creëren, in tegenstelling tot traditionele instrumenten waarbij ze beperkt zijn door het instrument zelf (R2). Technologie kan relationeel worden gebruikt om uitdagingen aan te gaan, te groeien, te verwerken en te verkennen om iets volledig nieuws te creëren. Doordat ieder geluid gemaakt kan worden wat de cliënt zich maar kan voorstellen, staat elektronische muziek en muziekproductie nieuwe ervaringen en ontdekkingen toe (R2). Het starten en stoppen van loops met een controller maakt het ook toegankelijker voor cliënten met fysieke beperkingen of angst om te spelen (R3). Het lanceren van loops geeft cliënten het gevoel actief deel te nemen. Dat is erg containing en grounding. Daarmee kan je de intensiteit van het spelen voor cliënten beperken (R2).

Als muziektherapeut kun je met elektronische muziek en muziekproductie soundscapes genereren en effecten gebruiken om de juiste omgeving te creëren

voor het uiten van geestelijke gezondheid. Technologie wordt vaak ingezet als een tool om een probleem op te lossen, maar je kan technologie ook inzetten om te gebruiken zonder einddoel (R1, R2). Het is een middel om het doel van de cliënt te bereiken, waarbij het maken van elektronische muziek zelf een unieke ervaring kan zijn (R1, R2). Elektronische muziek en muziekproductie stelt de cliënt in staat actief en receptief bezig te zijn, af te wisselen tussen actieve betrokkenheid en observeren, iets wat bij traditionele instrumenten niet mogelijk is. De cliënt kan als het ware uit de actieve muziek stappen, de muziek beleven, gaan dansen en daarna weer terug de actieve muziek instappen (R2).

Naast het bespelen van elektronische instrumenten kan ook muziekproductie worden ingezet, waarbij technieken zoals compressie therapeutisch relevant zijn. Je bent als het ware geluiden aan het mengen en ze in verschillende delen van de ruimte aan het plaatsen (R2). Het gebruik van een DAW (Digital Audio Workstation) is bijzonder geschikt voor therapie met als doel een overzicht van je levensloop te maken (R3).

Het eenvoudig kunnen opnemen van sessies biedt cliënten de mogelijkheid om het resultaat mee naar huis te nemen (R1).

5.2.2 Resultaten literatuurstudie

Volgens Burland en Magee (2014) opent elektronische muziek en muziekproductie een breed scala aan mogelijkheden voor zowel therapeuten als cliënten. Dit geldt zowel voor de bediening als voor de diversiteit aan beschikbare geluiden. Cliënten kunnen hun voorkeursgeluiden of muziekgenres verkennen, waardoor ze zich kunnen identificeren als 'popmuzikfan', 'componist' of 'DJ'. Het aannemen van dergelijke muzikale identiteiten biedt cliënten de kans om een vernieuwd gevoel van eigenwaarde te ontwikkelen, gesitueerd binnen voor hen relevante culturele en sociale contexten. Deze muzikale identiteiten stimuleren cliënten om aan therapie deel te nemen.

Volgens Nagler (2013) kan het gebruik van elektronische muziek en muziekproductie zelfexpressie en interactie vergroten. Daarnaast kan het gebruikt worden voor stemmingsregulatie (Roth, 2014). Binnen de psychiatrie kunnen elektronische instrumenten en computerapplicaties worden gebruikt voor cliënten met emotionele of gedragsproblemen om motivatie en actieve deelname te vergroten.

Groothuis (2015) benadrukt dat elektronische muziek en muziekproductie waardevol kan zijn, mits de muziektherapeut bekwaam is in het doelgericht toepassen ervan om de therapeutische doelen van de cliënt te bereiken. Het is cruciaal dat de therapeut in staat is zorgvuldig te overwegen welke stappen nodig zijn om de meest optimale uitkomst van de therapie te bereiken. Krout (2015) benadrukt dat elektronische muziek en muziekproductie niet moet worden gebruikt omdat het 'cool' is, maar dat het moet worden toegepast in de juiste klinische context.

Het opnemen van zang speelt een cruciale rol in het therapeutische songschrijfproces vanwege de therapeutische implicaties ervan voor het verkennen

van identiteit, het creëren van veiligheid en vertrouwen, en het uiten van uitdagende en verwaarloosde emoties (Viega, 2018).

Volgens Viega (2018) leken cliënten die gebruik maken van vooraf gecomponeerde loops op zoek te zijn naar meer keuzevrijheid en controle in hun leven.

Productietechnieken zijn elementen van nummers die hun geluidslandschappen versterken, waardoor expressieve mogelijkheden ontstaan die een weerspiegeling zijn van de geleefde ervaring van cliënten (Viega, 2018).

Vervorming ontstaat door het veranderen en versterken van het geluidssignaal. Viega (2018) heeft ontdekt dat vervorming door cliënten wordt gebruikt om emotionele pijn uit te drukken. Galm zorgt ervoor dat een stem of instrument ruimte krijgt. Dit ondersteunt de cliënt bij het blootleggen en verminderen van zijn (onbewuste) angst. Omgekeerd zorgt compressie ervoor dat het dynamische bereik van een audiosignaal wordt gecondenseerd. Viega (2018) kwam erachter dat dit de auditieve spanning van het gevangen zitten in hopeloosheid verhoogt.

Door lagen aan te brengen in een soundscape, kan de cliënt zijn verhaal naar voren laten komen. Het aanbrengen van gelaagdheid en mixen kan adolescente cliënten helpen bij het oplossen van problemen en het verkennen van nieuwe mogelijkheden om te reageren op hun geleefde verhalen en innerlijke worstelingen. Auto-Tune ontmenselijkt de stem en kan helpen bij identiteitsvorming na een trauma. Cliënten zijn hiermee in staat op muzikale wijze nieuwe identiteiten in hun stem te verkennen door zang te corrigeren die buiten hun toonhoogte valt. Door pitchcorrectie toe te passen kan een cliënt een nieuw personage onthullen (Viega, 2018).

Technologie heeft het potentieel om alles wat muziektherapie te bieden heeft te verbeteren en aan te vullen: het creëert niet alleen kansen voor degenen die mogelijk uitgesloten zijn van meer traditionele muziektherapiebenaderingen met behulp van traditionele akoestische hulpmiddelen, het stelt hen ook in staat toegang te krijgen tot een verscheidenheid aan alternatieve mogelijkheden. Door cliënten te versterken, waarbij ze onafhankelijkheid en een middel tot zelfexpressie krijgen, en toegang tot sociale interacties te verschaffen via elektronische muziek en muziekproductie, ontstaan er diverse kansen voor hen om een gevoel van 'heelheid' te ontwikkelen. Dit proces geeft betekenis en motivatie aan het individu (Burland et al., 2014).

5.2.3 Resultaten observaties

Met betrekking tot deelvraag 2 valt op dat D3 aangeeft dat haar spanning is gezakt gedurende de sessie. Zowel D1, D2, als D3 geven aan dat ze plezier hebben ervaren bij het spelen. Door de muzikale achtergrond van D1, lukte het hem om zijn identiteit of gevoel vorm te geven. Daarbij maakte hij gebruik van het aanpassen van de parameters en filters van verschillende synthesizers. D3 gaf ook aan dat het haar goed gelukt was om iets te creëren dat aansloot bij haar gevoel. D2 leek wat meer moeite te hebben om zijn gevoel vorm te geven, wat ook bij zijn vermoedelijke diagnose zou kunnen aansluiten. D2 leek voornamelijk bezig met het zo goed mogelijk te willen doen. Hij lijkt muziek vooral vanuit zijn verstand in plaats van uit zijn gevoel te willen maken, terwijl D3 juist meer vanuit haar gevoel leek te handelen.

5.2.4 Conclusie deelvraag 2

Door elektronische muziek en muziekproductie in te zetten, is de kans groter dat jongvolwassenen muziektherapie willen gaan volgen. Het inzetten van elektronische muziek en muziekproductie resulteert in snelle succeservaringen. Het draait bij elektronische muziek en muziekproductie niet om je vaardigheid, maar om de geluidskeuzes die je maakt waardoor je een weerspiegeling van jouw identiteit of gevoel neer kunt zetten. Met behulp van elektronische muziek en muziekproductie kunnen cliënten een unieke versie van zichzelf creëren doordat ze ieder geluid kunnen produceren dat ze maar kunnen bedenken. Zij kunnen daarmee hun identiteit muzikaal vormgeven. Bij het gebruik van traditionele instrumenten ben je beperkt tot het geluidsspectrum van dat specifieke instrument.

Het toepassen van elektronische muziek en muziekproductie kan invloed hebben op:

- stemmingsregulatie;
- ontwikkelen van een gevoel van eigenwaarde;
- het ervaren van succes;
- het vergroten van zelfexpressie en interactie;
- het vergroten van motivatie en actieve deelname aan de therapie;
- het verkennen/vormen van de identiteit;
- het creëren van veiligheid;
- het uiten van emoties;
- het ervaren van keuzevrijheid en controle;
- het weerspiegelen van ervaringen van de cliënt;
- het verkennen van nieuwe mogelijkheden;
- het laten zakken van spanning;
- het ervaren van plezier.

Het toepassen van elektronische muziek en muziekproductie moet niet gezien worden als een doel op zich. Het is een middel om het doel van de cliënt te bereiken, waarbij het maken van elektronische muziek een unieke ervaring kan zijn. Daarbij is het inzetten van elektronische muziek en muziekproductie zowel actief als receptief tegelijkertijd. De cliënt kan muziek maken, dit laten doorlopen, ondertussen luisteren of gaan dansen en uit het creatieproces stappen, waarna hij weer verder kan gaan met het maken van muziek. Dat is niet mogelijk met traditionele instrumenten. Doordat het resultaat van een sessie eenvoudig opgenomen kan worden, kan de cliënt zijn identiteit verkennen en dit mee naar huis nemen.

5.3 Resultaten deelvraag 3

Deelvraag 3 is: *Welke kennis en vaardigheden heb je nodig om elektronische muziek en muziekproductie betekenisvol te kunnen inzetten voor en met cliënten?*

5.3.1 Resultaten interviews

R1, R2 en R3 geven beiden aan dat elektronische muziek en muziekproductie muziektherapeuten afschrikt. Met name oudere generaties hebben moeite met

elektronische muziek en muziekproductie omdat ze niet weten hoe ze ermee om moeten gaan (R1). Het is van belang dat muziektherapeuten zich richten op mogelijkheden in plaats van beperkingen bij het inzetten van elektronische muziek en muziekproductie. Terwijl kinderen vaak zelf met de elektronische tools willen experimenteren, hebben ouderen meer begeleiding nodig, wat de rol van de muziektherapeut verandert (R1). R3 benadrukt dat muziektherapeuten het lastig vinden om buiten hun vertrouwde kaders te denken, en het bespelen van elektronische instrumenten wordt door R2 vergeleken met het bespelen van traditionele instrumenten zoals een gitaar. Een elektronisch instrument is dus ook gewoon een instrument dat je in kunt zetten volgens R1 en R2. Bij het maken van elektronische muziek ben je een ander soort muzikant dan bij het maken van traditionele muziek. Dat verwacht muziektherapeuten (R2).

Opvallend is het verschil in visie tussen R1 en R2 met betrekking tot het verwerven van kennis en vaardigheden. R1 benadrukt het belang van het aanpassen van instrumenten en tools om muziektherapeuten en cliënten op een eenvoudige manier met elektronische muziek en muziekproductie te laten werken. R1 suggereert ook dat muziektherapeuten zich moeten bijscholen op scholen voor het toepassen van elektronische muziek en muziekproductie. R2 stelt echter voor cliënten gewoon te laten spelen met elektronische instrumenten, waarbij ze vanzelf leren hoe het werkt. R2 benadrukt dat scholing van tools niet noodzakelijk is en dat studenten dit gemakkelijk via platforms zoals YouTube kunnen leren. Volgens R2 is het belangrijker de nadruk te leggen op hoe je technologie inzet, gebaseerd op psychotherapeutische modellen van relationeel werk, en minder focust op de technische details.

R2 wijst erop dat het ontwikkelen van een relatie met elk stuk apparatuur essentieel is, zodat je, wanneer zich problemen voordoen, weet hoe je verder moet. Hoewel competentie vereist is, betekent dit volgens R2 niet dat je elk stuk apparatuur tot in detail moet kennen. Muziektherapeuten kunnen een elektronisch instrument kiezen waar ze comfortabel mee zijn en stap voor stap meer ervaring opdoen (R2). R1 is strenger en stelt dat muziektherapeuten precies moeten weten hoe de technologie werkt om obstakels voor zowel de muziektherapeut als de cliënt te voorkomen. Bovendien benadrukt R1 de noodzaak van ruimte voor cliënten om vrij met elektronische muziek en muziekproductie te spelen, zonder specifieke opdrachten. R3 neemt een neutraler standpunt in en wijst erop dat het werken met elektronische muziek en muziekproductie kundigheid vereist van de muziektherapeut.

5.3.2 Resultaten literatuurstudie

Volgens Werger et. al (2021) aarzelen veel muziektherapeuten om elektronische muziek en muziekproductie (of andere technologieën) te gebruiken, omdat ze zowel ervaring als kennis missen over hoe ze deze moeten gebruiken. Dat komt niet omdat ze niet in staat zijn om ermee te spelen, maar omdat ze de eerste stap niet zetten om nieuwe technologie op te pakken en te beheersen, net zoals ze dat met andere instrumenten doen. Muziektherapeuten zijn meer gefocust op de technologie zelf in plaats hoe het te gebruiken in een therapeutische context.

Crowe en Rio (2004) bepleitten dat het onderwijs in muziektherapie zich zou moeten richten op zeven gebieden van de elektronische muziek en muziekproductie:

1. Aangepaste instrumenten.
2. Opnametechnologie.
3. Elektrische/elektronische instrumenten.
4. Softwareprogramma's voor elektronische muziek en muziekproductie.
5. Medische technologie.
6. Ondersteunende technologie voor mensen met een handicap.
7. Op technologie gebaseerde muziek/geluidsgenezingspraktijken.

Volgens het onderzoek van Hahna et al. (2012) blijkt dat het merendeel van de muziektherapeuten dat elektronische muziek en muziekproductie toepast mannen tussen de 21 en 30 jaar zijn. De meesten waren autodidact. Daar staat tegenover dat het merendeel van de muziektherapeuten vrouw is. Daarnaast laat dit onderzoek zien dat muziektherapeuten die ouder zijn dan 55 moeite hebben om elektronische muziek en muziekproductie te omarmen omdat technologie minder deel uitmaakte van de samenleving toen zij jonger waren. Dat onderzoek is uit 2012, dus het zou kunnen dat deze leeftijd tegenwoordig verder opgerekt is. De onderzoeker heeft daar echter geen informatie over kunnen vinden.

Viega (2018) geeft aan dat de rol van de muziektherapeut kan wisselen. Het gebruik van vooraf opgenomen instrumentale nummers vereist bijvoorbeeld meer receptieve technieken van de muziektherapeut. Daartegenover staat dat de muziektherapeut de rol van ingenieur op zich neemt wanneer de cliënt soundscapes aan het componeren is en hiermee de cliënt helpen technisch de gewenste geluiden te bereiken.

Het toepassen van elektronische muziek en muziekproductie vereist meer dan alleen technische competentie en vaardigheid op verschillende digitale hardware- en softwareapparatuur; muziektherapeuten moeten luisteren naar de mogelijkheden van verbeelding binnen de sonische texturen en het herstel van de identiteit van adolescenten binnen de soundscapes kunnen horen (Viega, 2018).

5.3.3 Resultaten observaties

Met betrekking tot deelvraag 3 valt op dat D1 de bediening van de Ableton Push 2 door zijn muzikale achtergrond snel oppakte. Hij heeft in ieder geval basiskennis van synthesizers en daarmee kon hij goed aangeven welke parameters en filters hij zou willen aanpassen. Als ondersteunend muziektherapeut kon de onderzoeker hem daarbij helpen. D1 was nieuwsgierig en niet angstig om elektronische muziek en muziekproductie te gebruiken. Hij experimenteerde veel en had snel in de gaten welke knoppen waarvoor bedoeld waren. D2 en D3 hebben geen kennis en vaardigheden met betrekking tot het maken van muziek. Het bleek noodzakelijk dat de deelnemers een duidelijke instructie krijgen en dat er grenzen worden geboden binnen de tools die ze gaan gebruiken. Doordat er templates werden aangeboden, konden zij op een laagdrempelige manier werken met de Ableton Push 2.

5.3.4 Conclusie deelvraag 3

Sommige muziektherapeuten zijn huiverig om elektronische muziek en muziekproductie te gebruiken omdat ze ervaring en kennis missen over hoe ze het moeten gebruiken. Het helpt daarbij als ze in mogelijkheden in plaats van in beperkingen denken. Een elektronisch instrument is ook een instrument, net zoals een traditioneel instrument dat is. De muziektherapeut heeft een extra rol als engineer wanneer hij elektronische muziek en muziekproductie inzet. Hij moet in staat zijn om de cliënten te helpen om technisch het juiste geluid neer te zetten. Daarbij heeft hij inzicht nodig in hoe parameters en filters werken bij het gebruik van bijvoorbeeld synthesizers. Daarnaast moet hij kunnen luisteren naar de soundscapes die de cliënten maken om hierin het herstel van de identiteit van de cliënten kunnen horen.

Een muziektherapeut heeft kennis nodig van elektronische muziek en muziekproductie om het te kunnen toepassen en daarbij is het belangrijk dat de focus ligt op de toepasbaarheid om de therapeutische doelen van de cliënten te bereiken. Er zijn verschillende visies op het niveau van kennis. Vanuit een muziektherapeut/docent in elektronische muziek en muziekproductie wordt aangegeven dat muziektherapeuten alle ins en outs van de tools moet weten en zich moeten bijscholen op scholen. Dit wordt ondersteund door de literatuur. Aan de andere kant suggereert een andere muziektherapeut dat deze kennis ook verkregen kan worden via YouTube. De nadruk zou wat hem betreft niet zozeer moeten liggen op technische details, maar eerder op hoe technologie wordt toegepast op basis van psychotherapeutische modellen. Uit de literatuur blijkt ook dat de meeste muziektherapeuten die kennis van elektronische muziek en muziekproductie hebben autodidact zijn.

5.4 Resultaten deelvraag 4

Deelvraag 4 is: *Hoe kan een muziektherapeutisch aanbod eruitzien bij het toepassen van elektronische muziek en muziekproductie in muziektherapie?*

5.4.1 Resultaten interviews

Bij het toepassen van elektronische muziek en muziekproductie is het van belang dat de instrumenten en tools aangepast worden zodat de cliënten er gemakkelijk mee kunnen werken (R1). R3 benadrukt dat het opstarten van loops voor mensen met beperkte muzikale vaardigheden sneller resultaten oplevert. R3 geeft aan dat het lanceren van loops cliënten het gevoel geeft dat ze echt iets doen. Dat is erg containing en grounding (Wigram, 2004). Daarmee kan de intensiteit van het spelen beperkt worden. Daarbij moet je ervoor zorgen dat de cliënten niet verdrinken in de technologie (R1).

Elektronische muziek en muziekproductie wordt toegepast in diverse domeinen, waaronder jeugdzorg, gehandicaptenzorg, GGZ en revalidatiecentra. Hoewel de werkvormen vergelijkbaar zijn, verschillen de doelen per doelgroep (R1). Op dit moment is volgens R1 onduidelijk of er beperkingen zijn bij het gebruik van bepaalde elektronische instrumenten voor cliënten in specifieke doelgroepen.

Voorbeelden van tools en instrumenten voor het creëren van elektronische muziek met cliënten omvatten Garageband op de iPad, Xbox Connect, DJ-sets, Logic met een synthesizer, Ableton, Ableton Push, apps op de telefoon die synchroniseren met Ableton zoals Koala, APC40 Controller, en het maken en verwerken van zelfgemaakte samples in een Digital Audio Workstation (DAW). Het is niet altijd nodig om opnames te maken volgens R1. R3 bevestigt dat elektronische muziek en muziekproductie niet als doel op zich moet worden ingezet, maar moet worden gebruikt als een middel om mee te spelen. Het maken van opnames heeft als voordeel dat de cliënt het mee naar huis kan nemen (R1).

Zowel R1 als R2 benadrukken dat muziektherapeuten cliënten het beste gewoon kunnen laten spelen met elektronische instrumenten, zonder te veel uitleg of opdrachten. Het is van belang voor de muziektherapeut om af te stemmen op de smaak van de cliënt. Wanneer begeleiding nodig is, kan de muziektherapeut inspringen, bijvoorbeeld door hardcore beats aan te bieden aan een cliënt die van hardcore houdt (R1). R2 benadrukt dat elektronische instrumenten dienen om muzikaliteit en artistieke vorm te geven. Cliënten kunnen expressief zijn en nieuwe frequenties ontdekken die nog niet eerder zijn gemaakt. R3 stelt dat het beeldscherm moet verdwijnen bij improvisatie met elektronische muziek, maar dat het gebruik van een beeldscherm wel effectief is bij het schrijven van liedjes. Dit is vergelijkbaar met beeldende therapie omdat hier actief iets op een scherm wordt gecreëerd.

Werkvormen genoemd door R1 en R2 omvatten het spelen met elektronische muziek en muziekproductie, improvisatie en het creëren van soundscapes om identiteit vorm te geven. In een groep kunnen cliënten bijvoorbeeld op een loop improviseren of lagen toevoegen (R1). R2 geeft als voorbeeld dat cliënten gelijktijdig met een app op hun eigen telefoon kunnen spelen, waarbij de telefoons gesynchroniseerd worden door Ableton Live. R3 noemt een werkvorm waarbij de cliënt wordt gevraagd wat hij hoort in een geluidstapijt, waarmee de cliënt in het hier en nu wordt gehouden.

5.4.2 Resultaten literatuurstudie

Werger et al. (2021) geven aan dat elektronische muziek en muziekproductie in verschillende domeinen kan worden toegepast zoals voor cliënten met meervoudige beperkingen, cliënten met een autismespectrumstoornis, volwassenen, ouderen, geriatrie en de geestelijke gezondheidszorg. Er is volgens Werger et al. (2021) weinig bekend over het gebruik van elektronische muziek en muziekproductie binnen de geestelijke gezondheidszorg.

Voor het gebruik van de Ableton Push 2 zeggen Werger et al. (2021) dat deze geschikt is omdat hij ingezet kan worden bij het nemen van beslissingen, planning, het organiseren van geluid en het maken van soundscapes en mixen. De Ableton Push 2 maakt het mogelijk dat cliënten hun emoties en ideeën kunnen uiten. De Ableton Push 2 kan gebruikt worden om aandacht en geheugen te trainen, maar maakt het ook mogelijk om cliënten te laten experimenteren en nieuwe mogelijkheden te ontdekken.

Viega (2018) maakte tijdens zijn onderzoek gebruik van Garageband Apple Loops, Korg EMX1 Electribe Music Production Station, Korg ESX1 Electribe production Sampler, MicroKorg en de Korg Kaossilator Dynamic Phrase Synthesizer. Daarnaast maakt hij ook gebruik van Ableton Live met de Ableton Push 2.

Viega (2018) geeft een aantal voorbeelden van de inzet van elektronische muziek en muziekproductie:

- Het werken met vooraf opgenomen instrumentale nummers. Cliënten kunnen zelf teksten schrijven op de instrumentale nummers.
- Vooraf samengestelde loops. Hiermee kunnen cliënten hun eigen soundscapes creëren door de loops te rangschikken, manipuleren, bewerken en in lagen in te delen.
- Het personaliseren van geluiden via elektronische apparatuur. Geluiden kunnen door het gebruik van filters, effecten en modulators precies zo aangepast worden dat ze passen bij de huidige identiteit van de cliënt.
- Het toepassen van productietechnieken, zoals het gebruik van filters als delay, reverb, compressie en vervorming. Daarnaast kunnen deze effecten op verschillende manieren gelaagd worden zodat ze onderling ook weer verschillende effecten op elkaar hebben.
- Het toepassen van gelaagdheid en het mixen van de verschillende geluiden. Door de verschillende geluiden een eigen plek in de stereo-mix te zetten, kan een complete compositie in de ruimte worden geplaatst.
- Zang opnemen met moderne productietechnieken zoals auto-tune, toonhoogtemanipulatie en het dubbelen in lagen geven inzicht in hoe cliënten hun stem expressief inzetten.

Wegner et al. (2021) geven als voorbeeld dat de cliënt kan improviseren op de Ableton Push 2 met een gekozen instrumentaal geluid. Dat geluid kan aan een track worden toegekend en daarbij kan de cliënt dan een beat, bas-loop of akkoorden selecteren waarop hij kan improviseren.

Door galm in te zetten op de zangstem van een cliënt kan veiligheid aangebracht worden voor een cliënt die aanvankelijk wordt geïntimideerd door de intimiteit van het opnemen van zijn zangstem (Viega, 2018).

5.4.3 Resultaten observaties

Met betrekking tot deelvraag 4 is het duidelijk geworden dat het klaarzetten van templates voor de deelnemers de drempel laag maakt om te beginnen met spelen. Tijdens de observaties zijn er twee werkvormen aangeboden:

1. Mixen
De deelnemers mochten experimenteren met vooraf klaargezette samples. Die konden ze combineren en in lagen opbouwen. Hiermee kan de deelnemer oefenen met beslissingen nemen en experimenteren met nieuwe dingen die buiten hun comfortzone kunnen liggen.
2. Soundscapes maken

De deelnemers mochten met verschillende synthesizers lagen van verschillende klanken maken en daarmee een soundscape samenstellen. Daarmee kunnen ze hun identiteit of gevoel van dat moment verklanken.

5.4.4 Conclusie deelvraag 4

Elektronische muziek en muziekproductie kan worden toegepast bij diverse doelgroepen zoals jeugdzorg, gehandicaptenzorg, GGZ en revalidatiecentra. De werkvormen die daarbij gebruikt kunnen worden zijn vergelijkbaar, maar dienen per doelgroep andere doelen.

Er zijn verschillende werkvormen die uitgevoerd kunnen worden door elektronische muziek en muziekproductie in te zetten. Grofweg zijn deze in te delen in:

- mixen;
- improvisatie;
- personaliseren van geluiden;
- productietechnieken toepassen;
- opnames maken.

Om ervoor te zorgen dat cliënten niet verdrinken in de technologie, is het raadzaam dat de muziektherapeut de instrumenten en tools aanpast. Ableton Live in combinatie met de Ableton Push 2 kan worden ingezet voor de volgende doelen en werkvormen:

Doelen:

- Het nemen van beslissingen.
- Planning.
- Het vormgeven van identiteit.
- Het experimenteren en ontdekken van nieuwe mogelijkheden.
- Het trainen van aandacht en geheugen.
- Het creëren van verbinding door samen te spelen in een groep.

Werkvormen:

- Het organiseren van geluid.
- Het creëren van soundscapes.
- Het mixen van geluiden.
- Het maken van opnames.

Twee werkvormen die laagdrempelig ingezet kunnen worden zijn:

1. Mixen, waarbij cliënten bestaande samples kunnen combineren en zo kunnen oefenen met beslissingen nemen en kunnen experimenteren met nieuwe dingen die buiten hun comfortzone liggen.
2. Soundscapes maken, waarbij cliënten hun identiteit of gevoel kunnen verklanken.

De verschillende werkvormen zijn uitgewerkt en opgenomen in het product dat bij dit onderzoek wordt opgeleverd.

6 Conclusie

Bij Reinier van Arkel wordt op de crisisafdelingen muziektherapie aangeboden met traditionele instrumenten zoals piano, gitaar en trommels. Zowel de opdrachtgever als de onderzoeker hebben aanzienlijke ervaring met elektronische muziek en muziekproductie en waren nieuwsgierig naar de mogelijke toepassingen ervan in muziektherapie. Het onderzoek heeft als doel het realiseren van een positief effect op de spannings- en emotieregulatie bij cliënten door gebruik te maken van elektronische muziek en muziekproductie. Door middel van interviews, literatuuronderzoek en observatie van een muziektherapeut (in opleiding) en twee cliënten in een proefopstelling heeft de onderzoeker antwoord kunnen geven op verschillende deelvragen, wat leidt tot een antwoord op de hoofdvraag:

Hoe kan elektronische muziek en muziekproductie ingezet worden zodat dit het stabilisatieproces van cliënten in een crisissituatie bevordert?

Uit het onderzoek is gebleken dat elektronische muziek en muziekproductie een waardevolle aanvulling kan zijn op het bestaande aanbod van werkvormen binnen de muziektherapie bij Reinier van Arkel. Hierbij is het cruciaal dat elektronische muziek en muziekproductie niet louter als een 'cool' element wordt gebruikt, maar dat de focus gericht is op het behalen van therapeutische doelen bij de cliënten. Om cliënten doeltreffend te ondersteunen en een positieve, toegankelijke ervaring te bieden bij het gebruik van elektronische muziek en muziekproductie, is het essentieel dat muziektherapeuten bekend zijn met de tools die hiervoor worden ingezet. Hierbij is het van belang dat de muziektherapeut blijft afstemmen op de behoeften van de cliënt en ervoor zorgt dat de therapie aansluit bij de cliënt. Situaties waarin het vermijden van ruimtelijke effecten zoals reverb en delay bij cliënten met schizofrenie of psychoses wordt aanbevolen, benadrukken de noodzaak van het aanpassen van tools en instrumenten. Hierdoor kunnen cliënten gemakkelijk werken zonder overweldigd te worden door de mogelijkheden van elektronische muziek en muziekproductie.

Muziektherapeuten kunnen terughoudend zijn om elektronische muziek en muziekproductie toe te passen, maar het is essentieel om in mogelijkheden te denken en te focussen op hoe technologie psychotherapeutische modellen kan ondersteunen.

Het gebruik van elektronische muziek en muziekproductie resulteert in snelle succeservaringen, waarbij de nadruk ligt op de keuzes die cliënten maken in plaats van hun vaardigheden. Elektronische muziek en muziekproductie stelt cliënten in staat om een unieke muzikale identiteit te creëren, in tegenstelling tot het gebruik van traditionele instrumenten met beperktere geluidsspectra. Het actieve en receptieve karakter van elektronische muziek en muziekproductie, waarbij cliënten kunnen schakelen tussen het maken en beluisteren van muziek, biedt unieke mogelijkheden die niet haalbaar zijn met traditionele instrumenten.

Het toepassen van elektronische muziek en muziekproductie in therapie kan bijdragen aan stemmingsregulatie, ontwikkeling van eigenwaarde, ervaring van

succes, expressie van emoties, vergroting van zelfexpressie en interactie, weerspiegeling van cliëntervaringen, verkenning en vorming van identiteit, en vermindering van spanning. Er zijn sterke aanwijzingen dat de motivatie om deel te nemen aan therapie, het ervaren van keuzevrijheid en controle, het creëren van veiligheid, het verkennen van nieuwe mogelijkheden en plezier worden bevorderd door het gebruik van elektronische muziek en muziekproductie. Doordat cliënten eenvoudig opnames kunnen maken tijdens het gebruik van elektronische muziek en muziekproductie wordt het voor ze mogelijk om hun ervaringen mee naar huis te nemen na een sessie.

Elektronische muziek en muziekproductie kan worden ingezet voor diverse doelgroepen, waaronder jeugdzorg, gehandicaptenzorg, GGZ en revalidatiecentra. Leeftijd hoeft geen belemmering te zijn, zolang de muziektherapeut blijft afstemmen op de behoeften en therapeutische doelen van de cliënt. Reinier van Arkel heeft geïnvesteerd in tools zoals Ableton Live, een Ableton Push 2 en een Native Instruments Komplete controller. Deze tools kunnen worden gebruikt voor het oefenen van besluitvorming, plannen, vormgeven van identiteit, experimenteren, ontdekken van mogelijkheden, trainen van aandacht en geheugen, en het creëren van verbinding met anderen. Muziektherapeuten kunnen deze tools inzetten voor het organiseren en mixen van geluid, het creëren van soundscapes, groepsspel en opnameactiviteiten.

Al met al laat dit onderzoek zien dat het gebruik van elektronische muziek en muziekproductie het stabilisatieproces van cliënten in crisissituaties bevordert door hen snelle succeservaringen te bieden in een veilige omgeving. Hierbij kunnen ze hun identiteit met behulp van elektronische muziek en muziekproductie ontdekken en uiten.

7 Discussie en Aanbevelingen

Hier stelt de onderzoeker vragen bij zaken die tijdens het onderzoek naar boven zijn gekomen en nader onderzoek vereisen en doet de onderzoeker aanbevelingen voor het toepassen van elektronische muziek en muziekproductie bij muziektherapie. U vindt hier de vervolgstappen die genomen kunnen worden naar aanleiding van de uitkomst van dit onderzoek.

7.1 Vervolgonderzoek

Dit onderzoek is geen effectiviteitsonderzoek en het is dan ook nog niet voldoende duidelijk wat elektronische muziek en muziekproductie voor specifieke stoornissen kan betekenen. In een vervolgonderzoek zou per stoornis bekeken kunnen worden welke aspecten van het toepassen van elektronische muziek en muziekproductie effectief zijn voor de specifieke stoornis. Daarnaast kan onderzocht worden wat de contra-indicaties zijn voor het toepassen van elektronische muziek en muziekproductie voor de specifieke stoornis.

Hoewel in dit onderzoek zo generiek mogelijk is gekeken naar het inzetten van elektronische muziek en muziekproductie, is het toepassen ervan gericht op Ableton Live en de Ableton Push 2. In een vervolgonderzoek kan bekeken worden welke technologische tools het best ingezet kunnen worden voor welke doelgroepen.

In dit onderzoek zijn vanwege de korte tijd slechts drie deelnemers gedurende één sessie per deelnemer geobserveerd bij het gebruik van elektronische muziek en muziekproductie. Van deze drie deelnemers was één deelnemer een muziektherapeut in opleiding en twee deelnemers waren cliënten. Bij een vervolgonderzoek zou deze groep groter mogen zijn, waarbij de deelnemers worden ingedeeld in diverse categorieën, zoals rol, leeftijd en diagnose. Dit zal een duidelijker beeld geven over de specifieke aspecten die werkzaam zijn binnen het toepassen van elektronische muziek en muziekproductie. Daarnaast zou er een aparte observatie voor muziektherapeuten en een aparte observatie voor cliënten opgezet mogen worden, waarbij voor iedere doelgroep op specifieke aspecten wordt gelet. Bij muziektherapeuten zou dat gericht kunnen zijn op het toepassen van elektronische muziek en muziekproductie. Bij cliënten zou dat gericht kunnen zijn op de effecten die waargenomen worden bij het toepassen van elektronische muziek en muziekproductie.

De muziektherapeuten die betrokken waren bij dit onderzoek waren allemaal vertrouwd met het gebruik van elektronische muziek en muziekproductie. Ze benadrukken echter dat muziektherapeuten over het algemeen terughoudend kunnen zijn als het gaat om het inzetten van elektronische muziek en muziekproductie. In een vervolgonderzoek zouden muziektherapeuten zonder ervaring op dit gebied gevraagd kunnen worden naar hun visie op het gebruik van elektronische muziek en muziekproductie en wat zij nodig hebben om zelf elektronische muziek en muziekproductie toe te passen.

7.2 Opdrachtgever en praktijk

Het wordt de opdrachtgever (en overige muziektherapeuten) aanbevolen om een stap voor stap aanpak te hanteren bij de introductie van werkvormen die gebruik maken van elektronische muziek en muziekproductie. Hierbij kan gebruik worden gemaakt van het product dat voortkomt uit dit onderzoek. Het is verstandig om te starten met individuele sessies, zodat de muziektherapeut kan verkennen welke begeleiding cliënten nodig hebben en tegelijkertijd rustig vertrouwd kan raken met de technische tools voor het creëren van elektronische muziek.

Als vervolgstap kan de opdrachtgever/muziektherapeut experimenteren met het integreren van elektronische muziek en muziekproductie in groepsverband, waarbij cliënten samen op iPads spelen en deze worden gesynchroniseerd via centrale software zoals Ableton Live. Voorafgaand aan deze fase dient de opdrachtgever/muziektherapeut zelf kennis te vergaren over de toepassing hiervan.

Het inzetten van elektronische muziek en muziekproductie moet geen op zichzelf staand doel zijn, maar de muziektherapeut zich moet richten op de specifieke doelen die de cliënt wil bereiken. Zet dus niet zomaar elektronische muziek en muziekproductie in omdat het “cool” is, maar zorg ervoor dat de focus in eerste instantie altijd op de therapeutische doelen van de cliënt ligt.

Op organisatieniveau zou een onderzoek kunnen worden ingesteld op welke manier een begin kan worden gemaakt met het breed implementeren van de inzet van elektronische muziek en muziekproductie in het muziektherapeutisch behandelaanbod in de organisatie.

7.3 Opleidingen

Gezien de toegevoegde waarde van het toepassen van elektronische muziek en muziekproductie in muziektherapie zou het van toegevoegde waarde kunnen zijn als vaktherapeutische opleidingen binnen het kunstvak aandacht besteden aan nieuwe technologische ontwikkelingen in het gebruik van muziek en de therapeutische effecten ervan.

Muziektherapeuten dienen zich kennis van elektronische muziek en muziekproductie eigen te maken. Dat kan via opleidingen of door zelfstudie. Ableton heeft tutorials online staan op <https://www.ableton.com/en/live/learn-live/>. Daarnaast zijn er verschillende YouTube kanalen die zich gespecialiseerd hebben in het werken met Ableton. Een goed voorbeeld hiervan is <https://www.youtube.com/@LNADoesAudioStuff>.

8 Literatuurlijst

- Aalbers, S. (2021). *Beating depressive symptoms: Towards the development of Emotion-regulating improvisational music therapy (EIMT) for young adults*. [Doctoral Thesis, Open Universiteit: faculties and services]. Open Universiteit.
- Aigen, K. (2014). *Music-Centered Music Therapy*. Barcelona Publishers
- Burland, K., & Magee, W. (2014). Developing identities using music technology in therapeutic settings. *Psychology of Music*, 2014(2), 177,189.
- Crowe, B., & Rio, R. (2004). Implications of technology in music therapy practice and research for music therapy education: A review of literature. *Journal of Music Therapy*, 2004(41), 282–320.
- De Kruijff, J. (z.d.). *Elektronische muziek*. Musicalifeiten.nl. geraadpleegd op 22-11-2023, van <https://musicalifeiten.nl/fonografie-muziek/263-e/1980-abelard-sp-1010766523>
- De Witte, M., Spruit, A., Van Hooren, S., Moonen, X., & Stams, G. J. (2020). Effects of music interventions on stress-related outcomes: A systematic review and two meta-analyses. *Health Psychology Review*, 2020(2), 294-324.
<https://doi.org/10.1080/17437199.2019.1627897>
- GGZ Standaarden. (2019). *Acute Psychiatrie*. GGZstandaarden.nl. Geraadpleegd op 9-12-2023, van <https://www.ggzstandaarden.nl/zorgstandaarden/acute-psiichiatrie/patientenperspectief>
- GGZ Standaarden (2019). *Herstelondersteuning*. GGZstandaarden.nl. Geraadpleegd op 15-1-2024, van <https://www.ggzstandaarden.nl/zorgstandaarden/herstelondersteuning/herstelondersteuning>
- Groothuis, M. (2025). *Technologie in zorg en onderwijs: Muziektherapie en ODM* [Reader]. ArtEZ Opleiding Muziektherapie.
- Hahna, N. D., Hadley, S., Miller, V. H., & Bonaventura, M. (2012), Music technology usage in music therapy: A survey of practice. *The Arts in Psychotherapy*, 2012(5), 456-464.
- Hakvoort, L., Aalbers, S., Damen, O., Roefs, G., Tissen, J., & Zantopp, J. (2017). *Beroepscompetentieprofiel Muziektherapeut*. Nvmt.nl. Geraadpleegd op 22-11-2023, van https://nvmt.vaktherapie.nl/files/migratie/2017_BCP-Muziektherapeut-1.pdf
- Huismans, S. (2022). *Hoe ontplofte house in Nederland?*. NPOkennis.nl. Geraadpleegd op 22-11-2023, van <https://npokennis.nl/longread/7477/hoe-ontplofte-house-in-nederland>

- Historiek (2019). *Geschiedenis van de elektronische muziek*. Historiek.net. Geraadpleegd op 22-11-2023 van <https://historiek.net/geschiedenis-elektronische-muziek-1951/71925/>
- Hosseini, S. (2023). *Overspoeld door emoties: emotieregulatie problemen*. Psycholoog.nl. Geraadpleegd op 23-11-2023, van <https://psycholoog.nl/blog/overspoeld-door-emoties-emotieregulatie-problemen/>
- HU Hogeschool Utrecht. (2023). *Reader Praktijk Gericht Onderzoek (PGO)*. [Reader].
- Juslin, P. N. (2019). *Musical emotions explained: Unlocking the secrets of musical affect*. Oxford University Press.
- Kerpel, A. (2022). *De Roos van Leary*. Wij-Leren.nl. Geraadpleegd op 21-11-2023, van <https://wij-leren.nl/roos-van-leary-gedrag.php>
- Koelsch, S. (2014). Brain correlates of music-evoked emotions. *Nature Reviews Neuroscience*, 2014(15), 170–180.
- Koelsch, S. (2015). Music-evoked emotions: Principles, brain correlates, and implications for therapy. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 2015(1), 193–201.
- Krout, R.E. (2015). *Evaluating Elektronik Music Technology Resources for Music Therapy*. Barcelona Publishers.
- Lee, C. (2000). A method of analyzing improvisations in music therapy. *Journal of Music Therapy*, 2000(2), 147–167.
- Migchelbrink, F. (2016). *Handboek praktijkgericht onderzoek: Zorg, welzijn, wonen en werken* (3e druk). Amsterdam: SWP
- Migchelbrink, F. (2010). *Praktijkgericht onderzoek in zorg en welzijn* (15e druk). Uitgeverij SWP.
- Miller, V. H. (2010, maart). *Practical applications of computer and MIDI technologies for people with physical and cognitive disabilities* [Paper]. Mid-Atlantic Region of the American Music Therapy Association conference, Pittsburgh, PA.
- MyResearchMentor. (z.d.). *Technieken om de overdraagbaarheid te controleren*. Myresearchmentor.nl. Geraadpleegd op 21-11-2023, van <https://myresearchmentor.nl/overdraagbaarheid-in-kwalitatief-onderzoek/>
- Nagler, J.C., (2013). Music Aesthetics, Music Technology, and Music Therapy. In Magee, W.L. (Ed.), *Music Technology in Therapeutic Health Settings*. Jessica Kingsley Publishers, (2013), 349-360.

- Nederlandse Zorgautoriteit. (z.d.). *Kerncijfers ggz*. Nza.nl. Geraadpleegd op 9-12-2023, van <https://www.nza.nl/zorgsectoren/geestelijke-gezondheidszorg-ggz-en-forensische-zorg-fz/kerncijfers-geestelijke-gezondheidszorg-ggz>
- Ouwens, M., Vroling, M., Haeyen, S., Faassen, L., Kranendonk, H., Metzemaekers, R., Van Niekerk, & C., Van Montfoort, M., (2007). Gluren bij de bureu. *Tijdschrift voor vaktherapie*, 2007(4), 17-22.
- Overheid (2005). *Definities geestelijke gezondheidszorg*. Overheid.nl. Geraadpleegd op 23-11-2023, van https://puc.overheid.nl/PUC/Handlers/DownloadDocument.ashx?identificer=PUC_12024_22&versienummer=1&type=pdf&ValChk=rgBMUjSx47TcZn-ZPj7Ss1xvT0ku7WMkmeb1fKvw5g1
- Preludium. (z.d.). *Wat is elektronische muziek?* Preludium.nl. Geraadpleegd op 3-01-2024, van <https://www.preludium.nl/elektronische-muziek>
- Roth, E.A. (2014). Clinical improvisation in Neurologic Music Therapy. In Thaut, M.H., & Hoemberg, V (Ed.), *Handbook of Neurologic Music Therapy*. Oxford University Press, (2014), 24-46.
- Scharwächter, V., Krul, A. (2022). *Literatuuronderzoek of literatuurstudie doen in 4 stappen*. Scribbr.nl. Geraadpleegd op 20-11-2023, van <https://www.scribbr.nl/scriptie-structuur/literatuuronderzoek/>
- Schoevers, A., & Vinkers, H. (z.d.). *Depressie*. Hersenstichting.nl. Geraadpleegd op 23-11-2023, van <https://www.hersenstichting.nl/hersenaandoeningen/depressie>
- Schreurs, K. , & Van Balkom, T. (z.d.). *Angststoornissen*. Hersenstichting.nl. geraadpleegd op 15-1-2024, van <https://www.hersenstichting.nl/hersenaandoeningen/angststoornissen/>
- Smeijsters, H. (2006). *Handboek muziektherapie: Evidence based practice voor de behandeling van psychische stoornissen, problemen en beperkingen*. Bohn Stafleu van Loghum.
- Smeijsters, H. (2009). Onderzoek in en door de praktijk en practice based evidence in de lerende organisatie. *Thema*, 2009(1-09), 4-13.
- Vansteenkiste, M., & Neyrinck, B. (2010). Optimaal motiveren van gedragsverandering. *Tijdschrift voor Psychotherapie*, 2010(36), 171-189.
- Viega, M. (2018). A Humanistic Understanding of the Use of Digital Technology in Therapeutic Songwriting. *Music Therapy Perspectives*, 2018(36), 152-160.
- Werger, C. Groothuis, M., & Jaschke, A. (2021). *Navigating Music Technology*. ArtEZ Press.

Wigram, T. (2004). *Improvisation – Methods and Techniques for Music Therapy Clinicians, Educators and Students*. Jessica Kingsley Publications.

Wosch, T., & Wigram, T. (2007). *Microanalysis in music therapy: Method, techniques, and application for clinicians, researchers, educators, and students*. Jessica Kingsley.

9 Bijlagen

9.1 Bijlage 1: Informatiebrief en Interviewvragen respondenten

Interviewvragen tbv Praktijkgericht Onderzoek muziektherapie Ed de Tollenaer

Dit document bevat de interviewvragen tbv mijn praktijkgericht onderzoek voor de opleiding muziektherapie aan de Hogeschool Utrecht. Allereerst beschrijf ik de geformuleerde hoofdvraag, deelvragen, doelstelling en het uitgangspunt voor de definitie van muziektechnologie voor mijn onderzoek. Vervolgens vindt u de lijst met interviewvragen die ik graag aan u voor zou willen leggen. In overleg met u zou ik het interview willen opnemen op een geluidsdrager. Deze opname zal alleen gebruikt worden om een transcriptie van het interview te kunnen maken en wordt vernietigd zodra de transcriptie voltooid is.

Hoofdvraag:

Hoe kan elektronische muziek en muziekproductie ingezet worden zodat dit het stabilisatieproces van cliënten in een crisissituatie bevordert?

Deelvragen:

1. Wat zijn de randvoorwaarden voor het toepassen van elektronische muziek en muziekproductie in muziektherapie?
2. Wat zijn de specifieke effecten van het inzetten van elektronische muziek en muziekproductie in muziektherapie?
3. Welke kennis en vaardigheden heb je nodig om elektronische muziek en muziekproductie betekenisvol te kunnen inzetten voor en met cliënten?
4. Hoe kan een muziektherapeutisch aanbod eruitzien bij het toepassen van elektronische muziek en muziekproductie in muziektherapie?

Doelstelling

De doelstelling is het realiseren van een positief effect op de spannings- en emotieregulatie bij cliënten. De hoop is dat door het inzetten van “modernere” technologie, de drempel voor muziektherapie wordt verlaagd voor cliënten met interesse voor elektronische muziek en ze daardoor effectiever geholpen kunnen worden.

Uitgangspunt

Inperken wat muziektechnologie precies inhoudt voor mijn afstuderen. Het gaat om het inzetten van elektronische instrumenten en muziekproductie. Dus niet om: aangepaste instrumenten zodat ze makkelijk bespeelbaar worden.

Vragen over de doelgroep:

- Welke doelgroep(en) spreekt elektronische muziek het meeste aan?
- Welke leeftijdscategorie heeft interesse in elektronische muziek en muziekproductie?

- In welke werkvelden wordt elektronische muziek en muziekproductie nu al ingezet? En met welk doel?
- Voor welke stoornissen/aandoeningen is elektronische muziek en muziekproductie effectief? (Stemmingsregulatie, emotionele gedragsproblemen, ...)
- Wat zijn de randvoorwaarden voor de doelgroep voor het toepassen van elektronische muziek in muziektherapie?

Vragen over expertises en vaardigheden:

- Wat zijn de randvoorwaarden voor expertises en vaardigheden van de muziektherapeut voor het toepassen van elektronische muziek in muziektherapie?
- Hoe zorg je ervoor dat het gebruik van elektronische instrumenten laagdrempelig blijft en dat cliënten vooral bezig zijn met het maken van muziek en niet met de techniek?
- Welke kennis en vaardigheden heb je nodig om elektronische muziek en muziekproductie betekenisvol te kunnen inzetten voor en met cliënten?
- Kan het gemis aan kennis van elektronische muziek en muziekproductie weerstand oproepen om dit toe te passen door muziektherapeuten? Indien dit zo is, hoe kan die weerstand dan geminimaliseerd worden?
- Hoe staan muziektherapeuten over het algemeen tegenover het inzetten van elektronische muziek en muziekproductie?
- Hoe zorg je ervoor dat muziektherapeuten opgeleid worden om met elektronische muziek en muziekproductie om te gaan?

Vragen over instrumenten en tools:

- Welke elektronische instrumenten zet u in tijdens uw sessies? Wat maakt deze elektronische instrumenten zo geschikt?
- Welke elektronische instrumenten en tools zijn volgens u nog meer geschikt om te gebruiken voor muziektherapie?
- Vanuit onze eigen expertise en ideeën willen wij Ableton gaan gebruiken. Hoe zorg je ervoor dat dit laagdrempelig is voor cliënten?
- Welke tools op PC, MAC of iPad zet u in bij het toepassen van elektronische muziek en wat maakt dat u voor deze tools gekozen heeft?
- Wat zijn de randvoorwaarden voor instrumenten en tools voor het toepassen van elektronische muziek in muziektherapie?

Vragen over therapeutische werkzaamheid:

- Wat maakt door elektronische instrumenten gemaakte muziek therapeutisch gezien anders dan door traditionele instrumenten gemaakte muziek?
- Is het van belang dat cliënten niet met de techniek bezig zijn, of kan het juist iets toevoegen?

- Hoe kan je elektronische muziek en muziekproductie inzetten in groepstherapie?
- Hoe kan muziekproductie ingezet worden voor muziektherapie?
- Wanneer maakt u gebruik van elektronische muziek en muziekproductie tijdens sessies?
- Waarom maakt u gebruik van elektronische muziek en muziekproductie tijdens sessies?
- Hoe kan het product (apparatuur, materiaal) een rol spelen tijdens het therapieproces?
- Hoe kan het proces (opnemen, componeren, terugspelen, bewerken) tijdens het therapieproces?
- Hoe kan je uitgaan van een cliëntgerichte benadering zonder de technologie centraal te stellen?
- Aan welke doelen zou je kunnen werken door elektronische muziek en muziekproductie in te zetten?
- Wat zijn de randvoorwaarden voor therapeutische werkzaamheid bij het toepassen van elektronische muziek in muziektherapie?

9.2 Bijlage 2: Informed consent formulieren

9.2.1 Informed Consent formulier Nederlands

Toestemmingsverklaring | Informed consent

Het effect van muziektechnologie in muziektherapie, Hogeschool Utrecht

1. Ik verklaar de informatiebrief over dit onderzoek te hebben ontvangen, gelezen en begrepen. De onderzoeker heeft mij ook een mondelinge toelichting gegeven over dit onderzoek en de persoonsgegevens die voor dit onderzoek zullen worden verzameld en verwerkt.
2. Ik kon vragen stellen over het onderzoek en het gebruik van mijn persoonsgegevens. Mijn vragen zijn naar wens beantwoord. Ik had genoeg tijd om de informatie door te nemen en te beslissing of ik het eens was met de verwerking van mijn persoons- en onderzoeksgegevens.
3. Ik heb genoeg tijd gekregen om te beslissen of ik meedoe aan het onderzoek.
4. Ik heb mijn toestemming(en) in volledige vrijheid gegeven. Niemand dwingt mij (zowel niet direct als indirect) om aan dit onderzoek mee te doen.
5. Ik heb het recht om vragen niet te beantwoorden. Ik heb het recht om mijn deelname aan het onderzoek te stoppen. Ik hoef hiervoor geen reden te geven.
6. Ik weet dat ik mijn toestemming voor de verwerking van mijn persoonsgegevens op ieder moment van het onderzoek kan intrekken. Daarvoor hoef ik geen reden te geven. De manier waarop ik mijn toestemming kan intrekken staat vermeld in de informatiebrief. Ik weet hoe ik mijn toestemming kan intrekken.
7. Ik weet dat als ik mijn toestemming intrek, mijn persoonsgegevens niet verder gebruikt mogen worden. Alles wat vóór mijn intrekking is gebruikt, blijft geldig.
8. Ik weet dat alleen ter controle van de wetenschappelijk integriteit van het onderzoek sommige mensen toegang tot mijn verzamelde en verwerkte gegevens kunnen krijgen.
9. Ik kan mijn gegevens inzien en volledig inzage krijgen in de wijze waarop mijn gegevens worden verwerkt en bewaard.
10. Ik ben ervan verzekerd dat ik niet te identificeren ben in door dit onderzoek naar buiten gebrachte gegevens, rapporten, presentaties of artikelen. Mijn privacy en mijn persoonsgegevens zijn gewaarborgd als deelnemer/betrokkene van dit onderzoek.

Toestemming

11. Ik geef toestemming voor het verzamelen, verwerken, gebruiken en bewaren van mijn persoonsgegevens voor de doelen die in de informatiebrief vermeld staan. Mocht er een reden zijn om mijn persoonsgegevens voor een ander doel te gebruiken, dan zal opnieuw aan mij toestemming worden gevraagd.

- ☐ Ja
- ☐ Nee

12. Ik geef toestemming om mijn persoons- en onderzoeksgegevens 10 jaar na afloop van het onderzoek te bewaren, waarbij deze persoons- en onderzoeksgegevens gebruikt kunnen worden voor verdere analyse in het kader van dit onderzoek.

13. Ik wil meedoen aan dit onderzoek.

- ☐ Ja
- ☐ Nee

14. Ik geef toestemming voor het maken van geluidsopnames ~~/foto's en/of video-opnames~~* of bewerkingen daarvan voor de doelen zoals deze in de informatiebrief vermeld staan. *(Doorhalen wat niet van toepassing is)

- ☐ Ja
- ☐ Nee

15. Ik geef toestemming om mijn antwoorden te gebruiken voor quotes in de onderzoekspublicaties.

- ☐ Ja
- ☐ Nee

16. Ik geef toestemming om mijn echte naam te vermelden bij de hierboven bedoelde quotes.

- ☐ Ja
- ☐ Nee

17. Ik geef toestemming om mijn verzamelde onderzoeksgegevens te gebruiken voor onderwijsdoeleinden. Hierbij zullen mijn persoonsgegevens niet bekend worden gemaakt.

- ☐ Ja
- ☐ Nee

18. Ik geef toestemming om mij na dit onderzoek opnieuw te benaderen voor vervolgonderzoek aansluitend op deze studie.

- ☐ Ja
- ☐ Nee

19. Ik verklaar een kopie van de informatiebrief en deze toestemmingsverklaring, dat ook ondertekend is door de onderzoeker, te hebben ontvangen.

Naam betrokkene/deelnemer: _____

Handtekening betrokkene/deelnemer

Datum: __/__/__ _____ Plaats: _____

Ik, de onderzoeker, verklaar dat ik deze deelnemer volledig mondeling en schriftelijk heb geïnformeerd over het genoemde onderzoek. Ik zal resterende vragen over het onderzoek naar vermogen beantwoorden. De betrokkene/deelnemer zal in geval van een voortijdige beëindiging van deelname aan dit onderzoek geen nadelige gevolgen ondervinden. Als er tijdens het onderzoek informatie bekend wordt die de toestemming van de deelnemer zou kunnen beïnvloeden, dan zal ik contact opnemen met de betrokkene/deelnemer.

Naam onderzoeker (of diens vertegenwoordiger): Ed de Tollenaar

Handtekening

Datum: 13/11/2023

9.2.2 Informed Consent formulier Engels

Informed Consent Form

The effect of music technology in music therapy, Utrecht University of Applied Sciences

1. I declare that I have received, read, and understood the information letter about this research. The researcher has also provided me with an oral explanation of this research and the personal data that will be collected and processed for this research.
2. I could ask questions about the research and the use of my personal data. My questions have been answered to my satisfaction. I had enough time to review the information and decide whether I agreed to the processing of my personal and research data.

3. I have had enough time to decide whether to participate in the research.
4. I have given my consent(s) freely. No one is forcing me (either directly or indirectly) to participate in this research.
5. I have the right not to answer questions. I have the right to stop my participation in the research. I do not need to provide a reason for this.
6. I know that I can withdraw my consent for the processing of my personal data at any time during the research. I do not need to provide a reason for this. The way I can withdraw my consent is stated in the information letter. I know how to withdraw my consent.
7. I know that if I withdraw my consent, my personal data may not be used further. Anything used before my withdrawal remains valid.
8. I know that only for the control of the scientific integrity of the research, some people may have access to my collected and processed data.
9. I can access my data and get full insight into how my data is processed and stored.
10. I am assured that I am not identifiable in data, reports, presentations, or articles released by this research. My privacy and personal data are guaranteed as a participant/subject of this research.

Consent

11. I consent to the collection, processing, use, and storage of my personal data for the purposes mentioned in the information letter. If there is a reason to use my personal data for another purpose, my consent will be asked again.

☐ Yes

☐ No

12. I consent to keep my personal and research data for 10 years after the end of the research, during which this personal and research data may be used for further analysis within the framework of this research.

☐ Yes

☐ No

13. I want to participate in this research.

☐ Yes

☐ No

14. I consent to making audio recordings/photos and/or video recordings* or edits thereof for the purposes as stated in the information letter. *(Strike out what is not applicable)

☐ Yes

☐ No

15. I consent to using my answers for quotes in research publications.

☐ Yes

☐ No

16. I consent to mentioning my real name with the above-mentioned quotes.

☐ Yes

☐ No

17. I consent to using my collected research data for educational purposes. My personal data will not be disclosed.

☐ Yes

☐ No

18. I consent to be approached again for follow-up research after this study.

☐ Yes

☐ No

19. I declare to have received a copy of the information letter and this consent form, also signed by the researcher.

Name of participant/subject: _____

Signature of participant/subject

Date: __/__/__ Place: _____

I, the researcher, declare that I have fully informed this participant both orally and in writing about the mentioned research. I will answer remaining questions about the research to the best of my ability. The participant/subject will not experience adverse consequences in case of premature termination of participation in this research. If information is known during the research that could influence the participant's consent, I will contact the participant/subject.

Name of researcher (or representative): Ed de Tollenaer

Signature

Date: 29/11/2023

9.3 Bijlage 3: Coderen deelvragen

De transcripties zijn als volgt met een kleur gecodeerd op basis van de deelvragen:

- Deelvraag 1: Rood - Randvoorwaarden
- Deelvraag 2: Blauw – Effecten op de therapie
- Deelvraag 3: Groen - Kennis en vaardigheden
- Deelvraag 4: Oranje - Toepassing

9.4 Bijlage 4: Interviews

9.4.1 Bijlage 4.1: Transcriptie interview respondent 1

O = onderzoeker / R1 = respondent 1

O: Ja, Hij is aan het opnemen, dus Ik hoop dat het allemaal goed gaat verlopen. Dat hij jou ook opneemt, zou fijn zijn. En tussendoor typ ik nog wel wat dingetjes. Ja, zal ik eerst mezelf even kort voorstellen dat je een beetje een idee hebt?

R1: Ja, Dat is goed.

O: Oké nou, ik ben dus E. Ik ben 55. Ik ben 25 jaar geleden is me al een keer aangeraden om muziektherapie te gaan doen, Maar dat kwam toen, ja, toen kwam ik net van een andere studie af. Ik heb iets heel anders gestudeerd. Ik heb informatica gestudeerd vroeger. Ik heb heel lang In de in de IT gewerkt, Maar ik heb daar voornamelijk mensen gecoacht en ook dingen in het management gedaan en ik heb in 19 nee, sorry, in 2019 heb ik een heel zwaar motorongeluk gekregen waardoor ik, ja, ben gaan nadenken over wat wil ik eigenlijk verder nog doen? Toen heb ik besloten om deze studie te gaan doen, zoals je achter me ziet, heb ik heel veel met muziek.

R1: Ja

O: Ik maak al sinds mijn zesde muziek of zo. Mijn ouders hebben mij vroeger de muziekschool gestuurd. Echt van alles gedaan, bandjes gespeeld, muziek geproduceerd van allerlei dingen gedaan die ik leuk vond om te doen. En toen dacht nou, dat kan ik misschien mooi combineren met het coachende werk wat ik al deed. Nou, dat past eigenlijk prima bij muziektherapie en ik ben vanaf het begin af aan ben ik stage gaan lopen bij Reinier van Arkel, dat is een GGZ-instelling in Vught en Den Bosch. Ik woon daar vlakbij en ik zit daar op de crisisafdelingen om mensen te helpen stabiliseren in eerste instantie. Met muziek, met muziektherapie en daar ben ik sinds dit jaar hebben ze mij ook aangenomen daar voor een paar uur in de week. En daarnaast werk ik voor mezelf en ik verdien eigenlijk mijn geld met een YouTube kanaal over heel wat anders.

R1: Oké

O: Dus ja ik. Zit heel veel waar ik nu zit, zit ik heel veel te werken.

R1: Ja ja, leuk.

O: Dat is het even in een notendop.

R1: Ja, ik, nou ja, je hebt me gevonden via Artez denk ik. Ik heb samen met Manon de master gedaan toendertijd en ik heb mijn bachelor heb ik hier ook gedaan. Daarna heb ik de Master gedaan. Intussen ben ik verbonden als docent elektronische muziek en muziekproductie aan deze opleiding, waar de studenten van alles te leren krijgen inderdaad over produceren, het werken met iPads, muziekinstrumenten met aanpassingen voor mensen met een beperking. Doordeweeks, op de andere dagen werk ik nog voor Dimence, dat is ook een GGZ-

instelling, ook voor de crisisafdeling onder andere maar ik heb ook een paar ambulante teams waar ik voor werk.

O: Oké, dus jij bent ook op allerlei plekken.

R1: Ja, vaak wel, vaak wel.

O: Ja ja ja, wat goed. Ja, Ik heb zelf ook aan gedacht om de master te gaan doen bij Artes. Ik had ook al, ik krijg allemaal mails dan nou van ik had me daarvoor informatie zeg maar voor ingeschreven. Maar ik heb besloten om eerst een paar jaar te gaan werken in het vakgebied en dan die master te gaan doen. Als ik dat dan nog wil, want op een gegeven moment word ik ook gewoon te oud denk ik, maar.

R1: Nooit te oud om te leren, toch?

O: Nee, dat is waar. Maar ik denk wel dat het beter is als ik wat meer praktijkervaring heb dat ik dan die master wat makkelijker kan begrijpen ofzo. Verwacht ik, maar goed. Ik weet het niet, Dat is waar ik nu in sta. Misschien denk ik daar over een jaar weer helemaal anders over, dus dat kan.

R1: Ja, dat zou kunnen, dat zou kunnen.

O: Ja, Ik had een heleboel vragen of ik? Nou ja, Ik heb een aantal interviewvragen gemaakt wat ik eigenlijk waar het. Oké, wat mij triggerde op mijn werk is dat ik heb mensen van verschillende leeftijden van zeg maar 18 tot 65. En dan zie je dat vooral de jongere mensen, maar ik weet helemaal niet of dat of dat helemaal 100% waar is, maar ik zie dat bij ons gebeuren dat die jongere mensen het gewoon jammer vinden dat we niks met de elektronische muziek doen en dat we eigenlijk vooral met traditionele instrumenten bezig zijn met trommels, piano's, gitaren, dat soort dingen. En dat ik, als ik dan zeg van joh, ik ga een onderzoek doen naar het toepassen van elektronische muziek en muziektherapie. Dat ik dan zie dat ze dan dat er dan iets bij ze gebeurt. Dat ze dan een soort van gaan kwispelen en dat ik dan denk van oh, dit alleen al heeft al een therapeutisch effect, zeg maar. Weet je dat ze er enthousiast van worden, want als jij ook op crisisafdelingen zit, dan weet je ook dat ze best wel depressief zijn. Of kunnen zijn en dat het al heel fijn is als ze even een gevoel kunnen hebben van oh, dit vind ik leuk om te doen.

R1: **Ja, Als je een stukje intrinsieke motivatie natuurlijk.**

O: Inderdaad ja precies dat. Dus het het. Degene waar ik mee te maken heb. Mijn opdrachtgever. Die heet Linda Philipsen, Ik weet niet of die naam je iets zegt? Die is ook muziektherapeut, maar die is ook psychologe en zij zit ook In de elektronische muziek vooral.

R1: Ja

O: En zij vond het ook super interessant om om om hier wat mee te doen. We willen dat ook proberen om zelf te gaan toepassen. Daar hebben we bepaalde ideeën over, maar ik ben dus heel benieuwd naar jouw ideeën wat jouw ervaring daarmee is. Hoe jij het ziet, want ik zit nu in een soort van oogkleppen op fase van: ik denk dat

ik dit zou kunnen gaan doen, maar dat is alleen maar mijn gevoel en dat is helemaal niet gebaseerd op de werkelijkheid en daarvoor heb ik deze interviews ook.

R1: Ja duidelijk

O: Ja, dus ik pak hier even. Ik ga jou even in een hoekje zetten. Dat ik even ook die teksten erbij kan zien. Heb jij toevallig ze even door kunnen lezen al een beetje of.

R1: Ja, Ik heb die vragen al inderdaad even doorgelezen. Ik weet niet of ik op elke vraag antwoord kan geven.

O: Oh, dat is niet erg. Het het het. Het gaat er dus vooral om dat. Het gaat niet om het stuk het aanpassen van bestaande instrumenten met technologie, zodat ze makkelijker te bespelen zijn. Dat stukje, dat valt zeg maar buiten de scope van mijn onderzoek. Het gaat meer over het inzetten van elektronische muziek en eventueel muziekproductie en kijken van nou, wat zou je daarmee kunnen bereiken? En nou ja, goed, Ik heb het in een aantal delen, Ik heb, Ik heb de. Ik heb zeg maar, vragen over de doelgroep, vragen over expertises en vaardigheden. Vragen over instrumenten en tools en vragen over therapeutische werkzaamheid. Ja, het zijn er heel veel, Ik weet. Helemaal niet dat het.

R1: **Ja en Ik denk dat. Ik denk dat als je het stukje weglaat van hoe pas je het instrument zo aan dat cliënten mee kan spelen als jij die eruit laat. Ik denk dat je daar een heel groot deel van je onderzoek mee gaat missen.**

O: Oh ja?

R1: Ja zeker.

O: Oh, dat is interessant. En dan moet je. Hoe kom je daar zo bij?

R1: Nou, want als je erover nadenkt. Stel je voor. Nou ja het zelf informatica met computers, dus dat is misschien niet een heel handig voorbeeld, maar stel je voor, je komt bij een politiebureau aan en je ziet de systemen waarmee ze werken, de de portals waarmee ze werken. Alles wat ze aan hun broek hebben hangen. Nou als jij dat krijgt, dan heb je eigenlijk geen idee wat je daarmee moet doen? Of, Als je geen politieagent bent, of dat je er geen ervaring mee hebt. Op het moment dat je zoiets krijgt, raak je eigenlijk een soort van in paniek, of klap je juist dicht. Hetzelfde is wat er bij onze patiënten ook gebeurt. Hè, dus als jij een een. Bijvoorbeeld de Ableton Push neerzet of je zet een programma aan, zoals Logic of misschien wel Cubase of Ableton. Het eerste wat ze gaan doen is gaan ze gaan In de stress schieten.

O: Dat snap ik ja.

R1: En, ze gaan niet denken, ze gaan niet denken van, hé, ik weet wat ik hiermee kan. Nee, ze gaan juist meer achterover zitten en denken van nou, ik heb geen idee dus. Dit stukje intrinsieke motivatie, dat zal ook wat meer naar de achtergrond verdwijnen. **Dus ik denk juist dat het voor als muziektherapeut heel belangrijk is van. Hoe ga je ervoor zorgen dat je de productie die je aanbiedt zodanig kan aanpassen.**

O: Precies, dat ben ik helemaal met je eens, Maar ik bedoelde eigenlijk meer dat het bijvoorbeeld zo is dat iemand zonder handen kan niet op een saxofoon spelen, maar je kan misschien wel iets maken waardoor die wel op die saxofoon kan gaan.

R1: Oké

O: Dus dat dat stukje niet zeg maar, maar natuurlijk toevallig, ik heb hier een Ableton Push staan. En, die hebben we ook op het werk, maar dit zijn wel dingen waar we waar ik over na heb zitten denken van ik moet het zo eenvoudig mogelijk maken dat iemand. Ja even heel plat gezegd, de richting die ik op zat te denken was, misschien kan ik een soort van templates maken in een bepaalde. Stel je voor, ik heb iemand tegenover me zitten en die is helemaal gek van hiphop. Noem, ik maar noem maar even iets dat ik kan zeggen, van oké, dan heb ik een template. Met alleen maar hiphop dingen erin. En hij kan dan daarin selecteren en dat bijvoorbeeld met Ableton Push of whatever, voor controller kan hij dat dan vervolgens spelen? Daar moet ik dus over nadenken van ja, hoe maak je dat dan inderdaad zo simpel mogelijk, dus dat ben ik inderdaad helemaal met je eens.

R1: Ik ben het, Ik heb het laatste even gemist, want je viel toen weg voor mij.

O: Oh oh sorry dat.

R1: We waren gebleven bij de templates.

O: Oh, we waren gebleven bij de templates. Even kijken of mijn telefoon nog aan het opnemen is. Nou, dat dat dat, zoals ik die template dan zie hè is eigenlijk is dat een bak vol met samples en misschien wel wat geluiden die. Ik weet niet, ben je bekend met Ableton?

R1: Ja

O: Ja oké, misschien wat je wat geluiden die je in een Soft Synth heb zitten ofzo, die je gewoon aan een die je aan een aan een track kan hangen en dat hij die vervolgens met die geluiden kan spelen, of dat hij met dat hij bepaalde beats gewoon kan slepen en op een bepaalde plek neer kan of gewoon in het scherm kan slepen. Je zal natuurlijk wel iets uit moeten leggen. Alleen ik. Het, het moet geen voor mijn gevoel moet het geen technisch verhaal worden. Voor mijn gevoel moet het meer, moeten ze het gewoon meteen kunnen gebruiken. Maar niet alleen de cliënt, maar ook de muziektherapeut. Want dit, dit is ook dit zit ook in mijn vragen. Het kan technisch heel uitdagend zijn als je het niet goed voorbereid. Dus het moet zo laagdrempelig mogelijk worden. Eigenlijk een soort van my first controller ofzo.

R1: Hmmm ja.

O: Waar waar ze dan mee zouden kunnen spelen, Maar het hoeft niet per se allemaal met Ableton, hè? Het kan natuurlijk ook gewoon zijn dat je dat je een synthesizer neerzet wat er ook uit ziet als een piano en een piano is voor heel veel mensen ook al heel spannend.

R1: Ja

O: Dus ja ik. Ja, daar ben ik het ik. Ik ben het helemaal met je eens. Ik weet nog niet hoe ik dat verder moet gaan doen. Ik heb, Ik heb daar wel. Ik heb daar zelf wel een beeld bij, Maar ik moet het ook. Ik wil het ook uit gaan testen met cliënten of het werkt.

R1: Ja, dat is wel handig inderdaad.

O: Het moet wel onderdeel van mijn onderzoek zijn, want anders, ja, dan kom je met een heel theoretisch verhaal en dan ga je het toepassen en dan blijkt het helemaal niet niet te kunnen, niet te niet te werken.

R1: Ja

O: Dus ja, ik zit. Ja, ik zullen we anders? Door de vragen heen lopen, of wil je liever?

R1: Jawel, is prima.

O: Dan hebben we een beetje een beetje structuur. Het hoeft voor mij niet helemaal super gestructureerd te gaan en als je zegt nou, hier heb ik geen antwoord op, dus ook prima. Ik probeer bij iedere vraag een klein beetje een aantekening te maken, naast dat ik het opneem, dus als je mij ziet typen, dan komt het daardoor. Dan begin ik maar met vragen over de doelgroep. In jouw beleving, welke doelgroep spreekt de elektronische muziek het meeste aan? En dan heb ik het niet over leeftijd. Ja. Ik leeftijdscategorie zijn aparte, maar. Heb je daar een beeld bij?

R1: Tja voornamelijk jongvolwassenen, denk ik. Ja, want ze zijn. Er ook mee opgegroeid. Dat is bekend voor ze is dus dat, voornamelijk jongvolwassenen.

O: Ja, dat kreeg ik dat dat idee heb ik ook. Dat merk ik ook aan hun reacties. Dus leeftijdscategorie is ook jongvolwassenen eigenlijk.

R1: Ja, Maar ik denk dat je de oudere generatie daar ook niet in moet onderschatten, want ook die willen daar nog heel veel mee doen.

O: Ja dat had ik ook al meegekregen.

R1: Met jongvolwassenen dan krijg je ze eerder de therapie in.

O: Juist, Dat is precies wat wat wat ik zou willen, want ik zie nu best wel veel weerstand en af en toe ook daar zitten ze tussen wat oudere mensen ook. En ik ben zelf natuurlijk in hun ogen ook een ouwe lul, hè? Totdat je gaat vertellen dat je daar verstand van hebt en dan in een keer wordt het wel interessant voor ze, dus dat is inderdaad wel mooi. Is er nog iets te zeggen over de doelgroep qua interesses. Is bijvoorbeeld. Ik bedoel, mensen die veel van dance houden, die zullen dit heel interessant vinden. mensen die van hiphop houden zullen dit interessant vinden, denk ik. mensen die van jazz houden, weet ik niet, kan je daar iets over zeggen?

R1: Nee, nee, ik, Ik denk dat ze dat allemaal interessant vinden. Dat gaat erom wat ze ermee kunnen doen.

O: Oké dankjewel. Oh ja, deze vond ik ook wel interessant in welke werkvelden want elektronische muziek en muziekproductie nu al? Ja, Ik heb nu elektronische muziek

en muziekproductie genoemd, omdat ja, ik weet niet helemaal zeker of ik dat de juiste term is om dat onder elektronische muziek en muziekproductie ook het aanpassen van instrumenten valt. Zoals ik het gelezen heb? Maar in welke weet jij in welke werkvelden het nu al wordt ingezet?

R1: Ja jeugdzorg, gehandicaptenzorg, ggz, revalidatiecentra. Eigenlijk overal wel. Het wordt wat minder in de ouderenzorg ingezet, maar ook daar. In de ouderenzorg wordt het ook wel ingezet. **Dus eigenlijk op alle gebieden en werkvakken, zie je het terugkomen.**

O: En is het dan als je zegt, ouderen zorg hè, zie jij dan een verschil tussen als je jeugdzorg en ouderenzorg hebt, zie je dan een verschil in toepasbaarheid?

R1: Ja dat denk ik wel ja. **Want als kinderen die zijn veel meer, die willen het zelf uitproberen en mensen in de ouderenzorg die hebben geen idee waarmee ze bezig zijn, dus dan heb je als muziektherapeut ook een hele andere rol die je moet vervullen daarin.**

O: Ja en dan zou je het ook kunnen hebben over andere werkvormen?

R1: Zeker, maar ja. **Niet zozeer andere werkvormen, maar misschien wel dezelfde werkvorm, maar de toepasbaarheid is anders en doelen zijn daarin anders.**

O: Oh ja, deze vond ik ook interessant. Bij mij is mijn doelstelling eerst het realiseren van een positief effect op spannings- en emotieregulatie bij cliënten. Dat is, dat is eigenlijk de vraag die er vanuit de organisatie ligt. En nou vroeg ik me af, weet jij, heb jij een idee voor welke stoornissen aandoeningen deze elektronische muziek en muziekproductie effectief is? Is daar nog iets over te zeggen? Of, zeg je, nee, dat kun je eigenlijk overal.

R1: **Nee, daar is echt dus onvoldoende onderzoek naar gedaan.** Nee

O: Oké, Top.

R: Ja.

O: Ja, daar heb ik een. Dit is een hele generieke vraag eigenlijk, wat zijn de randvoorwaarden voor de doelgroep? Voor het toe. Deze heb ik voor ieder onderdeel, wat zijn de randvoorwaarden voor de doelgroep voor het toepassen van elektronische muziek en muziektherapie. Is daar iets over te zeggen, wat zou jou te binnen schieten?

R1: Ja, wat zijn jouw randvoorwaarden daarbij? Wat denk je zelf dat erbij?

O: Nou, ik zou zeggen dat het well fijn zou zijn als ze een beetje een fijne motoriek hebben. Bijvoorbeeld.

R1: Is dat noodzakelijk om te kunnen produceren?

O: Ja, dat ligt, dat ligt er een beetje aan welke tools je gebruikt, denk ik. Als je heel veel, als je heel veel met je muis wil gaan doen en hele specifieke dingetjes wil gaan

doen met op het scherm, dan is dat niet zo heel handig als je een hele, als je Parkinson hebt of zo?

R1: Ja maar je beperkt je nu nog heel erg tot het producer met computers en muizen. Maar er zijn nog heel veel andere manieren om te kunnen produceren. Waar je niet die fijne motoriek voor nodig hebt.

O: Zou je me daar een voorbeeld van kunnen noemen?

R1: Bijvoorbeeld de iPads garageband bijvoorbeeld. Hoe stel je de akkoorden in.

O: Oh, Ik vind het.

R1: Om hier dit ruimte te laten?

O: Ja ja.

R1: Ja ja ook eventueel met schakelaars.

O: Ja, ik zag ook zo'n groot apparaat waar je met grote knoppen iets mee kon doen, ben even de naam binnen ding kwijt. Zo ja even kwijt hoe heet? Dat werd ook al toegepast, zag ik ja.

R1: Ja, maar ook de Xbox 360 Kinect wordt ook gebruikt als schakelaar, dus er zijn genoeg dingen die daarvoor toepasbaar zijn.

O: Xbox Kinect heb ik niet eens aan gedacht, joh. Het stormt hier heel hard, en ik hoorde net. Buiten iets omvallen. Ik weet niet wat het is, maar we gaan het straks zien. Oké, oh, Ik had hier blijkbaar.

R1: Ik denk dat jouw randvoorwaarden moet zijn dat ze goed gehoor hebben, en dat ze de tonen kunnen horen. Dat is jouw randvoorwaarde. Voor de rest zit er niet echt een contra indicatie op.

O: Ja ik merk. Daar even voor jouw info, want ik, Ik heb ondertussen ook wat van het filmpjes van Michael gekeken. Wat hij gedaan heeft. Die had een artikel ook gepubliceerd, waar waarin ze dat heet into the ambience. Ik weet niet of je dat toevallig kent, maar dan gaan ze gewoon soundscapes maken met elkaar, zeg maar, en daar krijg ik al echt het idee van. Oh ja, wacht even, ik zit nog. Ik moet een beetje loskomen. Zelf van het hele producer idee wat ik zelf doe. Wat heel fijn afstemmende dingen zijn en daar waren ze veel grover met elkaar bezig. Maar daar zetten ze dan ook bijvoorbeeld. Ach, hoe heet dat ding nou? Nou ja, Laten we zeggen gewoon een synthesizer in waar iemand gewoon lomp op kan gaan slaan en dan is het ook goed, hè? Dus ja. Even kijken nou. Dan kom ik bij mijn vragen over. Expertises en vaardigheden. Dit is een dingetje die vind ik wel spannend omdat ik denk van oh misschien, maar dan komen we zo even kijken. Ja, dan kom ik daar nou, die kan ik meteen wel aan je stellen. Hoe staan muziektherapeuten over het algemeen tegenover het inzetten van elektronische muziek en muziekproductie?

R1: Het schrikt ze af.

O: Ja, hè? Dat gevoel heb ik ook.

R1: Het schrikt ze af omdat niemand er echt voor is opgeleid. **Vooraf de oudere generaties hebben hier moeite mee omdat ze niet weten hoe ze ermee moeten omgaan.** Daarom gebeurt het te weinig. Wat we de laatste tijd zien, komt vooral omdat wij hier op Artez goed opleiden in elektronische muziek en muziekproductie en ook nascholing bieden voor muziektherapeuten die al jaren in het vak staan. Je merkt dat elektronische muziek en muziekproductie opkomend is en steeds vaker wordt gebruikt. Maar je moet de technologie van binnen en buiten kennen. **Je moet ook weten hoe je met technologie werkt, zodat het geen belemmering vormt voor jou en jouw cliënt op dat moment.**

O: Inderdaad.

R1: Het mag geen belemmering vormen voor jou of voor jouw cliënt op dat moment.

O: Want naast je vak als vaktherapeut is het ook een aparte expertise die je eigen moet maken, net zoals gitaar of piano leren spelen.

R1: Ja, zeker.

O: Alleen, het is wat minder. Ik denk dat het heel complex kan zijn. Ja, afschrikken is inderdaad het juiste woord. Het is zoveel. Als je een interface voor je hebt of een apparaat met allerlei mogelijkheden, denk je, oh. Een piano is best overzichtelijk dan of een djembé.

R1: Ja, dat klopt. Er zijn veel mogelijkheden in, hè?

O: Ja. Hoe bedoel je dat? Ik zeg wel ja, maar je zegt, Er zijn heel veel mogelijkheden in.

R1: Dat er heel veel mogelijkheden zijn in het werken met computers.

O: Oh zo ja, oh zo op die manier, ja, ja, zeker. Ja, dan heb ik eigenlijk als vervolgvraag, hoe zorg je ervoor dat muziektherapeuten opgeleid worden om met elektronische muziek en muziekproductie om te gaan? Hoe zouden we dat op een laagdrempelige manier kunnen doen?

R1: Nou, dat wordt al gedaan door de nascholingen die worden gegeven vanuit Artez.

O: Oké, ja, **Dit is gewoon naar school gaan.**

R1: Ja, daar komt het wel op neer ja.

O: Nou, daar heb ik hier eigenlijk. Nou, die stel ik als laatste. Even kijken. Ja, deze vraag is ook best wel omvattend, denk ik. Hoe zorg je ervoor dat het gebruik van elektronische instrumenten laagdrempelig blijft en dat cliënten vooral bezig zijn met het maken van muziek en niet met de techniek? Dus ja, hoe zorg je ervoor dat het toepasbaar is?

R1: Wat doe jij als muziektherapeut? **Zorgen dat ze niet verdrinken daarin.** En dan moet je heel goed nadenken over de stappen die je ze laat zetten. Hoe kan je ze toch betrekken in het proces zonder dat je ze daarin overvraagt? **En dat zou met**

elke cliënt apart moeten worden afgestemd, want de een snapt het veel sneller en de ander is daar gewoon echt een leek in en pakt het veel minder snel op.

O: Oké, hij neemt nog op. Ik moet af en toe even checken. Wat ik eigenlijk probeer te zeggen, maar ik weet dus niet of het waar is, is dat je. Je kan, je kan zeg maar muziek maken door, als je een Ableton Push hebt, toetsen aan te slaan of meer dingen aan te slaan. Dat is dan echt bezig zijn met de muziek zelf. Maar je kan ook de muziek beter maken door dingen toe te passen als compressors en al dat soort dingen. Dat stukje. Ik denk dat dat minder met muziektherapie te maken heeft dan het daadwerkelijk maken van die muziek dan het daadwerkelijk met de klanken bezig zijn. Is dat.

R1: Waarom niet?

O: Ja, dat vraag ik me nu af. Dat is eigenlijk mijn vraag: is die aanname correct?

R1: Dat hangt volledig af van het doel waaraan je werkt.

O: Ja, dat zou kunnen. Maar dat is grappig, want als...

R1: Wat zijn de leerdoelen waar je grip op kunt krijgen binnen muziektherapie? Als het spanningsregulerend moet zijn, kun je bijvoorbeeld zelf gaan musiceren. Maar als iemand binnenkomt met aandachtsproblemen, moeite heeft met de frontale kwab, plannen en organiseren, waarom zou je dan niet met compressors en dergelijke werken? Dan is dat jouw middel om dat doel te bereiken. Hoe ga je plannen? Wat zijn de stappen die je moet nemen?

O: Het is interessant. Ja, dat is interessant. Ik denk meteen aan mensen die vaak met perfectionisme zitten en de lat hoog leggen. Daar zou je ook iets mee kunnen doen.

R1: Zeker.

O: Want daar ben je dan juist bezig; daar kun je in verzuipen, zeg maar.

R1: Ja, maar ik merk aan ons gesprek dat jij heel erg zoekende bent naar wat de dingen zijn die ingezet kunnen worden. Maar ik denk dat je het moet omdraaien. Aan welke doelen zou je kunnen werken en waarvoor zou het toepasbaar zijn?

O: Ja.

R1: Het gaat niet alleen om muziek maken en opnemen, het gaat erom waarom je een productie inzet, welke doelen je wilt bereiken. Heeft het te maken met plannen en organiseren, misschien met perfectionisme, of mogelijk met verwerking?

O: Ja, ja.

R1: Traumaverwerking, rouw. Misschien heeft het te maken met grenzen aangeven. Maar je gebruikt misschien voor alles hetzelfde, maar met een heel ander doel. En daar pas je je stappen op aan. Hoe bied je het aan?

O: Dankjewel, ja.

R1: Want als het om rouwverwerking gaat, is zo'n compressor en dergelijke leuk, maar dat is niet het doel waaraan je werkt.

O: Nee.

R1: En dat voegt dan ook niets toe.

O: Ja, dus.

R1: Ik denk dat je daarover moet nadenken.

O: Ja, fijn dat je dat er zo uithaalt. Je hebt gelijk, ja. Oké, nou, dan zijn we klaar.

R1: Nou, dat is vlot.

O: Nee hoor, nee. Oh ja, ja. Ik weet niet of deze vraag dan zinvol is. Welke kennis en vaardigheden heb je nodig om elektronische muziek en muziekproductie betekenisvol te kunnen inzetten voor en met cliënten? Ja, daar kan ik zelf van alles bij verzinnen, maar misschien dat jij daar ook nog iets over kunt zeggen van dit moet je wel minimaal kunnen om dit te kunnen gebruiken, om dit in te kunnen zetten.

R1: Nou ja, je moet uiteraard weten hoe je met je programma moet omgaan. **Dat moet je gewoon van binnen en buiten kennen.** Hoe je moet opnemen, hoe je moet kwantificeren, hoe je noten kunt rechte trekken, mocht het niet in één keer goed gaan, hoe je het zo snel mogelijk en efficiënt kunt doen. Want als muziektherapeut heb je gewoon weinig tijd. Hoe kun je het zo snel mogelijk op de opname krijgen? En dat is dan ook wel weer afhankelijk van het doel, want als jij een patiënt hebt met perfectionisme, ja, dan kun je 10.000 keer opnemen, maar misschien gaat het ook wel gewoon om dat juist de fouten erin gelaten worden en dat ze dat moeten gaan verdragen. Maar je kunt ook kijken bij patiënten die wat meer zelfvertrouwen moeten opnemen, dan kun je ze laten inspelen, en dan pak je het beste stuk eruit. Dus je moet weten hoe het programma werkt, hoe je dingen knipt, hoe je kwantificeert, wat je kunt doen met de tempowisselingen, eigenlijk alle ins en outs die je eigenlijk ook op de piano doet, dat moet je van het programma ook weten.

O: Ja, ja. Jij triggert net iets bij mij, hè? Want je hebt het nu over opnemen. Is het zo dat je altijd opneemt, of is dat een van de dingen, of zeg je van nee, we spelen. Ook gewoon op.

R1: Nee zeker niet. Zeker niet. Je kunt bijvoorbeeld met Ableton Push of met Logic of zo een hele mooie soundscape maken waar een andere patiënt overheen kan rappen. **Of dat je daarover kunt improviseren. Hoeft niet altijd opnames te zijn.**

O: Ja oké prima. Dat dacht ik zelf namelijk ook. Denk ja dat opnemen dat is een soort van, nou ja, dat is misschien ook wel afhankelijk van het doel dan. Of je dat gaat doen of niet? Ja.

R1: Ja precies.

O: Oh ja, deze ja, die heb je eigenlijk al beantwoord. Ik had kan het gemist aan kennis van elektronische muziek en muziekproductie weerstand oproepen om dit toe te passen door muziektherapeuten. Daar had je al gezegd, ja. Maar de vraag is, hoe

zouden we die weerstand kunnen minimaliseren? Is dat dan door ze? Alleen maar naar school te sturen of kunnen we daar nog iets anders in betekenen?

R1: Nou, hoe krijg je die kennis?

O: Ja, ik zat meer te denken in de richting van hoe, hoe kun je mensen enthousiasmeren om het te willen gaan gebruiken. Snap je? Wat aan de ene kant?

R1: Dat is eigenlijk hetzelfde als je zegt, hoe kunnen wij mensen enthousiasmeren om het accordeon te gebruiken? **Daar moet iemand interesse in hebben, en iemand moet daar de meerwaarde van inzien. En dat ook kunnen gebruiken binnen de setting waar diegene werkt.**

O: Maar dan als wij dus zeg maar de meerwaarde zouden kunnen overbrengen van, hè? Elektronische muziek en muziekproductie kan je, daar kan je deze en deze doelen mee bereiken. Daar kun je dit en dit mee doen. Wat is nou het wezenlijke verschil tussen het toepassen van elektronische instrumenten en laten we zeggen meer klassieke instrumenten, maar daar komen dan zo wel op, want die komt dan bij die vraag vanzelf wel naar boven. Als ik ga naar instrumenten en tools, dan heb ik de vraag welke elektronische instrumenten zet jij in tijdens je sessie? En, wat maakt deze zo geschikt voor jou? Heb je specifieke dingen die je gebruikt? Waar je fan van bent?

R1: Ja zeker ik, **ik werk heel vaak met een dj set bijvoorbeeld.** Ik werk met **Logic met een synthesizer** daarnaast. Ik werk met **Garageband op de iPad**, eigenlijk alles wat ik kan krijgen en kan aanpassen om het toegankelijk te maken dat zet ik in.

O: Heb je dan ook dingen waarvan je zegt van ja, maar dat dat gebruik ik niet, want dat vind ik niet zo geschikt? Stel je voor. Nou een Theremin is niet echt een elektronisch instrument, misschien ook weer wel kun je over discussiëren, maar een Theremin, ken je die Theremin? Dat is aan de ene kant is het een buis die omhoog staat en aan de andere je. Misschien kun je het even opzoeken. THEREMIN Misschien heb je het wel eens gezien. Daar kun je geluid mee maken door met je handen er naartoe te bewegen. Maar als je het niet kent, dan gebruik je het ook niet. Maar zijn er bijvoorbeeld dingen waarvan je zegt, ja, dit vind ik echt minder geschikt om te gebruiken met elektronische instrumenten voor muziektherapie. Misschien is het wel geschikt om muziek mee te maken, maar.

R1: Ja dat is ook weer afhankelijk van je doel. Kijk zo. Ik heb bij ons zo een Theremin zou ik niet zo snel gebruiken, want ik heb het niet staan. Maar waarom zou je het niet gebruiken? Dat heeft te maken met de oriëntatie van de ruimte, waar bevind je In de ruimte? **Het gaat allemaal over zintuiglijke informatie. Hoe krijg je het binnen, hoe kun je? Hoe kun je je aansturen? Hoe kun je ook congruent zijn in je lichaamshouding en wat je uitstraalt naar een ander? Waar gebruik je het voor? Daar gaat het om.**

O: Ik ga de vraag nog een keer stellen, want ik heb er zelf namelijk geen idee van of er bijvoorbeeld dingen zijn die gewoon niet goed werken met cliënten. Als je dan

bijvoorbeeld de cliënten in je achterhoofd houdt waar ik mee te maken, waar jij gelukkig ook mee werkt op crisisafdeling. Zijn er dan instrumenten waarvan je zegt van, nou, deze werken echt niet, bijvoorbeeld omdat mensen er heel snel door overprikkeld raken.

R1: *Nee, Ik weet niet dat daar beperkingen in zijn.* Bij de één gebruik je een iPad en bij de andere zet je iets anders in, Dat is echt afstemmen. Ik denk dat je daarin vooral in mogelijkheden moet denken. Wat kan je ermee en hoe kan je het inzetten. En wat voor de één werkt dat werkt voor de ander niet. Ja.

O: Ja, Dat is ook zo. Is er iets waarvan je zegt van, dat werkt altijd?

R1: Nee.

O: Ik vind bijvoorbeeld een djembé werkt bijna altijd, omdat het zo laagdrempelig is en omdat je daar gestructureerd en niet gestructureerd dingen op kunt doen. Die kan ik altijd wel op een bepaalde manier inzetten, waardoor ik iedereen wel meekrijg. Maar dat heb je bij elektronische instrumenten niet, dat je zegt: "Ik heb iets wat zo laagdrempelig is?"

R1: *Nou ja, kijk, bijvoorbeeld met Garageband op de iPad kun je heel makkelijk loops inzetten die eigenlijk direct een succeservaring opleveren. Dat kun je altijd inzetten.*

O: Ja, dat is waar. Ik heb het zelf, ik heb zelf Garageband ook gebruikt bij cliënten. Ik merk zelf dat ik daar wat moeite met die interface heb. Maar dat heeft ermee te maken dat ik een tremor heb, dus mijn handen trillen en dan is het soms een beetje lastig om dingetjes te verplaatsen voor mij. Dus dat merk ik dan.

R1: Ja, maar in Garageband hoef je in principe niks te verplaatsen.

O: Nee, ik weet niet meer wat het was. Dat was iets met dat ze loopjes moesten kopiëren en achter elkaar zetten en dat, nou ja, dat toen merkte ik dat ik zelf heel gefrustreerd werkte werd en dat werkt ook niet echt als je met een cliënt zit? Ja, de volgende vraag is al heel specifiek, maar dat komt omdat mijn opdrachtgever en ik zijn allebei al heel lang met Ableton bezig. Ik zelf al 13 jaar of zo en, we weten daar alles van en hebben zoiets van, oh, daar kunnen we echt geweldige dingen mee gaan doen met de cliënten. Alleen we zien aan de andere kant zien we ook dat het gewoon een tool is wat zelfs de muzikanten die Logic gebruiken al heel spannend vinden. Omdat Ableton een andere filosofie heeft, ook niet helemaal, ligt er een beetje aan hoe je het bekijkt, maar. Dus daar zit ik even, daar zit ik nog mee te worstelen, want zij zit heel erg namelijk op dat ja, ik wil Ableton gebruiken. Ik wil Ableton gebruiken en ik heb het idee dat dat misschien ja. Misschien heeft het ook weer met de doelen te maken van de persoon die voor je zit. Ja, volgens mij ben ik zelf het antwoord aan het geven, nou?

R1: Ja, dat denk ik ook. Hoe maak je het zo toegankelijk voor een patiënt of een cliënt dat ze er wat mee gaan doen. *En er zijn een heleboel dingen waarin jij een therapeuten rol hebt. Maar er zijn ook heel veel dingen die ze zelf kunnen. En waar*

je meer een coachende rol in hebt. Het ligt er ook aan in wat voor positie jezelf neerzet? Ben je echt sturend of ben je ondersteunend?

O: Hoe enthousiasmeer jij jouw cliënten om met elektronische muziek aan de slag te gaan? Heb je daar een bepaald iets voor?

R1: Ik laat ze er gewoon mee spelen. Ik laat ze ermee experimenteren. Wat gebeurt als je allemaal aan de knopjes draait? Wat gebeurt er en wat kan je ermee? Geef ze het gevoel dat het net zoals vroeger een stuk speelgoed is wat ze krijgen waarmee ze gewoon kunnen ja experimenteren zonder dat er daadwerkelijk iets fout gaat en laat ze gewoon luisteren, wat gebeurt er met de muziek.

O: Dus je zet het gewoon, je zet het voor ze neer. En je zegt, begin maar.

R1: Nou niet altijd nee. Dat ligt eraan als er eentje terughoudend is, ja, dan zet ik een andere tool neer. Bijvoorbeeld, zoals ik net zei met die live loops, maakt niet uit wat ze doen, ze krijgen direct een succeservaring.

O: Ja, dat klopt. Ja.

R1: Maar ze moeten de ruimte krijgen om ermee te kunnen spelen zonder dat er direct een opdracht aan gebonden is. Of dat ze moeten gaan nadenken over de processen die daarbinnen passen. Gewoon laagdrempelig spelen, net zoals wij dat ook doen. Als wij een nieuw instrument binnenkrijgen gaan we ook uitproberen. Wat voor klanken zitten erin? Wat kun je ermee? Kijk hetzelfde bij hen.

O: Ja klopt, merk jij verschil tussen als je cliënt? Werk je ook met groepen?

R1: Ja.

O: Ook met groepen, ja oké, dus stel je hebt een groep cliënten zitten. Ik weet niet helemaal hoe jij werkt natuurlijk. Zoals het bij ons werkt, is dat er heel weinig overdracht is, dus het is meestal van. Dat is het lastige aan Reinier van Arkel vind ik, is dat er wordt niet echt geïndiceerd. Die mensen die volgen een programma om te stabiliseren en muziektherapie is daar onderdeel van. Daar kun je wat van vinden. Ik zie het meestal, maar als soort van observatiesessies waarbij ik dan later kan zien van hé, voor deze persoon werkt het wel goed en voor deze persoon werkt het niet goed, dus dan zouden we kunnen kijken of we daar later nog individueel iets mee kunnen of zo. Dus ik krijg die groepen gewoon binnen en op dat moment moet ik even kijken hoe iedereen erbij zit en ga ik op dat moment bepalen, wat gaan we doen? Dus soms vraag ik het ook aan mensen van waar heb je behoefte aan? En, waar heb je geen behoefte aan op dit moment? Soms willen mensen bijvoorbeeld helemaal niet zingen en dan ja, als je dan gaat zingen werkt het averechts. Merk jij als je een voorstel doet over we gaan met traditionele instrumenten spelen of we gaan elektronische instrumenten spelen, merk je dan verschil in enthousiasme.

R1: Ja, het ligt eraan wat voor groep je hebt. De ene helft vindt het met elektronische muziek leuk en de andere vindt de traditionele instrumenten wat meer passen? Ja, dat.

O: Daar kan je niks van zeggen dat dat je dat je denkt van het één spreekt, meer aan dan het handel, dat heeft ook echt te maken weer met de doelgroep.

R1: Ja, en hoe een persoon in elkaar zit en hoe stabiel ze zijn, dat heeft met een heleboel factoren te maken.

O: Ik zit zelf even te denken aan dat stabiel zijn. Zijn er mensen waarbij je het absoluut niet zou voorstellen om met elektronische muziek iets te doen?

R1: Ja, met effecten werken wel, ja. Dat zou ik bij bepaalde doelgroepen zeer afwijzen.

O: Met effecten werken?

R1: Ja, het gebruik van effecten. Ja.

O: En wat voor effecten bedoel je dan?

R1: Ja, bijvoorbeeld een delay of een hele heftige reverb. Ja, dat zou ik niet inzetten. Nee. Bij bepaalde doelgroepen. Als je kijkt naar mensen met psychoses. Ja, die staan al niet in de realiteit. Als je daar heel veel delay op gaat gooien, of een reverb, dan denk ik dat je zelf ook wel kan bedenken wat er dan zou kunnen gebeuren?

O: Ja, ja, zeker ja.

R1: Vooral mensen die psychoses krijgen door drugsgebruik. Ja, die luisteren vaak muziek als ze drugs gebruiken. Die ervaren hetzelfde effect dus die worden er weer middenin getrokken, dus dan zou ik dat zeker niet, niet inzetten.

O: Ik vind dit wel interessant. Ik heb bijvoorbeeld een jongen die heel erg in de hardcore scene zit, gebruikt heel veel drugs. Wil daar ook niet mee stoppen. Maar die wil juist heel graag daarin zitten, zeg maar. Maar dan zeg je dat, dat zou dan zeg maar averechts kunnen werken? Voor zo iemand?

R1: Dat ligt eraan.

O: Ja, het ligt altijd, ligt ja, het ligt altijd aan de persoon?

R1: Als iemand op zo'n moment echt knetterpsychotisch is, ja, dan zou ik dat niet doen, nee.

O: Nee, dat snap ik, dus die snap ik ja. Nou, dat is wel belangrijke info om te weten want je wil het wel effectief inzetten.

R1: Ja, maar ook als je naar hardcore muziek luistert, er zit niet heel veel delay in die muziek, hè? Dat valt echt wel heel erg mee.

O: Dat klopt.

R1: Dus, kijk, met hardcore dan denk ik dat het daarmee prima kan en vooral als iemand dat ook mooi vindt. Ja, dat is zijn voorkeursmuziek, dus daar kan je heel wat mee doen.

O: Ja, zeker.

R1: Maar als jij meer naar de muziek gaat, of ja, echt het alternatieve, ja, dan kom je al gauw wat meer in de problemen? Ja.

O: Ja, nou mooi om te zien dat je zo aansloeg op die effecten meteen toen ik het zei. Ja, ja ook meteen. Ja, nee, effecten dat is dan niet zo'n goed idee? Ja. Tools op pc, Mac of iPad heb je al genoemd. Mac of iPad. Die heb jij al genoemd, dus dat ik dan niet zoveel meer. Ja, hier kom ik eigenlijk ook weer op de vragen over wat zijn randvoorwaarden voor instrumenten en tools. Daar hebben we ook al wel over gehad. Oké nou, dan kom ik eigenlijk aan het belangrijkste stuk, want het gaat over therapeutische werkzaamheid, want dat is uiteindelijk waar het om moet gaan en niet om de tools zelf denk ik. Daar heb ik nog wel even wat vragen over. Wat maakt door elektronische instrumenten gemaakte muziek therapeutisch gezien, anders dan de traditionele instrumenten gemaakte muziek? Of is dat onderscheid er niet?

R1: **Het verschil is dat je soms dingen kan inzetten ter plekke. Meteen zonder dat iemand muzikale ervaring heeft, worden er sneller succeservaringen opgedaan?** Je kan er een hele mooie grounding mee neerleggen waarbij bijvoorbeeld een cliënt met achter een piano wel een improvisatie overheen kan doen. **Het maken van de opnames is dat ze in principe een gedeelte mee naar huis kunnen nemen.** Maar ik denk dat het ook wel belangrijk is om te beseffen van elektronische muziek en het gebruik van technologische dingen, dat is niet de key tot muziektherapie, **Het is meer een onderdeel wat je zou kunnen inzetten, maar de traditionele instrumenten daarin zijn net zo belangrijk. En als je daar een mix van kan maken van beide, ja dan zou ik dat vooral meepakken.**

O: Nee, dat ben ik inderdaad met je eens het. Uiteindelijk is het ook een instrument. Net zoals een piano of een gitaar dat is.

R1: Precies. Je moet erover nadenken waarom zet die gitaar in? **En waarom zet ik nu elektronische muziek in?**

O: Ja. Dat is wel belangrijk. En dat is weer afhankelijk van eigenlijk de persoon die tegenover je zit.

R1: Ja absoluut.

O: En zijn problematiek en ja.

R1: Ja dat is heel erg cliëntgericht werken.

O: Het blijft wel. Ja, het blijft gewoon maatwerk, hè? Oké dankjewel. Nou, deze vraag heb je eigenlijk al beantwoord. Is het van belang dat cliënten niet met de techniek bezig zijn, of kan het juist iets toevoegen? Nou, daar heb jij ook al gezegd, het kan juist iets toevoegen, afhankelijk van je doel. Interessant, zo had ik er nog helemaal niet over nagedacht.

R1: Maar dat is wel jouw rol als muziektherapeut. Want ze komen bij jou om doelen te bereiken. **Het draait altijd om het doel.** En of je daar nou bij elektronische muziek voor inzet of dat je daar gaat zingen of dat je piano kan spelen. Het draait om het doel. En als je niet met dat doel bezig bent, of je maakt ook geen tussenstapjes richting of aanstalten richting dat doel en dan kan je net zo goed niet doen.

O: Ja, Dat is waar. Ja.

R1: Dan ben je eigenlijk gewoon bezig met activiteitenbegeleiding. En niet met muziektherapie.

O: Ja, dit is ook een beetje waar ik mee worstel. Hier raak je een pijnlijk punt. Ik weet niet hoe dat bij jou werkt bij die GGZ-instelling, maar daar waar ik zit, begrijpen ze niet zo goed wat muziektherapie is. En dan komen begeleiders gewoon halverwege binnenvallen met nog een cliënt, van "oh, kan deze ook nog even meedoen?" weet je wel?

R1: Ja, ja nee. Zo werkt het niet.

O: Nee. Toen ik begon met dit idee, dacht ik, één op één lijkt me dit heel goed werken. Elektronische muziek, je zit met z'n tweeën achter een paar schermen. Je bent met elkaar bezig. Toen dacht ik nou, één op twee kan misschien ook nog wel goed werken, omdat je dan twee mensen samen iets laat doen. Daar kun je allerlei dingen uithalen in hoe ze samenwerken, daar gaan dingen wrijven, weet je wel? Daar gebeurt van alles tussen die cliënten. Daar kun je heel leuk mee spelen, denk ik. En toen dacht ik, maar hoe ga je dit nou inzetten in een groep? Als je nou een groep van 6 man hebt of zo. Hoe zou je dat, hoe zou je dat kunnen inzetten?

R1: **Nou, denk ik aan een loop. Hoe bouw je een nummer op? Ieder heeft zijn eigen rol.**

O: Ja, iedereen een laagje?

R1: Ja, ieder heeft zijn eigen rol, heeft zijn eigen laagje. En misschien heb je wel iemand die wel met hele goede ideeën komt. Ja, wat je zet ook wrijving in. Er moeten dingen verwijderd worden. Er worden dingen opnieuw opgenomen.

O: Dus het is eigenlijk niks anders dan improviseren. Op die manier.

R1: Ja, precies.

O: Deze vraag is, hoe kan muziekproductie ingezet worden voor muziektherapie? Ik weet niet helemaal of daar nog iets extra's over te vertellen is. Maar misschien dat jij daar nog wel iets over zou willen zeggen. Als je nou puur hebt over de productie. Stel je voor, ik heb een cliënt en die heb ik 12 weken of zo. En je gaat met die cliënt aan een bepaald doel werken? Nou, laten we het voorbeeld nemen van dat hij heel perfectionistisch is en dat hij daar in het dagelijks leven heel veel last van heeft en dat hij daarmee wil leren dealen en dingen los wil kunnen laten. Sneller tevreden kunnen zijn met dingen, noem maar op. Ik zou het heel mooi vinden als je in zo'n traject bijvoorbeeld 3 stukken kunt opnemen waarin hij zelf zijn progressie gaat zien. En die weer mee kan nemen naar huis en later terug kan kijken van "hé, ik heb toen die muziektherapie gedaan en dit is het eindresultaat wat ik meegenomen heb. En daar kan ik nog eens naar terugluisteren?" Dat is een beetje de gedachte die ik erover heb. Zo van dat het mooi is dat je mensen ook iets mee kunt geven waarin ze hun groei terug kunnen zien uiteindelijk. Dat is een beetje mijn idee, want wat is jouw idee hoe je muziekproductie kan inzetten voor muziektherapie?

R1: Ja, dat ligt eraan of je ze iets wilt meegeven. Om aan te kunnen vasthouden of het gaat om het proces wat je daarin mee doet. Want het gaat niet altijd om een productie meegeven, Dat is iets wat een bijzaak is. Dat zou kunnen helpen in het stukje bewustwording. Eventueel op een later moment. Maar dat heeft verder niks te maken met het doel van je therapie, **want uiteindelijk is de muziekproductie niet je doel, het is je middel die je daarvoor inzet om het uiteindelijke doel te kunnen bereiken**. Net zoals een piano misschien ook maar gewoon een doel is om je grenzen te leren aangeven bijvoorbeeld, of je emoties te kunnen uiten.

O: Is er een bepaalde? Ik denk dat ik het antwoord wel weet, hoor, als ik jou ieder, want je hebt je je komt, je zit echt op een bepaalde visie, hè, merk ik. Dat vind ik heel mooi, maar is er een bepaalde grens tot waar je gaat met muziekproductie met cliënten? Ja ik, Ik wil niet te veel voorbeelden geven van.

R1: Wat bedoel je met de grens?

O: Wat je kan doen is, je kan heel rudimentair een nummer maken door te zeggen, ik pak een beat, ik zet er een basloopje op, ik zet er een synth dingetje op. Ik zet er een lead op en misschien dat ik er nog wel een paar woorden overheen wil rappen of zo, of zingen. En daar ben ik tevreden mee. Daar is niet gemixt, geen equalizers overheen gegaan. Al die fancy dingen zijn niet gedaan om het echt een productie te maken die je zou willen uitbrengen bij wijze van. Daar is dan een grens in waarin je gaat.

R1: Dat is hetzelfde antwoord dat ik al de hele tijd geef. Dus het doel. Waarom wil je de muziekproductie helemaal afmiken? Heeft het meerwaarde voor de patiënt om daar iets, om een afgemixt nummer te hebben met een heleboel effecten. Of heeft de patiënt zijn doel al bereikt als het helemaal niet is afgemixt, maar wel het hele proces heeft doorlopen.

O: Ja, wat ik wat ik probeer te zeggen is, ik snap wat je zegt, hé, daar ben ik het ook helemaal mee eens hoor, maar wat ik probeer te zeggen is. Uiteindelijk ben ik geen docent muziekproductie voor zo iemand. Dus uiteindelijk ben ik muziektherapeut en ik vind het superleuk om met producties bezig te zijn en ze heel gaaf te maken, maar dan denk ik, ja, ben ik dan niet te veel in een andere rol? Zit ik dan nog wel in mijn muziektherapeutenrol of ben ik dan eigenlijk bezig om iemand heel erg goed met Ableton te leren werken. En, daar kun je ook weer iets therapeutisch aan koppelen misschien?

R1: En als je denkt aan het stukje eigen regie nemen, eigen keuzes maken in de muziek. Ja, dan heb je misschien een minder actieve muziektherapierol, maar jij vervult wel die ondersteunende rol waarin je iemand wegwijs maakt om tot het doel te komen van autonomie, eigen keuzes kunnen maken, regie nemen, en op eigen benen leren staan. Dat is misschien minder actief dan wanneer je echt bezig bent met emoties reguleren of spanning reguleren. Maar als dat de link is die ze kunnen maken om vervolgens naar huis te gaan bijvoorbeeld, ja, waarom niet? Je moet het kunnen onderbouwen, Ed, dat is het. Onderbouw wat je doet en waarom. En ik denk dat je echt wel uit het stukje mag komen van een docerende rol aannemen. Als jij gewoon continu in je hoofd hebt waar je naartoe wil en hoe je daar naartoe gaat, of

dat nou met muziekproductie is, elektronische muziek en muziekproductie, of met een muziekinstrument, dan zit je altijd in je therapeutenrol. En je moet kunnen verantwoorden wat je doet en waarom je het doet.

O: Ja, dat is helder. Zit even te denken. Ja, het is zo mooi omdat je uit heel veel dingen gewoon iets therapeutisch kan halen. Maar dat is inderdaad wel een goede wat je zegt over die autonomie. Oké dankjewel. Mijn volgende vraag is: waarom maakt u gebruik van elektronische muziek en muziekproductie tijdens les sessies? Heb jij een voorkeur? Jij bent docent elektronische muziek en muziekproductie, je hebt er veel verstand van. Beïnvloedt dat jouw manier van cliënten behandelen? Ben jij bijvoorbeeld degene die het meeste met elektronische muziek werkt, of is dat iets wat jij altijd volgt?

R1: Nee, **het is een tool die je kan inzetten die je gewoon in je rugzak hebt en die je eruit kan toveren**. Dus nee, ik sta niet bekend om de therapeut die alleen maar met technologie werkt. Nee, ik sta er wel om bekend dat ik er veel over weet en dat ik het kan inzetten. Daar sta ik bekend om.

O: Ja, ja, maar het is niet dat jij zegt, als ze gaan beginnen met een sessie, dan geef ik er de voorkeur aan om met elektronische muziek iets te gaan doen. Zo is het niet. Je zegt gewoon, dit is een van de dingen die je kan.

R1: **Ja, het is gewoon afstemmen. Kijken wat de groep bijvoorbeeld wil, of wat jouw patiënt wil**. Ik geef een aantal opties van wat we eventueel zouden kunnen doen. Ik geef ook altijd aan dat het hier één grote speeltuin is om ervaringen op te doen van wat je in het dagelijks leven moeilijk vindt. Ga het maar gewoon proberen. Ga maar gewoon experimenteren. En of het nou elektronica is, of gewoon achter de piano? Ja. Maar ik geef de opties wel breed te denken en out of the box. Want ik ben niet een therapeut die zegt, ik wil dat je achter de piano gaat zitten om die en die reden. Nee, als iemand liever wil drummen, prima. Dan gaan we lekker drummen, maar ik weet waar we naartoe gaan en hoe je het alsnog kan behalen.

O: Ja, heb je niet wel eens dat je cliënten hebt en dat je denkt? Misschien moet je toch eens de piano proberen? Die de hele tijd maar...

R1: Ja, dan stel ik het voor. Ja zeker wel, maar dan leg ik ook uit waarom. En daarna hebben ze alsnog de regie om er zelf achter te gaan zitten of niet.

O: Ja, precies zo doe ik dat ook ja. Ja, oké, mooi om te horen. Ik vind het heel interessant het gesprek dat ik met je heb, omdat ik nu heel anders aan het denken ben dan dat ik aan het doen was voordat ik het gesprek met je had. Dus het levert echt veel op en ik zie dat nu ook in mijn vragen terug. Dat ik denk, ja, maar dan kom ik iedere keer met vragen die zitten op een ander denkpatroon dan wat ik van jou meekrijg. Dus dat is interessant. Ik had hier een vraag, hoe kan het product, de apparatuur, materiaal een rol spelen tijdens het therapieproces? Ja, dus ook een beetje. Het gaat weer echt over het inzetten, hè? Ja, want ik had het eigenlijk over het product en het proces. Hoe kan het product een rol spelen? En, hoe kan het proces een rol spelen? Want dat heb je eigenlijk ook al wel verteld. Dat heeft ook weer te maken met gewoon wie heb je voor je zitten. Wat is zijn doel? Past dit er dan

bij ja of nee? Op de volgende vraag ga je vast een antwoord geven wat ik nu verwacht. [Aan welke doelen zou je kunnen werken door elektronische muziek en muziekproductie in te zetten?](#)

R1: Ja, in principe elk doel.

O: Ja, jij gaat nu “alle” zeggen. Ja, het mooie is dat ik heel erg zo zat op het idee van hé, als we elektronische muziek in gaan zetten, dan gaan we iets aanraken wat meer is of anders is, meer is niet het goede woord, wat anders is dan wat je met traditionele instrumenten doet. Nu ik dit gesprek met jou heb, denk ik, ja, dat is dus niet zo.

R1: Je hoeft ze ook niet anders aan te raken. Kijk, de meerwaarde ervan is dat je tools kan gebruiken die sneller een succeservaring zouden kunnen opleveren. Iemand leren drummen of piano spelen is een veel langer proces. Dat is ook een heel mooi proces, maar als jij snel en to the point een beat wilt aanzetten om daar iets overheen te doen om jouw doel te bereiken? Ja, dat hou ik zeggen lekker inzetten.

O: Je wordt minder beperkt doordat je de vaardigheden en de expertise van het instrument nog niet hebt. Ik heb mensen die willen gitaar spelen. En dan zeg ik altijd, ja, dat kunnen we doen, maar een gitaar is wel ingewikkelder dan een piano als je echt het gevoel wil hebben dat je gitaar speelt. Bij de piano kan ik sneller iemand een blues-schema laten spelen dan dat ik dat iemand op een gitaar kan leren. Dus, zo zou ik dat ook kunnen zien met elektronische instrumenten. Je gooit een paar beats erin, en je gebruikt een paar samples. En het klinkt al meteen vet eigenlijk.

R1: Ja, maar dat is ook opnieuw weer afhankelijk van je doel, want als je juist weer kijkt hoe iemand reageert als het niet werkt zoals het zou moeten gaan. Als je juist iemand wilt irriteren. Ja, schuif het hem maar voor. Kijk maar wat er gebeurt. En dan kun je daarna het gesprek erover aangaan.

O: Oh, dit is een goede. Ik ben best wel een pratende muziektherapeut. In de zin van dat ik inderdaad het gesprek aanga als ik met iemand iets heb gedaan, dan zie ik dat dingen in en dan probeer ik te kijken van, hé, wat ik nou bij jou zie, herken je dat in je gedrag ook in de buitenwereld. Nou zijn er volgens mij twee soorten muziektherapeuten. Ja, er zullen meerdere soorten zijn, maar er zijn mensen die zeggen, ja, maar je moet helemaal niet praten, het moet allemaal in de muziek gebeuren. Herken je dat? Dat er mensen zijn die dat zeggen?

R1: Ja, ja, maar dat heeft ook weer te maken met welke visie jij als muziektherapeut hanteert en welke visie jij hebt.

O: Oké, want jij bent dus ook iemand die wel het gesprek aangaat.

R1: Ik kan ze wel van alles laten ervaren in de muziek, maar als ze dan nog steeds geen idee hebben waarmee ze bezig zijn of wat er aangeraakt wordt, ja, dan kan ik ze ook niet in de muziek gaan vertellen, dus je zult die link met ze samen moeten gaan leggen om een stukje bewustwording te kunnen creëren om tot verandering te

kunnen komen. Maar dat betekent niet dat ik een hele sessie ga zitten praten. Ik ben vooral bezig met de muziek, maar soms komen er dingen naar voren waarvoor je wel even het gesprek kunt aangaan. De volgende sessie herhaal je het even, dan weet je ervan. Daarna spreken we gewoon een signaal af, van hé, het gebeurt nu weer. Denk eraan. Gewoon een reminder. Verder hoef je er niks mee te doen en ga je verder.

O: Ja, ja. Oké, even kijken, we zijn al meer dan een uur bezig en zijn bij de laatste vraag aangekomen. Maar ja, die vraag is te generiek. Wat zijn de randvoorwaarden voor therapeutische werkzaamheid bij het toepassen van elektronische muziek en muziektherapie? Eén van mijn deelvragen is, wat zijn de randvoorwaarden om elektronische muziek in te passen? Dus daarom heb ik dat bij ieder onderdeel even laten terugkomen om te kijken of daar ook nog specifieke randvoorwaarden voor therapeutische werkzaamheid zijn. Wat ik een hele moeilijke vraag zelf vind om te stellen. Schiet je dan iets te binnen, of zeg je nou, daar kan ik echt helemaal niks mee. Is ook goed, hè.

R1: Het zijn dezelfde randvoorwaarden die je überhaupt in de ruimte moet hebben om als muziektherapeut te kunnen werken.

O: Ik denk dat het ook neerkomt op wat je zegt, dat de randvoorwaarden voornamelijk te maken moeten hebben met het doel of het therapeutisch werkzaam is of niet. Maar ook misschien als een persoon affiniteit heeft met elektronische muziek. Als hij dat niet heeft, of geen affiniteit heeft met elektronische muziek, dan denk ik dat het ook minder therapeutisch zou kunnen zijn. Omdat je dan weer te maken kunt krijgen met weerstand.

R1: Je hebt hem al. Ja, de voorwaarden voor ons muziektherapeuten zijn dat je weet wat je ermee kunt doen, hoe je het inzet, dat je kennis hebt van elke stap die je wilt gebruiken. Er is geen tijd om binnen de therapie een knopje te gaan zoeken dat je wilt gebruiken. Dat moet je daarbuiten doen. Dat is alleen maar belemmerend in de therapie. Je moet gewoon precies weten waar alles zit, hoe je alles aanzet en hoe jij daarin een basis neerlegt voor een cliënt om daarmee aan de slag te gaan. Wat zijn jouw randvoorwaarden als muziektherapeut? En voor de rest is het precies hetzelfde als een gitaar, want als je een gitaar in je handen geduwd krijgt, dan moet je weten hoe je ermee overweg kan.

O: Ja, dat is waar. Ja.

R1: Het is gewoon een tool in je rugzak die je kan inzetten. En bij de één werkt het heel goed en bij de ander doe je het misschien een keer niet.

O: Ja, ja. Dat is eigenlijk de main takeaway van dit verhaal. Waar je in het begin al mee kwam. Ik ben door mijn vragen heen. Beb jij nog iets waarvan je zegt van ja, dit hier moet je echt nog even naar kijken of dit, dit is echt iets wat ik nog even kwijt wil. Wat ik belangrijk vind in dit verhaal met het toepassen van elektronische muziek. Wat was voor jou de grootste eyeopener?

R1: Ja, dat je vooral in mogelijkheden moet denken en dat je echt wel mag gaan nadenken over aanpassingen. Want je gaf in het begin al aan dat je niet zozeer met

beperkingen wilde werken, ook met aanpassingen enzo. Maar ook juist die aanpassingen door middel van schakelaars bijvoorbeeld, daar kan je al veel weerstand bij je patiënt of cliënt wegnemen. En als dat jouw doel is, dan zou ik zeggen, vooral doen. Maar als dat niet het doel is, dan kan je het weglaten. Oriënteer je wel over dingen die je daarnaast kunt inzetten om het toegankelijk te maken. En blijf echt in doelen denken, want anders ben je een activiteitenbegeleider en daarvoor studeer je niet. En dat mag je ook gaan profileren. Maar ik denk dat je dat nu ook wel wat meer gaat doen, denk ik.

O: Ja, dat vrees ik ook, ja. Ja, maar dit is heel fijn dat je me hier bewust van maakt. Daar ben ik blij mee. Het grappige is namelijk dat ik met mijn opdrachtgever, die zit ook heel erg op hoe gaan we dit inzetten? En ik heb toen ook tegen haar gezegd, van ja, uiteindelijk gaat het erom hoe ga je de cliënt helpen? En dan gaat het niet om hoe gaan we dit inzetten. Uiteindelijk wil ze ook graag een product met een aantal werkvormen erin, zal ik maar zeggen, en dat kan wel, dan kun je wel zeggen van nou ja, als je te maken hebt met iemand met deze problematiek, dan zou je kunnen denken aan zus of zo, dan zou je dit kunnen doen. Maar dat is oneindig.

R1: Ja, dat klopt, dat is het ook. Ja, ik zeg altijd, mensen die van wandelen houden, die stuur je ook niet naar fysiotherapie. Net zoals bij mensen die van muziek houden, die stuur je ook niet naar een muziektherapeut.

O: Ja, dat is grappig, ja. Als ik mensen heb in de groep die muzikaal zijn, dan zeg ik altijd ook van dat is niet persé een voordeel dat je muzikaal bent. Tenzij je met frustraties en zoiets wil. Dat zeg ik niet hoor. Ik weet niet hoe jij vroeger met je opleiding begonnen bent of je al heel muzikaal was, of je zelf al muzikant was?

R1: Ja, ik was wel muzikant toen ik begon.

O: Ja, ik heb heel veel moeten afleren in mijn eerste jaar. Dat is echt heel frustrerend af en toe, ja. Dan wil je allemaal mooie dingen maken.

R1: Ja, maar daar gaat het niet om.

O: Nee, dat klopt.

R1: Ik maak soms ook afschuwelijke dingen. Die ik totaal niet zou gebruiken omdat ik het echt verschrikkelijk vind. Maar ja. Als dat het proces is dan zullen wij dat als muziektherapeuten moeten verdragen. En soms komen er echt te gekke dingen uit, dat ik denk van wauw.

O: Dat klopt.

R1: Prima.

O: Ja, ja.

R1: Maar daarvoor zijn we muziektherapeut en ben jij in je privéleven of een ander vakgebied ben jij een docent of een muzikant. Als je daar met een ander doel.

O: Nou ja, soms komen er uit de hele lelijke dingen blijkt het toch heel mooi te zijn als je daarvoor open staat. Soms komen er gewoon te gekke dingen uit waar je dat

helemaal niet verwacht had. Dat je denkt van ja, nou super tof. Ik heb een heleboel input van je gekregen. Ik ga het uitwerken. Ik wil jou die transcriptie ook gewoon even sturen.

R1: Ja, heel graag.

O: Ik denk dat het misschien ook goed is dat je me aan kunt geven of het akkoord is dat ik die gebruik. Of dat je zegt van ja, maar nu staat er iets in. Dat kan me echt niet herinneren dat ik dat gezegd heb. Of dat heb ik echt anders bedoeld of zo. Dat we dat dan nog eventjes kunnen bijschaven. Dus ik ga nu meteen beginnen met het uittypen ervan.

R1: Mooi, nou succes.

O: Ja, ik vind het echt heel fijn dat je me hebt willen helpen. Dankjewel en ik zal je sowieso ervoor zorgen dat je een kopie krijgt van mijn PGO. Ik denk dat dat gewoon kan. Ik zeg dat nu wel, maar ik denk dat dat gewoon kan. Ik weet niet hoe dat met school zit, maar neem aan dat ik dat gewoon mag delen met mensen.

R1: Ja, dat weet ik niet, geen idee. Hier mag het wel.

O: Ik heb aan het einde ook nog een evaluatie groep of zo. Dat is me nog niet helemaal duidelijk hoe dat. Dat hebben ze nog niet goed uitgelegd. Je moet nog gaan evalueren wat ik gemaakt heb. Ik weet ook niet of ik jou daar dan ook nog weer eventueel voor zou, überhaupt mag vragen en of je daar nou ja, goed nog losstaand of je dat überhaupt zou willen. Maar ik hou jou gewoon even gedurende het proces op de hoogte en ik ja dat even ziet hoe het gaat.

R1: Ja, helemaal goed.

O: Ja hey, hartstikke, bedankt voor je tijd, joh.

R1: Ja, geen dank. Ja succes met je onderzoek.

O: Ja, we spreken elkaar sowieso nog.

R1: Helemaal goed.

O: Oké? Dankjewel, hè.

R1: Oké!

O: Hoi.

R1: Doe doeg.

9.4.2 Bijlage 4.2: Transcriptie interview respondent 2

O = onderzoeker / R2 = respondent 2

Session 1:

O: Phone because I'm not paying for the Zoom account, so.

R2: OK.

O: Probably we will be kicked out after 40 minutes or something. You have a really impressive resume, I must say.

R2: OK, cool.

O: I've looked into the things you did. I've read some things about it. Actually, the first thing that I saw was, I think, entering the ambiance.

R2: Yeah.

O: And I saw your website, and I saw you working with Ableton. So I was like, OK, this is someone who knows Ableton, and I'm a big Ableton fan. I've worked with Ableton for 13 years now. Just to give you a very short introduction, I'm 55 years old already. I started this study at a later age; I studied computer sciences in the '80s.

R2: OK, good.

O: Yeah. So I worked in IT for a long time, doing a lot of coaching in the last couple of years. I had a terrible motorcycle accident a couple of years back, and then I thought, OK. What do I want to do with the rest of my life? So I decided to go this route, and now I'm studying.

R2: Cool, Yeah.

O: So yeah, and I'm working for a mental hospital at the moment for people that are in crisis departments. What we mostly do is work with traditional instruments like piano, guitar, drums, djembé, those kinds of things. But I'm also really into, well, this is my studio that you're looking at. This is live.

R2: Very nice, yeah.

O: So I am a guitarist for years, like 30 years or so, but I also do a lot of electronic music since, let's say, 2000, and at school, I did a lot of my performances at school with electronic music. And I'm the only one who does that. So I thought maybe this is a good thing for my research, for my graduation, to see how we can use electronic music more in music therapy. Which a lot of people are not familiar with yet. It's complex. It's a lot of technique, technical stuff you need to know.

R2: Yeah, yeah.

O: So that's why I'm contacting you. I have a whole lot of questions. We don't have to go through them one by one.

R2: Multiple questions at once, but yeah, and whatever way you want to go through it, you can definitely go through it.

O: Yeah. Well, I want to hear as much as possible from you. So I want to, yeah, just ask your questions and let you talk. I tend to become very enthusiastic and then sometimes I talk too much. So then just say "don't do that."

R2: That's OK.

O: So yeah, you obviously have a lot of experience with electronic music. What I saw and also in music therapy. So, shall we just start with just a question and see what's coming out of it?

R2: Yeah, absolutely.

O: So first of all. Target groups. What target groups do you think that Electronic music works best for?

R2: I mean. Yeah. So let me see how I can enter into that. So technology in general and music technology. At all sorts of levels, it's already so prevalent in our day-to-day lives in ways that are both, you know, certainly ways that are both very directing, some that are indirect. You know there are I see music therapists use technology across the lifespan in very innovative ways and so. You know, certainly technology won't be limited to just one clinical kind of setup, one clinical situation. It's something that, you know, is certainly going to benefit across the lifespan and across clinical settings. So, I think and technology helps people already. Music technology helps people already. In all sorts of ways both big and small. I mean, we could consider like, just even getting music off of Spotify and music technology that brings people, you know, enjoyment, making playlists. You know, they could be both passive technology or receptive technology. And also, active technology like using a music app for relaxation or doing something of that nature. So, you know, *I think in terms of in terms of who it benefits, but we've only got to kind of say it's going to be everybody because we are just immersed in this world anyway. Now what you've then got to reduce it down to in some ways is at what level are people engaged in the technology.* And how complex is the technology experience for people. And before they kind of go down that road, the whole thing you start getting into like boundaries of practice of what will help.

I think if you're recording a song with somebody, that's going to be across the lifespan. If you are making a beat with somebody. I mean, you're only kind of limited to like the ways you engage in technology with certain intentions. But certainly like when I talk about technology and technological platforms and music, I mean it's so far-reaching. And of course, you could. I mean the way to look at technology too is that you know you have on your wall there behind you a lot of technologies. That electric guitar is a technology and so, you know, I think when we're talking about technology, I mean if we're thinking about like digital audio workstations, that's one thing. If we're talking about MIDI, MIDI controllers or synthesizers. Or hardware instruments that don't need software attached to them. If we're looking at just like different gadgets and that that are used for play, are we looking at, you know, are we

looking at all alone technologies that help peer-to-peer playing? Are we looking at adaptive technologies? I kind of like see that with technology you have to kind of break down like what area of technology you're really, really talking about. So for instance, there are people who focus primarily on adaptive technologies and what these folks focus on is, they say, OK, well, there's a clinical need a person does not have. Physical mobility and so how can I adapt the technology to help this person with a physical limitation engage. This is using technology as a means to an end, meaning that it's like I have the end outcome on my mind. How can I use technology to get to that end result? Now the problem with this way of thinking, which is a fine way of thinking of course, technology is going to solve complex issues. **The problem though this way of thinking is technology is usually kind of reduced to just its functionality and its tool.** There's not really a relationship with the technology beyond, like how can I use it functionally as a tool to get to my outcome? So I would say and other other things you also you have the hackers, these are folks that could actually program computer language in order to create the technologies. These are the folks that can use like you know Macs and they can use other programs to like actually they see an issue with that could be sort of helped with the health technology and they can actually program or they could actually put together the "safe?" technology. I know people who build from scratch, etc.

Those folks are amazing. Those are like the programmers. Well, I fell in line with and I think my friend Alex Crook falls in line with us. So Alex can build some songs pretty well. Is that we would be like. We are the cultural ambassadors, we're the ones that kind of feel like each piece of gear, whether it's turntable controllers or sampler or drum sequencer. **Each one of these pieces of technology comes with a cultural history. It comes with a way of creating that has its own artistic rituals and its own engagement. It has its own artistry. It has its own history of artists. It has its own lineage and like resistance. And political opposition in many ways. And so those histories we feel are important.** **All the times music therapists who think of technology as just a means to an end, they'll buy technology, they'll buy gear, and they'll use it as a novelty. And then they'll just sit there. No one will ever use it again primarily because there's no understanding of the cultural rituals around that technology.** And so you have to like be able to have that entry point into it. So now that we have like this kind of understanding of like well, it's used in all these different ways. And you look at target populations, but then you see like, well, if I look with teenagers creating beats for them, but that's a cultural kind of context located within dance music technologies. And I got to be able to use the technologies for that. But if I'm working with older adults and I want to use a looping pedal to loop a glue loop and then have everybody kind of add to the groove, and then we're going to sing like a popular song on top of that groove. Well, you know, that looping technology that has its own kind of technology way of working. If I'm going to record heartbeats and then and like record someone's heartbeat at the end of life and then we play like one of their favorite songs on top of that heartbeat and I give it to someone at the end of their life, give it to their family members. Well, you know, putting a condenser mic into the stethoscope so I can get a clear heartbeat sound. That's its own technology. And so you can already see, like, I'm already using technology in all these various contexts.

It's just about like. What is the focus. What is the kind of context? In which all that's being used.

O: OK. Yeah, just to give you. a little bit of context what I'm working with as I have these clients are between, let's say, 19 until 65. And they have various mental conditions like they are bipolar or they're schizophrenic. Being depressed, in different variations. Also, some are mildly depressed and some are really depressed. What I see in my in my work is that, you know, if younger people come in and they see how we have this big music room with a lot of instruments and stuff where we can do our thing. Not all of them are getting really enthusiastic about it. But when I tell them that I'm going to do research on electronic music, then they start, becoming more enthusiastic. So my feeling is that younger people are more into electronic music than the older people, although I'm like 55 and I really like electronic music as well, so maybe I'm totally wrong.

R2: Well, I mean, it's been around for. We are talking about also Giorgio Moroder and Kraftwerk. You know, you know, so. I mean.

O: **So there's not really an age group.**

R2: **I think no**, I mean. So if you're focused on particular creating electronic music. Well, that it's on particular context now. And it's a historical context from life whatever, like we said, Giorgio Moroder, Kraftwerk and all this. We have like a context for that lineage in history. And of course, like that's going to resonate more with modern pop music. Because that's where pop music is going. And if that of course and that might be the focus. And yes, that might skew to, you know, **young adult to middle-aged folks**, who kind of get that context. And so if that's the focus there, then yeah, maybe it might steer into people who fit and who understand that contextual component. I've seen older adults who have taken various gadgets, like the Korg Volcas and just improvise these crazy soundscapes and have a lot of fun just exploring a couple of the changing sounds. And so, **I think people kind of understand that there are many ways to engage in the technology**. Again, like we were saying, like electronic music, people who want to make electronic music specifically, well, that would fit into what Alex and I are talking about the cultural aspect of what's happening versus like, if I was like. Look like a gun using a condenser mic inside of a stethoscope and recording a heartbeat and I record it into GarageBand. I edit out 4 beats of the healthy heart. There I loop that heartbeat. I create a song on top of the heartbeat using technology that way. That's the kind of needs to the end way of thinking about things. I have this thing I want to create this outcome. It's not necessarily, you know, I can use the technology that way as well. So I think considering like the context of how the technology is going to be used helps us to understand what is needed here, within this context, in terms of what type of technology to engage in.

O: OK. I have so many questions. You are triggering so many things. I had like this structured thing with my questions, but now I'm well... Can you say that electronic music has a different therapeutic or does it differ therapeutically from using traditional instruments?

R2: One of the things that so you know the entering the ambient article, there's a follow-up to that article. That we'll just put out with a group of therapists and I where we're fully improvised just creating very intense soundscapes. There's videos of us playing too.

O: I've seen the videos on your YouTube channel, right? Do you mean those or?

R2: So that article is in Voices too and it's kind of a follow-up to that first ambient article. Or maybe it's called Entering the Ambient. That's what we're getting in. Listening in the ambient mode was the first one. I mean, we talked about it a little bit in there that. Yeah, I mean, there's such core differences. So for instance, when I'm improvising on a guitar, yes, I could problem solve while playing like I could be playing and while I'm playing hearing out of tune and while I'm playing tune quickly and then go back to playing. But often times, *like with technology, I can be looping something and I can completely separate myself from the technology and I could dance*. I could, I could, I could solve another problem. I could move in and out of the music. So the ability to like kind of. *Be both engaged in the music, but also separate myself from the music*. And be and that's why it's the ambient, right, like *you're kind of the ambient space it's both creative and it's also kind of receptive*. You can do multiple things in it. You could just let it be part of the set the environment whereas if I'm playing drums with you, obviously I can't do that. So I think that's the primary difference.

O: Yeah, that makes sense. Well, I'm just going to pick one. When I saw your videos that were part of entering the ambience, I saw you guys really into the music, right? So, you were working with technology, but actually, it's an instrument. So if you're working with a Korg Electribe, I'm not sure if you're using that thing, a synthesizer, but let's say it's just an instrument. Is it important that clients are not concerned with the technology and only playing music, or can the technology itself add something therapeutically? Let's say we are going one step further, and we are not only making music, but we are producing something. So let's say in Ableton you're producing something like a song. And there's a lot of things, I mean, you can improvise in Ableton with your Ableton Push or whatever, but you can also really produce the music like adding compressors, equalizers, doing all this technical stuff.

R2: Yeah, that's right.

O: In music therapy, do you think that the second part, that producer's part, can play a role, or is it more about really making the music?

R2: Did you read that article? Read on humanistic; there's an article for musical selectives. On the humanistic. Like the core humanistic philosophy about technology, you know. I might be able to put it into the chat.

So I just put it into the chat.

O: Oh, here's the chat. Yeah.

R2: Alright, so in that article I talked specifically about the various choices I make as a therapist and choices that clients make in therapy in terms of [doing the soundscape, jumping, so adding reverb, adding compression, adding these effects. They do have therapeutic relevance.](#) So for instance, I could be recording a child. And they go up to the microphone and suddenly just like jolt back and hoard because they hear the sound of their voice. That's because their voices made compressed. And so, I'll add enough reverb to it because reverb just in terms of what its functionality is in terms of sound, anyway, is creating space. Am I in a large hall or am I in a cave? Am I in a small room? Am I in an outdoor space? That is the image of reverb. We will create that space, and so I could choose the type of reverb that might best suit the space. [So what you're doing as a music therapist is you're creating soundscapes that provide the right environment for mental health to be expressed. So you have to have the right sound environment for the person to feel safe enough to actually start to talk about that.](#) So this is well then hip hop where they choose the right beat, the right thing to kind of go to tell their story, to improvise to let their message be heard. So this goes with all the color and then the combination of sound effects you use are the paints, so that's why [the painting metaphor is so vivid because instead of using colors where you are blending sounds, you're putting them into various parts of the headphone space.](#) You're creating an environment, a sonic environment for health to be performed. So, most definitely like those effects. And this goes back to what I've talked about in other articles in terms of how I'm thinking about the word producer would be more akin to like Bryan Eno, right. So, someone who considers the spatial aspect of sound. Not like the producer. As someone who listens to the artists and tries to create a new environment for the artist's full potentiality to be expressed. You know those aspects at the studio are the instrument that is not the final destination. It is the instrument and of itself. And all these colors are part of what we do.

O: OK, so is it, let's say I have some clients that are psychotic. Do you think that in electronic music there are things that you shouldn't do with people like that? For instance.

R2: So in Entering the Ambience, we talked about that. So they were intense. When we were freely improvising like that when we were doing free improvisation, there were some intense soundscapes. [I mean, people with any sense of sensory process disorder, dizziness, like all sorts of intense physical soundscapes.](#) I've created soundscapes with clients to where because you could produce. If someone says I'm having a migraine and the migraine feels like and the reason these metaphors and it's spreading to the back of my head and creating this or you can literally create that literally. You could figuratively create that in sound, and I've had people kind of do that and then create something beautiful and drop a beat on top of it. And you kind of help move it, but because I could create in sound through the speaker system low end to high end frequencies that impact all over the body. You can really create some really intense sound experiences. [That's why if I'm working with someone with schizophrenia, like just working on beats in some way. You know that that is more grounded and doing things that would be more grounded.](#) For so you know. Just like with any other kind of music experience? Yeah.

O: Yeah, I've seen it in one of your videos that you have this soundscape and then you started like a beat. And that beats opened it up more like it gave more structure and it was not that... Maybe it's easier for people to hang on to that beat and then those soundscapes are less intriguing. Something like that.

R2: Yeah, something less physical and intense. That it's always going to be physical, but you could certainly contain the experience so that it's not so. You know, the difference between. Because I love electronic music that is very fragmented and no ground at all. And is just like a barrage of sound. *But people could feel very lost and scared in that space, and it can really create a sense of feel for people.* So I think knowing that can be used, you know creating that's why like using Ableton Push for instance, everything's on the grid. You know, you can really, you can really control like the amount of just using like Launchpad technology like in Garageband and just launching the loop cutting.

I mean, you could just launch loops. And there's the people feel like, oh, I'm doing something. No, they're just launching the loops. That's very contained. Very grounding and doesn't involve a lot of intensity. That what we did in that article, for instance, was really intense and very psychodynamic and very powerful.

O: OK, I was thinking when I started this, I was thinking OK, doing electronic music with one client one-on-one looked pretty simple for me to do, maybe with two clients also because then there's some interaction between those two clients. A lot of things happen between the two of them and you can work with that. And then I was thinking, but how can you do this? I think I already know the answer because I've seen your videos now. So how can you do it in group therapy? Like when you're with six clients is that difficult, more difficult than.

R2: I mean, I like Ableton Push for instance, has the ability you, I mean you need Bluetooth capability, *but then people on their phone can be on their own devices. And they could have their own apps. And they will go all into Ableton and have one space that would sequence them up with beats per minute and they can all jam on their own phones.*

O: OK.

R2: Or you can have technology and everybody can be on their own app so most music apps nowadays have been able to link ability, so you can link them all into Ableton and you can improvise as a group. Using Koala or any other cool type of app. That you have. So in terms of its functionality in group settings and when you talk about like AI and Augmented reality and virtual reality. I mean, its clinical applications are there for the dreaming. I mean, it's all there. There's no limitation to it. And that's the beautiful thing about it. But also that is then the therapist's duty because since there isn't really a limitation to the possibilities that are afforded to us. Right now it needs to happen is that we need to be able to say, well, what are the contraindications? What are the potential harms and what are the potential benefits? That's one of the reasons why we did that article that we could say, well, there was a lot of benefits here of this kind of free improvisation. *We went psychologically pretty deep. We had all these really transformational group experiences.* But yeah also

they were very intense sound experiences and could be potentially chaotic and triggering for people you work with. So I think that is one of the main things that music therapists got to. You know like. If you're not technologically savvy yourself, then there are plenty of music programmers that will help you solve certain problems and create a space for things. You gotta understand. You got it before you bring that into the clinic. You got to say you got to understand what the potential harm is there and that's a whole other conversation about how to do that.

Session 2:

R2: Yeah, you've been doing okay?

O: Yeah, I'm fine. How are you?

R2: I'm doing okay.

O: Oh, cool. Yeah, I'm in a different location now, because it was a little bit... I had another appointment, so I'm at my girlfriend's home.

R2: Nice. Good deal. Yeah.

O: So you're okay. Great.

R2: I'm okay. I'm staying in it. I'm staying busy. Always behind.

O: Yeah, I know. I mean, I can relate to that.

R2: Oh, my gosh. Forget about it.

O: Yeah, I'm already glad that you can take the time to do this.

R2: Oh, no, this is nice. This is something I look forward to in my day.

O: Oh, that's nice.

R2: All I'm doing right now is actually prepping for the next thing I have to do. So, get me while I just prep, so that when I get done with this, I just can wait until the next thing. That way, I can give my undivided attention to you, starting now. Hi.

O: Hi. Okay, so, yeah, I'm not sure if you recall what we discussed the last time.

R1: Oh, yeah. Definitely.

O: Okay, yeah. I already transcribed the whole thing. And I must say, I also have to send you some sort of consent form that you agree that I can use this for my research.

R1: If you need that, that's fine. You also just have my verbal consent.

O: Yeah, I need that for school. I'll make sure that it will be in English and then I'll send it to you.

R1: Okay. Yeah, if you need it, it's fine. I got you.

O: It has to do with, you know, privacy things. Yeah. Regulation and stuff.

R1: Okay. I'll submit.

O: Let's see. I'm... If I go to my questions, maybe we can just dive in somewhere and then see what comes out of it. I think you already told me a lot about these things, about my questions. So, I think we will discuss this a little bit. So, this is a thing that I'm a little bit worried about or maybe worried is not the right word. But let's say in the Netherlands, we don't use a lot of electronic music yet. Not a lot of music therapists use that because they are used to using more traditional instruments. And obviously you need to know more about technique. There's so much going on with these synthesizers. And DAWs and everything. So, what's your experience with music therapists want to adapt music technology?

R1: Well, I mean, it kind of goes back to something we talked about before, which is like most people use technology as a means to an end. And so, when it's used...

So, Ken Aigen, who wrote the book, *Music-Centered Music Therapy*, and *Music-Centered Music Therapy* is certainly and that would be like the Nordoff-Robbins model or the Bonney method or quantum imagery music. But really, *Music-Centered Music-Centered Music Therapy is not just a theoretical framework. It's my identity. Meaning that I get more understanding about what I do as a music therapist from hearing about songwriters talking about songwriting process or from hearing about artists and how they engage in art or their music process than I do with psychological theories.* It's not that I'm not interested in psychological theories or other theories. But, like, that's not my identity. I'm not a psychologist. And I don't... They don't necessarily explain that. They don't necessarily explain to me what happens in music therapy. They might explain, like, psychological theories or any other kind of behavioral science theory or medical theories. They might explain some partial mechanics of what happens for outcomes. But they don't inform how I improvise or write songs or engage in different musical relationships.

When adolescents said to me, Music Mike, you're like our producer. They're explaining to me a therapeutic relationship. And my understanding about producing and hip-hop and whether I like Brian Eno and his philosophies. Those things tell me more about what's happening. *So, Ken Aigen talks about the difference between music being used as a means to an end versus music as a medium.*

And the metaphor he uses is the difference between going to a gym and using some kind of exercise machine versus going out into nature and walking. And that's why if I go out into nature... Sure, I get cardio. Sure, I get cardio vascular benefits. There's a lot of outcomes. But I don't go to hike in the woods specifically for those outcomes. It doesn't mean those outcomes don't exist. But they're not the reason why I'm in the woods. I'm in the woods because I'm communing, finding silence... Getting lost. Finding myself again. Yes, I get cardio vascular benefits, cardiovascular health.

Yes, maybe i'm going with a group of friends and there's social bonding. Sure all those other things are happening but they're not the primary reason. If I just want cardiovascular health I'll go to a gym and I'll exercise on machine for the means to an end. So, in music centered music therapy it says well it's not that we don't care about other outcomes like physical outcomes or behavioral outcomes or emotional

outcomes or psychological outcomes. Those of course are going to happen because the primary focus is rich engaged music experiences. The music is what is in the forefront. And I've never had any teenager or any adult, I've never had anybody say oh I'm coming to music therapy for my physical health. **No they come to music therapy because it's they know that music in of itself is intrinsically rewarding that this person is a caring person and we're gonna make some music together and that's the reason why we're here.**

And so most music therapists seem to use technology because they want to solve some problem as a means to an end to solve some problem and **as soon as you kind of start to regulate the technology as just simply a means to an end, yes it might help like you might be able to create some technology that helps. But technology is ever changing and ever fluctuating. It's going to be as soon as it'll be trash.** I know great midi controllers that are just now outdated I mean like maybe they help for a period of time but then they're just regulated to the heap of other.

If you're just treating them like a means to an end they're just a functional tool for something where's the musicality? Where's the artistry? Where's the human aspect within it? It's like being able, sure you could put a guitar in open tuning and have someone who has physical limitations strum the guitar in open tuning as a means to an end. And then how do you expand upon that in a way that they can become really expressive at the music and expand their experience within it? Can we do other things that help support their musicality and richness of musicality? And in that way, you have to deepen your kind of connection to the technology or to any instrument in a way it says well **what are all the possibilities with this instrument that I can do? Not just a means to an end, but also to be as expressive as I possibly can with it.** So, I mean, yes, I see people trying to adapt technology all the time, but they only get so far as to like, does it meet the means to an end? So for instance, Zoom is a technology. Everybody went to Zoom during COVID, but everybody just used it as a means to an end. Only a few of us were going, well, how can we solve certain problems to try to connect better through Zoom, to try to solve latency issues, to try to, maybe there's new ways, let's use audio routing, things like, I use Loopback or Blackhawk, audio routing stuff, so that we can actually have really meaningful. So I remember like improvising with one client, she was using remote control on Zoom. She was triggering some drum pads. She created a loop. Then she was improvising on the flute on her end. Then she says, in the middle of the session, she goes, in the middle of the improvisation, she goes, oh, I just had this image of the Wicked Witch of the West. So, what do I do? Well, through audio routing, I'm able to go to YouTube, find, you know, the scene.

And like, I'll get you my pretty, I'm able to quickly find these clips. Through audio routing, she can't hear me. She's still improvising. So I'm thinking like one or two minutes to quickly find those. I'm still present to her, finding these clips. Then I splice them into my MPC, feed the audio back to her so that in real time, I'm able to then provide these samples. She can actually face the witch, right?

And like add that element in. So she's playing the flute. The Wicked Witch is going, oh, I'll get you my pretty. And she's blowing on the flute back at her, you know.

O: Yeah, yeah, yeah. Cool.

R2: Afterwards, she's like, wow, I've never been able to stand my ground and breathe while the witch was in front of me. You know, like that is for me was purely a technique. I couldn't have done this in a live setting. This was a Zoom experience using audio. Audio routing is not easy. You could have a lot of issues in terms of feedback and just all sorts of mess.

It takes a lot of competence here. When I was doing that, it was because of COVID and I was getting really good at it. If you asked me to do that now, I would I forget.

Like it burns my brain. Because I'm not a programmer and programmers are really good at that. I'm not good at that. But that was for me, this is what the possibility of this is. **It's not just a means to an end. It can be its own unique experience.**

O: Yeah. My question was a little bit, I wanted to ask you something else. But now I got so much more than I was asking for. So thank you. And what I see is that a lot of, maybe I should say, I'm not trying to be rude, but, you know, old school music therapists are sort of scared of using technology because of the overwhelming amount of possibilities that there are. So at least that that is what I think I see. I'm not sure if I'm right. What do you think that is needed to make them more enthusiastic about how it works because they are just scared of using it because it's.

R2: It's true. My suggestion has always been that you cannot become. There's two things.

Number one, I want to talk about the importance of workflow. Because and developing your own unique relationship with the technology you're using.

Every piece of gear you work with, a sampler, a drum machine, a sound for a DAW that you're using, you develop a relationship with it so that if a problem arises, you know how to move to B, C, D, E, F, G options to continue to do what you have to do. If I'm working on my MPC. If I want to write a song with it, well, there are many ways to mix the sequences together and to get different sequences. There's no one way to create a song using the MPC to get everything together. You can do it many different ways and you have to because what you're doing at that point is you're working with the machine and kind of have a unique kind of way workflow that's happening.

That workflow represents the process, and it takes competency and understanding of the possibilities within it. And so it's relationship, it's competency, it's the ability to maneuver your way through it, just like if I was playing guitar in a session and I pop the string, I would know how to maneuver around it to keep the session flowing and keeping me.

I wouldn't just be given up. I know my way around it enough to where I can keep something going. I think I popped three strings one time in a session. At that point, you're like, I'll just I'll rock the bassline. So what does that mean?

Well, it means like you do have to have competency, but you don't have to know every piece of gear. So my favorite app is Koala.

O: Yeah. I've looked into it after you said it.

R2: You could do anything with a Koala app. Anything. I know producers that create amazing music with a Koala app, you can set it up with MIDI and then use other apps and integrate it with other mixers within your app technology and you can do amazing things with Koala.

I can do anything. I can do anything that, you know, you can do almost anything, especially with, you know, maybe once you do all the add ons, maybe you're spending about 20 bucks. Right.

There's some really good like add on that are worth the money. You can sample things that sequence them, then perform. You could just use that. There are people who just specialize in that. Jay Dilla, of course, he knew like a lot of things, but he was really great at the MPC. Like that was his thing. You don't need necessarily to know everything about everything. So, yes, I get overwhelmed. Like, man, you know, there's so much great technology that you explore, *find the thing that you're comfortable with, and then just play with it*. Play. Yeah. All right. Stop working and play. Just like take the app and make a beat a day.

And so I always teach this process with technology that I find helpful, which is which is based around.

What I always viewed as like the process. Which is what every whenever you work with technology, step one is always like problem solving. How do I turn it on?

What is this? What is that? There's like problems that you have to. Once you get through the problems, you move into a phase of exploration. Oh, well, now there's like 10,000 sounds I can go through. You explore and explore.

Usually when you start exploring, you find the things that and you start refining.

Okay. Well, I know this now, so let me just play around with this. Yeah. And then as you refine, you start to feel like, oh, I got this. I can do this.

And then you're like, well, now I want to do this. And then you move back to problem solving. You explore, you refine, you feel autonomous. You feel like you can have control over it. Then there's a problem. Then you explore, then refine.

It's like a continuous kind of cycle of moving around technology.

O: *But it's actually it is. High over. It's the same as playing a guitar.* If you, you know, you're trying things, repeating and get better over time. So I think what you're saying is that if you have like a music therapist that you want to help in adopting using electronic music or those tools, is trying to bridge that gap of thinking that it's something totally different than playing a guitar or piano.

R2: Yes, yes, yes, yes. Totally.

O: *So it's more like see it as a toy or as an instrument* like you also see. I mean, if I never played a saxophone, for instance, but I would do the same with a saxophone.

R2: Right. Yeah, I mean, I would say the difference is like one of the main differences, as we talked about, it's true. But like, so a couple of different things. Number one, it is a completely different. The musicianship, [the type of musicianship does more come from a tradition of really like listening and storytelling.](#)

Meaning like you are painting a picture of sound where it's not about necessarily how fast and how like technique like guitar or saxophone years and years of training.

And you have this kind of this ability, this technical ability that like only comes from like studying for 30 years. Technology doesn't assume that. [The technology assumes it's not about how much how fast you play or how good you are. It's about what choices are you making? How are you listening and what choices are you making to create a sonic experience that is unique towards you, who you are?](#)

Can you find those sounds that no one else has ever heard before? I could make a snare drum sound like water dripping. By doing cutoff and resonance.

And if I played the cabasa. Well, I could scratch it, I could shake it, I could maybe have five things I could do with it.

[But with technology, I can recreate any sound I want.](#) Yeah, I can take any sound from anywhere. So now it's like, well, what sounds do I want? [Now it's about listening. So I think that's the issue where music therapists get confused.](#)

[It's because the musicianship for me, it's really different and it's not what they're used to.](#) There's a lot of biases that come into it. I did a study with Nordoff-Robbins therapists and I remember one of them said, oh, this is great. But they were just right there. Well, I don't see this as music as much as I see it as like arts and crafts. You're building something, piecing things together. And I thought it was really telling that they didn't see that as music because like, you know, of course it's music.

But from their perspective, from a kind of 18th, 19th century Schopenhauer, Western European aesthetic of what music is classical based. That's not what this is. [Electronic music has more of a history along the lines of oral storytelling, painting a picture, making people dance.](#) It's that dance technologies about groove. And these things that is a different kind of mindset altogether. It's a different kind of appreciation.

O: Do you think that creating music using electronic technology has a quicker success experience for clients than playing, for instance, a piano or is that difficult to say?

R2: Well, certainly one of the benefits for technology is that. It's not that it creates an easier environment. [What it does is that it creates an egalitarian environment.](#)

It creates equity across anybody. This is just not a space for like the privileged few who have had thousands of thousands of dollars worth of lessons and have been able to afford it to like have those experiences. No, anybody can make music and anybody can express themselves in a way that is unique to their own identity and express that identity. So the history of music technology, whether it's like Paulina Oliveros and her kind of queer feminist approaches to electronic music, the kind of

trans identity of Wendy Carlos and switched on Bach and what she did in the 70s to the gender morphine of Arca. The current DJ who's amazing or to the radical black resistance of like house music and techno in Detroit and house music in Chicago and how those stemmed from resistance and dance experiences as a form of liberation. I mean, a lot of electronic music at its core is like identity work is the ability to say, oh, I have control of sound. [The sound is vibration. This vibration is me. And I can play with the vibrations to create a unique me. I can create my own avatar. I can create my own version of myself.](#)

[That's completely unique that no one can really recreate because only I understand these combinations of sounds. So that mindset is really different from the mindset of other types of music.](#)

O: It's interesting because I had a discussion with one of my colleague students. She's already graduated on conservatory on saxophone. And I had a discussion about that with her because I said, yeah, if you're making electronic music, you can really make something that shows your identity, who you are. And then and I don't think that it's possible with, well, in a different way than you can do it on traditional instruments like a piano. And then she said, I totally disagree. She said the way how I play on my instrument is totally different than how someone else plays and the way how I play my saxophone is my identity. And it's for someone else if they play it in a different way. And then I was thinking about that, that, yeah, it is true.

I mean, if you have like you have different guitar players that you can recognize who is playing the guitar because he has this specific technique that nobody let's say Eddie Van Halen, for instance, has his own technique and all.

R2: Sure. But you're stuck. And you're stuck within the constraints of that particular instrument, which is I can take a sample of strings and take that orchestration sample and the sample is meant to be kind of light, nurturing. I can completely morph that sound to create something aggressive and rough. Sure, you could take the saxophone and make it sweet. And then make it aggressive and rough and express that identity. But I'm taking the saxophone and turning it into a guitar.

You're not limited to just one thing. That one thing has limitations. You're now like saying I can actually switch from there to over here. And that is liberating me from what the confinement of just like one instrument might provide.

Sure, that one instrument can express identity and all sorts of identity. But it would be limited within the possibilities of other things being expressed.

O: It was not a very long discussion, but she didn't have any experience with, you know, with electronic music and I do have that. So it was difficult to explain her. Yeah, that's basically the idea. I think you told me last time about recording this heartbeat. And actually, I did this 20 years ago with the heartbeat of my daughter while she was still in the belly of my of her mother. And I recorded that and we used that as a beat at that time. At that at that point. But the thing is that the guy who I was working with, he didn't have kids, so he didn't know I wanted the heartbeat to be, you know, really that beat. And he turned it in something else because he

thought it was cooler than that to do it like that. And then we had this difference already in the thing about identity. And how you want to.

R2: You know, when I think about techno, for instance, in the history of Detroit techno. The roots of Detroit techno come from Afrofuturism, where we have primarily within solid, mostly black American community, black artists.

Who are saying we want to use sound as a way to shatter the glass ceiling and find another world, a post utopian, post-colonial world where we're communicating with aliens. [We want to find and discover a new world of sound to combat the mediocrity of sound that is on this earth. There are other frequencies to explore. Literally other frequencies.](#) Like we like there are other new sounds to be invented that like saxophone is just one sound, guitars is one sound.

Now, this future is limitless. The possibilities of sound are endless. And we want to just shatter that. So techno was formed out of this kind of liberatory experience of like what the human body and sound could achieve. And how that was liberating people from oppression of the mind. We free ourselves from, you know.

Yes, other musics have done that. But like technology, at its best can say, well there's other ways. It's not just black and white.

It's not just either or. There could be many ways that we that we go about this.

So going back to that, think about music therapists with technology usually are what I've experienced as most people report getting really frustrated with it really quickly. And they don't have patience for it.

And so instead of [seeing the problem-solving part as actually part of the process and the problem solving part as the actual thing where that is where the growth is going to happen and welcome it.](#)

When Zoom gets all fucked up and you start blipping out. People go, Oh, man, this is a real time connection and I hate this. So great, yeah, but aren't those sounds kind of cool? Like we can joke about like, like something will come out of this. We could get away from this. Create something cool from it.

And so I think people just they see it as it's not the same as real time connection or it's not the same as really playing instruments, No it's not! [It allows for new experiences and exploring and I've had really powerful experiences.](#) I just described you one online therapy experiences that have only have happened online and they were majorly transformative. And it's because i didn't allow myself I saw the problems as creative options.

O: Yeah I think you're right. I mean I totally agree because one a different way of i'd like to use humor in my in my sessions you know and sometimes you may make a joke and it triggers something with the client that he doesn't like but at that point you can say oh sorry I did something wrong but it's also interesting why it triggers something and then work with that and I think that's the sort of the same with if something goes wrong with your electronic equipment then you can also work with the reactions of your cliënt and your own reaction.

R2: Exactly yeah right and that does go back to why the competencies are important I mean like you know I think that's why if you use it just to a means to an end well okay that's fine but you're missing out on exactly what we're talking about on how [technology can really be used relationally to challenge grow process and explore to create something completely new.](#)

That is wholly your own that in the best moments that's what's happened. I mean my favorite moments using technology and it happens time and time again but this where I'm done I see the healing aspect work. And it only happens in technology. You don't do this a lot with acoustic instruments. It's when you have a sample looping and then you have another element. Two things that seemingly should not work together at all and the client's getting frustrated. I don't see how this is going to work and you're kind of getting frustrated. Suddenly something happens no one knows what happened something clicks and it's like: that's so cool whoa man I've never heard that and it's like how did that work? I don't know. Somehow it locks in.

Technology, especially dance technology and stuff usually they have like trying to analyze electronic dance music through traditional western tonality is ridiculous. Usually there's like five different shifting keys that you can't name like what's the top? What's the major? And also rhythmically it's just like there's maybe a solid pulse but there's all these interlapses, it just oftentimes makes no sense. [So, I love that like you can have a completely different pitch and key and somehow, it's synced up with this and you're like you don't know how and that is so freeing because then all your tensions go into just immediate gratification and groove and man that's not. And those are some of the great moments in life in general too when you're out and about and you have all these tensions and suddenly you're oh it worked out great. And I just I never experienced that with live music very rarely because it's so constrained with key signature tempo time.](#)

I don't know all the traditional when there's tension that someone goes oh that's not good. Technology allows you to do that stuff you know. You got to be able to sit with the tension of the problem.

O: Yeah okay cool thanks so much.

R2: I've always thought about that was really needed is because if you're going to a music school you're not going to get enough training in this. You don't have enough therapists to necessarily train in this, [but there is a way of working in technology that should 100 percent be based upon psychotherapeutic models of relational work that says these experiences can be really healing and transformative and depth oriented.](#) They can also be very physically somatically demanding. They will require movement and body they will require competencies but when you're in sound in a certain way and you're in sound it can be really intense and personal and unique. [But there's no training for that. It all becomes like how do I use garage band?](#)

[It's like go look up a million YouTube videos. You don't need any school to teach you how to use technology. There are thousands of youtube videos to show you how to do the MPC. We don't need classes to teach you how to do that. What a waste of](#)

students money when they can just get all these for free on the internet and YouTube.

O: That's really interesting what you are saying now, because I also interviewed a teacher that teaches music technology on conservatory and she was like people need to go to school because she teaches that. Of course she was also selling her own job. You are so right because nowadays, I mean back in the days when I started playing guitar there was no youtube, there was no internet. You had to go to a teacher or to someone who or buy a book. And nowadays I think a lot of younger people that start playing piano or guitar just go on youtube.

R2: I think it's like other generations and teachers being afraid that they'll lose their job. I'm always like when people take technology courses with me I say exactly this. When you're in class with me what you're going to do is we're going to try to help you reframe. What I can provide to you is a reframing of what technology and the history of technology can be. How that relates to the work that I've done and we're going have experiences together that will help to shift that way of listening so that you are listening to the clinical possibilities. So that your sound and all the choices. The great thing about technology is maybe I have like three or four choices. Sounds, panning choices. You have these choices that were made and each one of those choices are a picture of the person in it who you're working with.

O: Yeah but that's a different level of teaching right? That's not about learning how the technology works but more how to perceive it.

R2: I couldn't be more bored trying to teach you garageband. I would show you go, go learn on your own like I want to play it with I want. Let's experience something together. Let's get into it you know, because all it's really only and I think this is what's the most important thing about technology is again like we don't work music, we play music. I think if people treat technology correctly it takes you back to just play. Play with the sounds, use Koala, do a beat a day. Five minutes, be on the train, make a beat, play you will slowly get really good at it but you just play. Don't worry about how to do it like just start to go to garageband take a loop. Play with it.

It's not hard to throw the loops in. Just start with that. Don't worry about us. Just play with it and then you go through oh now I want to do this, now I'm gonna explore, now I'll refine. Oh I can do this. Now this product like it goes back to that constant cycle if you just allow yourself to play and be inquisitive and be curious then you don't have to treat it like the guitar or like the saxophone or anything else you treat it as like as an extension of just like your creativity you know.

This is fun Ed. You gave me 45 minutes till I just extend on my hours.

O: I'm glad you enjoy it. I enjoy it very much. You're really inspiring me. I totally, I recognize so many things that you say because I know how to work with this technology and all the things that you say make sense to me. It's not like you have to explain something oh what do you mean with panning and what do you mean you know all these things yeah and I basically I totally recognize the fact that you just start playing somewhere, don't read the manual, just play and I believe if you enjoy

doing something that you start that you will be very good at it in the end because of the fact that you enjoy doing it.

R2: That should be the lead motivator and that in of itself will be important to the therapeutic relationship. The client will know this person really enjoys this and they're exploring and you know when I first learned guitar I was like 14 or something. I think the first song I learned was Sunday Bloody Sunday by U2 and I sat in my room you know and like and five hours went by it was the buzzing of the strings it was this whole physical thing sound it was all sound right um and I got lost in it. It was awesome then I learned how to play like something that kind of sensation based physicality sound based experience of playing the guitar got lost when like technique took over and it was when I got that when I got my first drum machine that was like okay this is I'm gonna dedicate myself to this piece of gear was a Korg Electribe beautiful.

O: Yeah I know this I know the Korg Electribe.

R2: Yeah it's the analog one. So like it has all the modulating but a cut off say like you could really get in there I love it. It's like all the analog knobs there's like actual tubes. They have like analog tubes in there for different.

O: Yeah I love it I used it. A friend of mine had one.

R2: I could do anything with that thing you know. I knew how to use that thing inside and out. The first time I ever created a beat on it I just I got a bass drum loop going started playing with everything. Five hours later I was like that's what's about. Yeah re-experienced that right like I was to like connect back to that world like I lost it. That's what it was like first playing guitar and I gotta say I could I've been there at the exact same point.

The psychological newness, and I got to say, I'm able to actually go back to that space easier with technology than any other instrument. Like I could go back to any piece of technology and just get lost in it.

O: I have to say, I have the same experience. You know, I've been going to music school and I started going to music school when I was six. I played different, I think it's called a recorder in English. And I played violin for six years and then I turned 14 and I was like, okay, now violin is not cool anymore. So I stopped it, and then a couple of years I didn't play.

And then I was at a friend's house and he had a guitar standing there in the corner. And it was like, I think nine o'clock in the evening. And I picked up that guitar and I started just doing things. And I had to work at six o'clock in the morning the next day. And I stopped at five o'clock and he was already sleeping. He was like, oh man, I'm like, and you know, and that was exactly what you're saying. I totally, yeah, I had the same thing. Yeah.

R2: And, and, and I don't know, for me, that sounds like really, really healthy and beautiful, you know? And it's like, and imagine if we're experiencing that you're constantly going to have clients over and over again who are experiencing that same

thing. Because it's, you know, that's their world. And so music therapists try to gain competency.

Once you just allow your clients just to be in, be in that, how fun is that? How healing is that? So, so you, you have to let go back to that music centered idea again, like music sense, this is an identity. I think that experience that we're talking about is healing and transformative and explains to what clients might be experiencing way more than any kind of psychological theory. Like that psychological theory has never explained to me that I, because it's a music thing.

It's not a psychological experience. It's a musical experience. And so I, you know, I know, I mean, of course I knew it was like psychological theories, but like, they really bore me.

I read Jay Dilla's book. I got more out of Jay Dilla's book because here's an artist who out on his deathbed hours before he died, you can look it up on YouTube, Jay Dilla's last beat, like sampled mother earth is dying by parliament. Like while he was dying, he sampled something that, that piece of gear was not just like, like that was his extension Dilla time, the timing he created, right? Like Scott Joplin created ragtime.

James Brown created like important black artists have created different musical times that are like completely unique that now is commonplace, but there's a whole new sense of being in the world.

Dilla time was created by his ability on the MPC 3000 to be able to like drag, you know, keep kind of a swing eighth note, a straight beat on top of a swing beat, but then the bass drum and other elements are slight. When you helplessly being in microseconds behind tour.

It feels like it's just dragging its comic place in hip hop. Now, at the time, it was a whole new sense of musical timing. Unique to what the MPC could do. He was a stutterer. So that experience of constantly being a little bit behind was from his body. nails that MPC as an extension of self knew it so well. Like the matrix that he was able to do things. So, people would watch him working. They're like, my God. His deathbed lets you know about like how like important that thing was to him that teaches me so much more that I could read Carl Young backwards and forwards and it didn't do as much to me as that Jay dell book did. I just and that's because like I like talking about music I get way more about talking about music and then how it informs music therapy.

I wish I could just be in a profession now I'm just limiting the field of music therapy I wish I could just be in a profession where we talked about music, how helpful it is and how healing it is and we explained it that way and I tried to use any other theories and I go like okay I get some. That's where I'm at in life but.

O: Yeah, but it is it is sometimes difficult or hard to explain to other people how healing music is. Most people, at least in my in my profession when I see colleagues, they think oh you're going to just make music together it's fun. Yeah, it's fun but it's also this and this. And they call me the music teacher you know.

R2: Well I mean you know dealing with society's viewpoints on things. Learning how to reframe help people reframe like those things right like I you know like right I get called Music Mike. I was very rarely ever called music therapist. I'm not 100 percent sure that we even chose a very good name for our profession. I think music therapy is an awful name for a profession. Because like speech therapy, okay I get it, the domain. I understand physical therapy, I get it's a therapy for physical like I get even psychotherapy, I get therapy for the psyche.

O: I had someone that thought that I was a therapist for musicians.

R2: Exactly right. It's a bad name. It's not their fault. Of course, they're confused. Music therapists are confused. We don't do a good job. I think actually moving towards a more music-centered approach to things is that actually would stop confusing people because what are you a physical therapist like people get confused about what we are because we try to talk about ourselves outside of what we actually do. I think Britney of Steve proposed some other names like this conversation has been had where it was like music therapy was a bad name. Health music therapy or like some other name could have been really more beneficial towards like explaining to the public what we do rather than like music therapy but anyway that's another soapbox.

O: Yeah, that's true, it is. We get that in school a lot. They say, "Yeah, you really have to promote what you're doing because people don't really understand what it's about." And I see that too. I mean, I have one group of clients, and they are the most severe. They have the most severe crisis situations that they are in. And then they come in a group to me. Sometimes in the middle of a session, someone walks in with a client and says, "Oh, this person wants to make music too," you know? Like, "But you have no idea what we're doing here."

R2: Yeah, exactly. There's no... Yeah, that comes with... Man, that is the burnout part of the field. Like, getting just tired of having to do that. I wish there was a way, you know? I wonder often if music therapists... Like, it's a fantasy to think that we could be everything to be us. That we could do speech, we could do physical, we could do academic, we could do all these domains. I think, "What? Do you just end up kind of diluting?" So, people, I think that's why people get confused about what you do. I think when, oftentimes, people kind of go, "Oh, now I get what you do," when they actually see it and experience it and get involved in it somehow. You're able to talk about it. And it's usually when it's focused on, like, kind of sick. Like, and I'm not trying to talk about it in other ways. It's like, they begin to see, for instance, Robin's videos and they go, "Oh, wow, yeah, that's amazing." Like, when they see it in that way, people go, "I get it." But then when you see someone working, it's like, "Oh, well, do you do something like that or do you do something similar to what speech therapists do?" Because speech therapists also do kind of melodic intonation. It's like, "No, it's not." And then you gotta, like, because people... You gotta break people's preconceived notions of what it is. And I don't think we're very good at doing that, as I think too much of our profession is consumed with trying to prove what they do within behavioral sciences. That, like, I just... I just feel like trying

to prove music works medically and through neurochemistry, I just think that's, like, I'm almost, like, why? Like, it's a fool's game. Like, what is that going to lend itself to?

Yeah, well, and it doesn't explain to me, like, when I'm making music with people and we're rocking out, we're creating this band and we're creating a song and they're like, "This is life-changing for me." How did neuroscience help me there? And maybe I could explain to someone else that's fine, but it didn't. Like, what helped me was being in bands, learning how to improvise, and learning how to, like, kind of move something along to help this person who's in crisis get the experience of, like, that. That's what helped me.

O: The thing is, the thing in our country is that we have health insurances and, you know, system data, yeah. And they pay for the clients, so they need to know how it works.

R2: And that's why I think back to Ken Aigen's thing. And I mean, I say this and I go back to Ken because what he says is, music centered music therapy doesn't say that those other benefits don't happen. Meaning, when you go to walk in the woods, yes, you get your physical cardio. Those things do happen. It's just that they're not primary. They're not centered. But they do happen so that we can say, "All right, let me explain the physical behavioral stuff. Let me explain the neural chemistry that's happening." We do have to do that as music therapists. We do have to sometimes use other people's language. When I write into someone's chart, if I'm at a psychiatric facility and you've got to make those notes, I don't understand nurses' notes. I don't understand the nursing language. Why can't I put in the lyrics or the transcribed score of the client's song they wrote and that be my note? If you want to explain it, I'll explain it to you, right? But that's just as valid as I don't understand your notes. Why do you have to understand my notes? You know, I understand it. Other music therapists will look at it and they'll understand it. So, why don't we feel confident enough that that is what it is instead of being, like, "Client A had a positive day due to this." Anyway, we've moved away from technology.

O: Yeah. Yeah, I know. It's too interesting. Michael, what is needed to come over to my school to do a lecture for all the students?

R2: That'd be fun, man. I would love it. I went to Artez probably in 2017. And that was a lot of fun. We spent a week together. Oh, wow. I've been a lot of things. And I have a good relationship with Marijke. I'm actually teaching a course with Marijke right now for their students. Yeah, online course. So, yeah. But I never got a chance to come to that. So, yeah, it's just a little bit more of a journey. But yeah, side of things. I was in the country like we're on answer the day. Well, Artez is Enschede.

O: Yeah, that's Enschede. Yeah, that's in the East part.

R2: But it was pretty conservative, you know. It felt like the South in the United States. You know?

O: Oh, oh, yeah, really? Yeah, we are close to Utrecht, which is the center of the Netherlands. I believe people are different there, but I'll just, I'll think, you say so many things that we are, you know, with our school, we are just starting with

electronic. Let's go back to electronic music just for a minute. But I think it's already more than an hour, right? Just let me know when your time is up.

R2: Right. I should, I have to get to my office hours on Zoom right now. But, yeah, we'll finish up here. Okay?

O: Okay. But our school is just starting with it. I am actually the only guy and only student that I know of that did all his performances at school with electronic music. So, I think that's why I'm doing this because I really believe that there is so much to gain there. And after my talk with you, I see so much more possibilities now than I even thought of before I had this interview, which is really cool, actually. I'm really glad. Yeah, it's so helpful. And I'm doing so many, I'm currently doing a lot of things. They actually asked me if I wanted to give a lecture to students about working with Ableton and how electronic music works and stuff. But my time is also limited, so there was no time at that moment for me. And actually, I also asked Marijke Groothuis, which you know from Artez, to interview as well. And I think it's a really good interview as well, but she didn't have the time. And you might know Arthur Jaschke.

R2: Oh, yeah, yeah.

O: I asked him too, but he was also very busy. So, that was a shame. But I talked to someone else from that school. So, yeah. I mean, if you're up for it, I can hook you up with the teachers from school.

R2: Always up for it. Man, that'd be great. It'd be great to collaborate. Yeah, yeah, that would be awesome. Yeah, you know, I mean, I'm in a research project right now with health science folks, not music therapists, health science folks who, um, we're using DJing as a way of, like, creating playlists. But the students are kind of DJing their playlists and adding drops. It's like this very music therapy DJing. Very beautiful. But it centers the culture. It centers the gear. You know, my research was like remixing psalms. And, like, the performance of the remixing was the research. You know, that's the results. So, like, the technology being central towards, like, research, I think, is really important as well. Like, you know, when I sample, like, in research when I was remixing, I was sampling parts of the song. You know, and then he's still alive and it evolves while you're... I do have to go because I just saw someone joined my Zoom.

O: Yeah, of course, of course. Michael, I want to thank you so much for all your time. I will send you the transcription of what we did, and I'll send you the consent form if you can fill it out for me. Okay. And who knows, we will talk to each other in the future. I would really like that. Thank you so much for all your time.

R2: All right, I'll talk to you later. Okay, bye-bye.

O: Thank you. Bye.

9.4.3 Bijlage 4.3: Transcriptie interview respondent 3

O = onderzoeker / R3 = respondent 3

O: Om te tekenen en dat gaat dan over dat ik jouw spulletjes mag, of ja, dat ik het mag gebruiken in het interview voor mijn afstudeeronderzoek. En als je het leuk vindt, dan stuur ik je mijn uiteindelijke onderzoek ook toe. Nou, dat was het even in een notendop. Ja, dus ik ben benieuwd naar jou.

R3: Nou, ik ben al sinds mijn 26e muziektherapeut. Ik heb eerst een mbo-opleiding gedaan in agogisch werken en toen ben ik flink aan het zoeken geweest naar wat ik wilde doen. Op een groep staan vond ik toch niet wat ik zocht. En ik was op mijn 18e al bezig met muziek. In oorsprong ben ik een violist en op mijn 18e pakte ik de gitaar op. Daarmee ben ik dingen gaan doen en uiteindelijk heb ik gekozen voor een opleiding muziektherapie. Zelf hield ik al veel van elektronische muziek en had een fascinatie voor geluiden, klanken, en niet-alledaagse dingen.

Ik ben begonnen in de verstandelijk gehandicaptenzorg, meervoudig gehandicapten, waaronder ook blind. Daarna heb ik bij Share Apart gewerkt. Toen de overstap gemaakt om als zzp'er aan de slag te gaan. Vanaf 2005 heb ik samengewerkt met Stichting Papageno, waar ik muziektherapie aan huis verzorgde voor autistische kinderen. Dat heb ik tot twee jaar geleden gedaan. Het was veel hapsnapwerk, er gaat veel tijd in zitten, niet-declarabele tijd, zeg maar.

Daarna heb ik de afgelopen drie jaar permanent gewerkt in de verstandelijk gehandicapten zorg. Momenteel werk ik sinds maart bij Het Leger der Heils hier in Almere, onder de verpleeghuiszorg voor ex-daklozen. Als muziektherapeut werk ik daar twee dagen per week. Sinds 1 september werk ik ook bij GGZ Centraal Psychiatrie Almere en Lelystad. Ik werk daar vier dagen per week. Als zzp'er ben ik een beetje aan het afbouwen, want ik gun mezelf ook wat meer vrije tijd. Dat betekent dat ik op vrijdag wat vaker vrij neem.

Ik ben twee jaar geleden begonnen met de opleiding tot gimtherapeut, gericht op Guided Imagery and Music. Heb jij daarvan gehoord?

O: Ja. Ik heb het zelf nog niet ervaren. Ik had die mogelijkheid wel, maar dat kwam toen op een datum gewoon niet uit. Maar ik ben er wel bekend mee.

R3: Ik doe de tweede cursus. Als ik die tweede cursus heb afgerond, dan mag ik die methode toepassen in mijn werk, inclusief receptieve muziekbeoefening.

O: Ken jij Gerben Roefs toevallig? Zeg je die naam eens? Want die doet dat ook.

R3: Docent bij jullie. Ja, die ken ik. Ja. Ik zit samen met hem in de cursus.

O: Ja, dat dacht ik al. Want die doet dat ook op dit moment.

R3: Ik ben altijd heel veel bezig geweest met jongeren, met actieve muziektherapie. En ik kwam erachter dat luisteren naar muziek. Dat je ook gesprekken kunt hebben. En dat is een andere manier van werken met muziektherapie, waar je ook nog wat dieper kunt gaan met cliënten. En dat past gewoon heel erg in de fase van mijn

leven, volwassen psychiatrie en ouderenzorg. Nou, wat betreft elektronische muziek. Ik heb daar wel veel ambities gehad. Ik ben niet altijd tevreden geweest over wat ik daar in muziektherapie mee had willen bereiken. Maar er kwam ook bij dat ik als artiest elektronische muziek. Ik ben een tijdje actief geweest. Ja, dat ik heel erg artistiek was ingesteld.

O: Te veel muzikant?

R3: Ja, op dat gebied wel. Ik hou echt van chaos en van chaos vorm maken. En ik heb ook met sensoren gewerkt. Met Arduino kan ik sensoren aansluiten. En ik kan een klein beetje programmeren. Terwijl ik helemaal niet zo'n exact persoon was. Ik heb mezelf dat gewoon aangeleerd. Ik heb ook veel cursussen gevolgd bij Steim, Amsterdam. Ken je dat?

O: Nee.

R3: Bestaat helaas niet meer. Dat was sinds de jaren zeventig een door de overheid gesubsidieerd instituut. Dat zich bezighield met de ontwikkeling van experimentele instrumentale muziek. Daar bouwden ze ook met sensoren en dergelijke. En ik heb altijd wel gedacht van... Goh, hoe zou dat zijn om... Om het bijvoorbeeld in de revalidatie toe te gaan passen. Maar ik heb nooit echt vaste voet aan de grond gekregen. Voornamelijk ook omdat de activiteiten die ik ondernam voor kinderrevalidatie op zzp-basis waren. Ik moest altijd mijn eigen spullen meenemen, wat behoorlijk veel vrije tijd kostte.

O: Want je zei dat je als artiest te artistiek was. En dat zei je nadat je zei dat je niet uit het werk haalde wat je ervan verwachtte. Maar wat was dan de hindernis wanneer je het wilde toepassen? Waar liep je tegenaan?

R3: Ik had een droom. Namelijk, dat je met sensoren door middel van beweging muziek kon creëren. En draadloos.

O: Zoals met een Theremin bijvoorbeeld?

R3: Ja, precies dat. En ik heb van die infrarood sensoren. En ik heb daar wel wat experimenten mee gedaan, en dat is ook wel gelukt binnen mijn eigen artistieke omgeving. Maar ja, op een gegeven moment raak je in zo'n loop terecht, waarin je blijft knutselen en je komt weinig aan toepassing toe.

O: Ja. Oké. Dus heb je het ooit geprobeerd met cliënten om elektronische muziek te maken?

R3: Ja. Ja.

O: En hoe heb je dat aangepakt?

R3: Ik heb ook activiteiten ondernomen die meer neigden naar toegepaste muzieklessen in speciaal onderwijs. Daarbij heb ik gewerkt met de micro-bits, die kleine hobbycomputers die je kunt aansluiten op je laptop en dan heb je een visuele programmeeromgeving.

O: Van die blokjes die je aan elkaar moet koppelen.

R3: Ja, precies dat. En op die micro-bit, die is kleiner dan een Raspberry Pi. Het is echt zo compact. Er zitten diverse sensoren in, zoals een geluidssensor, lichtsensor, tilt sensor. En je kunt er ook van alles op aansluiten. En dat heb ik met kinderen gedaan, zelfs met boekjes en dergelijke. Puur lesgeven, maar het komt niet echt overeen met muziektherapie. Maar het is wel zeer praktisch om te doen.

Waarschijnlijk heel geschikt voor het onderwijs, denk ik. Maar ja, dan heb je ook het verschil tussen muzikeducatie en muziektherapie. Muzikeducatie draait toch meer om... Zeker in speciale doelgroepen, dat je muzieklessen organiseert die toegepast zijn op hun mogelijkheden. **Leraren zeiden vaak: "Ja, maar dat kunnen onze kinderen niet." Dat ik denk van: "Moet jij maar eens opletten." Ik heb hier een boekje met visuele instructies en ze gaan het gewoon doen, en het lukt ook.**

O: Ja. Denk je dat er dan nog iets anders achter zat. Dat die docenten dat zeiden of die leerkrachten. Ik kan dat zelf invullen, maar dat ga ik niet doen. Ik heb daar wel een beeld bij.

R3: Ja, dat denk ik. **Buiten de grenzen denken. Buiten mijn eigen kaders. Ja, dat ze dat moeilijk vinden.**

O: Want dat is één van de dingen waar ik een vermoeden van heb. Maar wat ik niet zeker weet. Dat is... Dat ik... Ja goed, ik moet het eigenlijk aan je vragen. In principe heb je het antwoord wel al gegeven hoor. Kijk, ik hoor jou dingen zeggen en denk oké, jij bent al technisch onderlegd. Als je het al hebt over Raspberry Pi. Ik heb toevallig zo'n ding in mijn handen nu. Dus ik ken dat en Arduino ken ik ook en nou ja, goed hè, ik heb een IT-achtergrond dus dan ken je dat soort dingen. Op het moment dat je elektronische muziek gaat maken, komt er veel meer bij kijken dan bij een gitaar, piano of djembé. Dus een hoop techniek, best wel een leercurve. En ik heb het idee dat dat stuk veel muziektherapeuten op afstand houdt van oh, maar dit is eng, want het is echt heel veel en wat ik dan moet kunnen en daar word ik onzeker van bij mijn cliënten.

R3: Dat klopt. Dat is mijn ervaring ook. Ik wil met mijn nieuwe werk bij GGZ Centraal ook wat aan gaan schaffen. Bijvoorbeeld een dj-controller. En dan zegt mijn collega van oh ja, daar heb ik geen kaas van gegeten, kan jij mij dat uitleggen als we dat aanschaffen? Ik zeg ja, dat kan ik jou uitleggen. En kijk, wat ik in muziektherapie heel belangrijk vind, ja, ik ben nogal van de ouderwetse, nou nee, niet ouderwetse, van de kunstanaloge visie nog van Han Kurstjens, Kees Buurman, waarin contacten en ontmoeting heel erg belangrijk zijn en improvisatie. Dus eigenlijk, **als je in muziektherapie elektronische muziek en muziekproductie wilt gebruiken, dan moet het beeldscherm eigenlijk weg, vind ik, bij improvisatie. Bij het schrijven van liedjes en dergelijke is het juist heel effectief om iets constructiefs te creëren met behulp van een beeldscherm.** Hiermee kun je elementen in blokjes plaatsen en een tijdlijn maken. **Dit proces lijkt bijna op beeldende therapie, waarbij je actief bezig bent met het maken van iets.** De volgende keer open je het bestand en ga je verder waar je gebleven was. **Dit maakt het gebruik van een DAW, oftewel een Digital Audio Workstation, zeer geschikt voor een therapie met als doel een levensreview of live review te maken.**

Als je echter echt met live improvisatie wilt werken, wat mijn persoonlijke droom is, dan zijn er andere tools nodig.

O: Heb je ervaring met Ableton Live?

R3: Ja, dat is mijn software

O: Die van mij ook, inderdaad. We willen dus aan de slag met Ableton Live en een push, waarvan ik er zelf ook een heb.

R3: Push 3 al?

O: Ja, ik heb de 2 verkocht. Ik had de 2, maar nu heb ik de 3. Op het werk hebben we de 2 gekocht, en kort daarna kwam versie 3 uit. Dat zie je vaak gebeuren. Maar het is interessant. Ik begrijp wat je bedoelt. Bij improvisatie draait het uiteindelijk om de muziek en het creatieve proces, niet zozeer om de feedback van het scherm.

R3 Dat hangt ervan af. Bij improvisatie hè. Wat betreft jongeren, ik vind het belangrijk, omdat veel jongeren veel tijd op de computer doorbrengen. Het is goed als ze de computer specifiek gebruiken voor muziek en zich niet laten afleiden door onnodige zaken zoals e-mails. **Het draait echt om de focus op muziek. Visuele hulpmiddelen kunnen echter ook waardevol zijn.**

O: Je hebt het specifiek over jongeren. Is dat je doelgroep of geldt dit voor alle leeftijden?

R3: Ik vind dat de nieuwe generatie en zelfs een deel van mijn generatie sterk gericht is op smartphones. Zelf leg ik die soms bewust weg.

O: Wat betreft het toepassen van elektronische muziek in ons vak, heb je een specifieke doelgroep in gedachten, of denk je dat het voor alle leeftijden geschikt is? Elektronische muziek bestaat al lang, ook in de jaren 80.

R3: Jaren 50. Philips bood destijds studio's aan componisten aan om met bandrecorders aan de slag te gaan. Het heeft een hele lange geschiedenis.

O: Maar stel je voor dat je een groep cliënten hebt. Wanneer zou je kiezen voor het gebruik van elektronische muziek, en wanneer zou je kiezen voor het inzetten van meer traditionele instrumenten?

R3: Ik denk dat de huidige generatie, zoals jongeren van tegenwoordig, zich bevindt in een soort dance- en dj-tijdperk. Hier, waar muziek als een hapklare brokken wordt gepresenteerd en je één muziekstuk op één pad hebt zitten. Als het aansluit bij hun lifestyle, kan het een goede ingang zijn.

O: Dus voor de jongere generatie zou je het eerder inzetten dan voor een oudere generatie? Of niet?

R3: **Nou, lifestyle gerelateerd.**

O: Ja, oké, dat is duidelijk. Ja, heel goed, ja. Ja, dat begrijp ik.

R3: Ik wil mijn cliënten niet altijd confronteren met mijn, laten we zeggen, John Cage-achtig geëxperimenteer. Je bent toch op zoek naar vormen hè? Het staat dan weer los van mijn eigen voorkeur. Ik heb een eigen muzikale voorkeur, een beleving van muziek. En je hebt wat nodig is voor de cliënt. Maar dan balanceer je altijd een beetje tussen die twee. Artiest zijn en therapeut zijn. En soms raken die twee elkaar. Ik werk hier bij het Leger de Heils met ex-psychiatrische patiënten van 65, die toch wel een beetje te diep in het glaasje hebben gekeken. Van die Pink Floyd-liefhebbers. En zo'n man die dan behoorlijke Korsakov heeft en wel alle Pink Floyd-nummers herinnert. En dan begint over Tangerine Dream te praten. En Mike Oldfield en toch wel iets met moderne synths wat heeft, enzovoort. Dus daar wil ik toch echt wel eens wat mee gaan doen.

O: Maar wat is voor jou het verschil tussen het inzetten van elektronische muziek en het inzetten van meer traditionele instrumenten? Heb je daar een beeld bij? Wat is voor jou het verschil tussen die twee naar een cliënt toe?

R3: Ja, dan moet ik even een groot muzikant, waar ik fan van ben, citeren. Vangelis weet je, onlangs overleden. Ik heb veel van zijn platen. Hij zei: "Het maakt eigenlijk niet uit. Het maakt niet uit waarmee je muziek maakt." **Als je kunt bereiken wat je wilt, zowel muzikaal en artistiek als cliënt, met compositie, een levensverhaal, of het uitdrukken van emoties, dan maakt het niet uit welke tools je gebruikt.** Ik kan wekenlang op Thomann.de zitten kijken en genieten van al die nieuwe dingen die op de markt zijn gebracht. Het draait er uiteindelijk om wat je ermee doet. Of iets duur is of iets goedkops. Ik heb ook een boek. Nou, ik ben even de naam van de schrijver vergeten, maar het heet "Handmade Electronics". En daarin maakt hij elektronische muziek met afgedankte elektronica. Niet met 220 volt, maar met batterijen. Dat kan zijn dat je een luidsprekertje hebt en dat sluit je aan op een batterij. Dan leg je er een nagelvijl tussen en wrijf je over de contactpunten. Zo krijg je verschillende geluiden. Je kunt allerlei materialen gebruiken, zoals folie in de luidspreker plaatsen en zo weer een ander geluid verkrijgen. Dat is experimenteren met geluid en elektriciteit. Het is een heel andere manier van werken. Niet toegepast, maar... Ja, dan kun je met een DAW weer samples van maken en die gebruiken om een compositie te creëren. Maar hoe pas je dat toe in muziektherapie? Dat is interessant, vooral bij langdurige samenwerking en het past in het proces. In een kortdurend proces is het toch weer anders. Het vergt veel tijd, ook als je samenwerkt met je cliënt. Ik denk dat als je elektronica gebruikt, het maakproces van het instrument een integraal onderdeel is van het gehele proces. Niet alleen het bespelen, maar ook het plezier van het maken, het ontdekken, het onderzoeken met je cliënt. Dat verschilt van het werken met bijvoorbeeld voorgeprogrammeerde instrumenten zoals padcontrollers. Je kunt dan live muziek maken of je stem opnemen, waarbij de instrumenten al klaarstaan, direct beschikbaar voor improvisatie en performance.

O: Denk je dat er een verschil is wanneer je iemand een gitaar in handen geeft die nog nooit heeft gespeeld, in vergelijking met het geven van een Push of een andere controller?

R3: Met een controller heb je sneller resultaat, toch?

O: Ik hoopte dat je dat ging zeggen. Ja, ik denk dat je met een controller sneller succes ervaart. Je kunt sneller het gevoel hebben van: "Oh, ik kan dit al." Je start simpelweg tracks in, al zijn het maar kleine loopjes, en het klinkt meteen goed. Met een gitaar moet je die loopjes zelf creëren en de techniek onder de knie krijgen.

R3: Je moet bijvoorbeeld leren hoe je je vingers moet plaatsen, en dat vergt meer tijd.

O: Nou, stel je voor, ik heb een cliënt die wil werken aan perfectionisme. Bijvoorbeeld, hij wil minder last hebben van zijn perfectionisme. Het frustreert hem vaak en heeft invloed op zijn humeur en omgeving. Stel dat ik zo'n cliënt heb, dan kunnen we doelen definiëren in dat kader. Als je nu elektronische muziek zou willen inzetten voor zo'n cliënt, wat zou je dan doen? Hoe zou je dat inzetten?

R3: Stel je voor, hij wil gewoon gitaar spelen. **Dus ik neem het geluid van de gitaar op met een microfoon. Hij slaat de gitaar aan en we maken daar een sample van. We kunnen die sample verwerken in Ableton. Op die manier kunnen we het geluid transformeren en op een geheel andere manier mooi laten klinken.**

Een andere benadering is bijvoorbeeld als hij moeite heeft met het onthouden van riffs tijdens het componeren. **In dat geval neem je een klein stukje op en plaatst het in een clip. Je luistert er een paar keer naar en bedenkt wat erbij past. Vervolgens neem je de volgende clip op. Stap voor stap bouw je zo verder. Stel je voor dat iemand het moeilijk vindt om 16 maten lang te spelen, maar één maat lukt wel. Dan neem je één maat op. Hierbij maak je gebruik van het visuele aspect van het beeldscherm.**

O: Ja, dat kan. Jij en ik hebben allebei affiniteit met elektronische muziek. We weten hoe we ermee moeten werken. Ik bedoel, je werkt met Ableton, dus je bent al een held, zeg maar. Want ja, Ableton heeft een andere filosofie dan de meeste andere DAWs. Hoewel ik dat ook bestrijd als mensen dat tegen me zeggen. Dan zeg ik, nou, het heeft een andere filosofie, maar als je het in arrangement mode zet, dan kom je toch wel weer een heel eind richting de filosofie die andere DAWs ook hebben. Maar, dat is een andere discussie. Maar als je nu kijkt, ik denk dat wij met z'n tweeën wel het idee hebben van, nou, je kan daar best wel veel mee doen met elektronische muziek. Daar kun je best wel een brug slaan of meer verbinding realiseren met een bepaald type cliënt, afhankelijk inderdaad van levensstijl. Ja, wat je zegt, vind ik een hele goede. Dat je zegt, wij als muziektherapeuten, wij willen aansluiten bij de cliënt. Of in ieder geval, oké, ik spreek voor mezelf, ik vind verbinding heel belangrijk, omdat vanuit die verbinding er van alles kan ontstaan. Als je niet verbindt met een cliënt, is het veel moeilijker om ermee te werken dan wanneer je een goede verbinding hebt met een cliënt. Dat is mijn ervaring.

R3: **Als jij bezig bent met de technische aspecten, hoe je iets moet doen, raak je het contact met je cliënt kwijt.** Dat is ook mijn ervaring. Als ik aan het beeldscherm zit te werken, zit de cliënt achter mij en verlies ik het contact.

O: En ik kan me voorstellen dat meer muziektherapeuten dat ervaren en dus denken, ja, als er iets misgaat met de techniek, dan weet ik niet wat ik moet doen en is mijn focus verstoord omdat de techniek niet werkt.

R3: Dat is een heel interessante. **Dan kies ik voor het contact met mijn cliënt en sluit ik mijn laptop. Dan denk ik, oké, dit lukt niet. Geen probleem, we gaan iets anders proberen. Dan gaan we doen wat op dit moment wel lukt.**

O: Ja, en dat is inderdaad wat ik me dus kan voorstellen. Dat het muziektherapeuten die minder kennis hebben van techniek, weerhoudt om hiermee aan de slag te gaan. Omdat het... Ja, ik bedoel, jij weet net zoals ik, er kan best wel eens iets misgaan. Maar het interessante is, denk ik, dat als er iets misgaat, je daar ook iets mee kunt. Dus daar kun je ook in het therapieproces iets mee. Op het moment dat het niet goed gaat met de techniek en je zit bijvoorbeeld met iemand...

R3: Hoe gaat de therapeut om met teleurstelling?

O: Nou nee, niet persé. Niet persé Je eigen teleurstelling. Maar stel je voor, je hebt zo'n cliënt die met perfectionisme zit. En de techniek werkt niet mee. En hij wil toch doorgaan. Dan gebeurt er iets met zo'n cliënt. Die wordt gefrustreerd. Ik kan niet doorgaan.

R3: Ik heb een cliënt. Een ICT-man met autisme. Nou, die is best wel depressief geweest. En die voelt zich heel erg alleen. En zijn doel is om via muziek dichterbij zijn emoties te komen. Dan geef ik hem een gitaar. En dan zeg ik, speel maar wat. Nee hoor, dat moet allemaal met notenschrift. Details. Ik wil het eerst begrijpen, voordat ik begin te spelen. En er komt nog meer bij. En er komt nog meer bij. En ik laat hem. En hij houdt er niet zo van als ik hem onderbreek. En hij loopt helemaal vast. Totdat hij een keer piano speelt. En begint te bewegen. Met zijn armen. Wat blijkt is dat het een enorme dansliefhebber is. We zijn bezig met kijken naar een danstherapeut voor hem. En toen ben ik aan de slag gegaan. Ik heb sensoren gekocht. En die heet de Sony One, geloof ik. Dat is in Duitsland gemaakt. In Ableton hebben ze daar ook een Max for Life-app voor. Hiermee kunnen die sensoren communiceren met Ableton. Polsbandjes. Met een soort medaille erop. Met een batterij erin. En daar zitten dus bewegingssensoren in. Prachtig. Alleen, ik heb er te weinig tijd voor om het uit te zoeken. En het gaat me uren kosten. Nou goed, dan valt hij in de techniek. En zijn ICT-achtergrond. En we gaan het samen uitzoeken. En ja, op een gegeven moment hebben we dat toch opgegeven, helaas. Nou, dat was voor ons beiden wat frustrerend eigenlijk. Ja, dat is eigenlijk heel jammer.

O: Maar stel je nu voor, ik heb een muziektherapeut voor me zitten. Die doet het ook al 25 jaar. En die gewend is om met piano's, djembés en gitaren aan de slag te gaan. En dat dat prima kan. En eigenlijk zoiets heeft van ja, ik merk bij de jongere generatie dat ik af en toe vragen krijg over kunnen we eens een keer iets met dance doen of zo. Maar ik vind dat heel lastig om daaraan te beginnen. Wat denk je dat er nodig is om zo iemand te kunnen helpen? Om hier met elektronische muziek aan de gang te kunnen gaan met zo'n muziektherapeut. Stel je voor jij en ik zouden dat doen. Wat zouden we zo iemand dan kunnen bieden? Het gaat er niet om hier een

businessmodel uit te halen. Het gaat er meer om van... Stel je voor, je maakt een methode. Wat zou daar dan in moeten zitten om laagdrempelig een muziektherapeut aan de gang te kunnen krijgen daarmee? Heb je daar een beeld bij?

R3: Ik denk dat een DJ-controller heel erg behulpzaam kan zijn. Als we het over dance hebben. Dat je stukjes muziek gewoon met pads aan en uit kan doen. Ik heb gekeken naar... De Traktor van N.I. bijvoorbeeld. Sluit je aan op de computer. Dat is geen stand-alone. En dan kun je verschillende tracks gewoon afspelen of stukjes van vooraf opgenomen muziek, misschien die je met een programma als Audacity knipt en plakt. In je lijst zet van de software. Dat je daar mee gaat spelen. Ik heb dat wel gedaan met een oude APC40 controller. En ook in Ableton kun je stukjes muziek zetten. Het is wel heel simpel. Maar het werkt wel. Het werkt altijd.

Een APC is zoals een pad. Launch. Stop. En onder elke pad zit weer een ander stukje muziek. Er zitten faders onder. En er zit een crossfader op. Ja, ik heb die APC heel veel gebruikt. Ik heb hem al 100 jaar. Push 3. Ja, leuk hoor. Er zit van alles in. Maar ik denk, zit er niet te veel in? Probeer je niet te veel te stoppen in één apparaat. Kill your darlings. Weet je wel? Less is more.

O: Nou ja, weet je... Over het algemeen, als je iets koopt is het al meteen outdated vanaf dat moment. Maar dat is ook niet erg, weet je. Uiteindelijk wordt het allemaal trash.

R3: Uiteindelijk wel, hè. Ja. Net zo met auto's.

O: Nou ja, precies. Toen ik het zei, dacht ik ook aan de analogie met een auto. Het is eigenlijk wat jij zei, hè. Jij zei: het maakt niet zoveel uit wat het is als je er muziek mee kan maken. Dus ik denk als je het zo aan een muziektherapeut zou kunnen brengen. Iets maken met elektronische muziek is niet zo heel veel anders dan gitaar leren spelen. Het is ook een instrument. Het is ook spelen. Het is ook spelenderwijs ontdekken. Begin ergens. Het maakt niet uit. Je hoeft niet alles meteen te weten.

R3: Het is net zo als de strijd tussen Apple-gebruikers en Windows gebruikers. Ik heb sounddesign gegeven in het onderwijs, MBO. En die jongeren die zeiden toen Apple zus en zo. Ik ben geen aanhanger. Voor mij is het geen politiek. Het is wat je gebruikt. Als jij liever een Windows-computer gebruikt, prima. Maar zo is het ook met gitaar. Of met elektronische muziek. Als je er maar uit krijgt wat je wilt.

O: Nou ja. Zelfs als je er niet uit krijgt wat je wilt kan er toch iets uitkomen wat heel interessant kan zijn. En dan gaat het niet persé. Ik bedoel, ik hoor ook dat jij een kunstenaarshart hebt. Dat heb ik ook. Ik heb zelf ook veel opgetreden. En dat soort dingen gedaan. Maar bij muziektherapie is het toch anders. Want dan moet je dat een beetje opzijzetten. En soms moet je ook dingen verdragen. Omdat je cliënten dingen doen dat je denkt van O, verschrikkelijk. Of moet je zelf dingen doen.

R3: Ik ga zometeen Frans Bauer zingen.

O: Nou ja, bij mij is het meest aangevraagde nummer Engelbewaarder van Marco Schuitemaker. Dat is zo'n Nederlandstalig nummer dat ik echt verschrikkelijk vind. Ik

houd niet van Nederlandstalig, maar ik ben het ondertussen wel gaan waarderen omdat ik het nu zo vaak gehoord heb.

R3: Bij mij werkt dat dan zo. Ik waardeer het dan omdat ik weet wat het met die persoon doet. En dan vind ik het toch weer leuk.

O: Het is mooi dat je dit zegt, want dit is dus uiteindelijk ook wat het bericht zou moeten zijn naar een muziektherapeut die hier gebruik van wil maken. Dit vind ik echt wel een kernding wat je zegt, want in principe zeg je: je doet het voor je cliënt. Je doet het niet omdat je er zelf zo gelukkig van wordt.

R3: Ja, want die cliënten luisteren toch naar DJ Tiësto. Nou, ik vind het verschrikkelijk. Ja, het is inderdaad wat je met je cliënt bereikt.

Sessie 2:

O: Ik zal nog even, ja, ik moet nu meteen de diepte in duiken natuurlijk omdat je een half uurtje hebt, maar het is helemaal prima voor mij. Ik hoop dat dat voor jou ook zo is. Allereerst, aan het einde van het interview, stuur ik jou even dat toestemmingsformulier. Dat heb ik nodig voor school, anders mag ik het interview niet gebruiken. Dat gaat over privacy enzo. Of je dat dan even zou kunnen invullen en ondertekenen. Dat wijst zichzelf. Het gaat er gewoon om wat ik ermee doe enzo.

R3: Ja, dat komt wel uit. Ja, oké.

O: Gaat het verder oké?

R3: Ja, prima, ja.

O: Nou mooi. Wacht, ik pak even mijn document erbij, als ik het kan vinden. Ja, want we waren al best wel een eind hoor. Het enige waar ik nog niet helemaal heel erg over heb gehad, is therapeutische werkzaamheid. Ik heb alles al uitgewerkt. Wat we tot nu toe besproken hebben, ik zit nu naar mijn Word document te kijken. Dus het kan zijn dat ik af en toe een beetje niet recht in het scherm kijk en ondertussen ben ik ook het opnemen. Dus dan weet je dat. Want ik heb nog wel een paar vragen aan jou die ik ook aan anderen heb gesteld en ik ben gewoon benieuwd naar jouw visie daarop. En dat gaat onder andere over het inzetten bijvoorbeeld in groepstherapie. Ik heb wel een beeld erbij hoe ik één-op-één met elektronische muziek met cliënten kan werken en één-op-twee ook nog wel. En ondertussen heb ik ook wel een beeld hoe in groepen omdat de andere mensen mij dingen hebben verteld, maar ik ben gewoon benieuwd hoe jij dat ziet, weet je, als je met een groep werkt en met elektronische muziek en misschien wel muziekproductie ook. Hoe zou je dat in een groep kunnen doen?

R3: Ja, dan is het niet zozeer hoe doe ik het, maar hoe zou ik het kunnen doen, omdat ik het dan niet in groepen toepas.

O: Ja, dan weet ik niet of het dan relevant is.

R3: Ik zou mij voor kunnen stellen, ik werk in de psychiatrie en ik werk met jongvolwassenen, maar ik werk ook met ouderen. Je kan toch zeggen dat ik zo'n 27

jaar in het vak zit. 27 jaar geleden had je te maken met een generatie ouderen die luisterden naar Wim Sonneveld "in het groene dal in het stille dal" en "de knaapjes zagen roosjes staan". En als ik nu met de ouderen van tegenwoordig praat, gaat het meer over muziek uit de jaren zeventig en soms ook tachtig, dus die interesse is wel weer anders. Nou, ik had een groepje ouderen psychiatrie, die komen weer met popnummers aan, maar ja, dat gaat toch wel meer richting Pink Floyd en een ander komt met Sinatra en weer een ander komt met de Stones. Maar ook mensen die in bandjes vroeger hebben gezeten. Dus als ik even naar de ouderenpsychiatrie kijk, dan zou het mooi zijn om met muziekproductie te gaan werken en samen te werken aan een stuk waar ieder zijn rol in heeft. Of een eigen versie van een bestaande song met allerlei lagen, en dat je dus echt lineair werkt. Dus de muziekproductie is lineair werken in een tijdlijn en dat je met blokjes kan werken. Dit hebben we de vorige keer gedaan. Dan kijken we heel erg goed naar de muziekproductie. Dan gaan we terug luisteren. Hoe gaan we hierop verder? Want in dit blokje stond deze tekst en er moet nog een stuk nieuwe tekst bij. En hoe ga je dat in elkaar zetten.

O: En hoe denk je dat dat therapeutisch werkt? Wat je nu beschrijft is. Ja, we zetten een productie in elkaar. Welke therapeutische elementen zitten daarin voor jou?

R3: Ja, dat hangt er even een beetje af wat voor doelen er gesteld worden. Kijk, reminiscentie kan een belangrijk onderdeel zijn voor mensen met depressie. Die de boel eens even op een rij willen zetten, een review willen maken, een live review. Dus gevoelens van toen, belevingen van toen weer actueel maken en weer met beide benen op de grond kunnen staan. Ik werk daar veelal met mensen met depressie. Maar er zitten ook mensen bij met depressie in combinatie met psychotische klachten. Gisteren had ik een mevrouw die zei: "Kijk, mijn arm is gebroken, mijn pols is gebroken." En dan wijs ik haar erop dat dat een jaar geleden is en dat ze daar nog steeds last van heeft. En zo breng je haar weer in het hier en nu. Dus ik vraag me wel af hoe je met zo'n mevrouw met psychotische klachten, wat zo'n beeldscherm met allerlei blokjes, bij haar teweeg zou kunnen brengen. En of ze dan niet de draad kwijtraakt.

O: Is er iets specifiek voor zo iemand die psychotische klachten heeft. Dat je denkt van, nou, daar zou ik bepaalde onderdelen van elektronische muziek juist wel of juist niet in gebruiken.

R3: Ja, **ik vind dat je altijd, als muziektherapeut, altijd, ongeacht het medium dat je gebruikt, altijd in contact moet zijn.** Fysiek en visueel, lichaamshouding. Dat je altijd moet blijven observeren. Dus wat je ook aanbiedt, welk medium dan ook, je moet altijd bij iemand die van het padje is, laat ik het zo zou zeggen, of dreigt te gaan, kijken van, hé, zijn we er nog? Ben je er nog? Hoeveel informatie geef ik jou? Hoeveel bijzaken? Hoeveel? Je kunt het ook kleiner houden. Oké, je kunt het met nieuwe media, je kunt het zo veel en ingewikkeld maken als je wil, maar je kunt het ook zo simpel maken als je wil.

O: Nou ja, als ik een voorbeeld mag noemen: je kunt heel eenvoudige grounding technieken inzetten door alleen met beats te werken. Leg een bepaalde basis neer en bouw daarop voort. Je kunt ook zeggen: ik laat alles los en we gaan soundscapes

maken. Meer in de vorm van improvisatie, vanuit het niets. En daar voeg ik veel reverb en delay aan toe, waardoor je een enorme klankwereld krijgt.

R3: Dat gaan we niet doen.

O: Nou, vertel.

R3: **Nee, dat gaan we niet doen. Het werkt niet goed met deze doelgroep.** En als we dan van muziekproductie naar live performance gaan, en live performance kan ik bijvoorbeeld zeggen: je werkt met alternatieve sensoren. Bijvoorbeeld een Theremin, waarbij je beweging aan muziek koppelt. **Dan is het denk ik belangrijk, als je met soundscapes werkt, dat je wel, de persoon niet zozeer in het geheel laat wegzinken, maar wel in de gaten heeft van, hé, als ik dit doe, dan komt er dat uit.** Ik ben degene die dat geluid maakt. Ik kan het stopzetten en ik kan het starten wanneer ik wil. Ik kan het harder maken of zachter maken.

O: Maar even terug naar, je zei heel stellig: dat gaan we niet doen. Dat zei je, omdat er iets bij je naar binnen kwam.

R3: Nou, ik ga niet iemand zomaar, een wall of sound presenteren. Daar ga ik iemand op voorbereiden. Dat is net zo, kijk, als je naar receptieve muziekbeoefening gaat, dan ga je ook iemand daarop voorbereiden, middels een instructie of een bodyscan of een voorbereiding. En dan heb je een soort van, hé, hoe zit je erbij? Ik zet wat op. En dat kunnen ook soundscapes zijn, wat hoor je? Wat, hoor je? Kun je vertellen wat je hoort? Of je zegt tijdens het muziek luisteren, soundscapes luisteren, niks, maar je bakent het af in een bepaalde tijd en dan fade je hem uit en dan heb je het gesprek nadien van, wat heb je gehoord? Wat deed dat met je? Ik zag dat je zweette of zo. Of ik zag dat je wat onrustig bewoog of ik zag dat je juist ontspande. Blijven checken. Dat heb ik op de opleiding ook geleerd. Blijven checken. Wat er met je cliënt gebeurt.

O: Zou jij bij die doelgroep, als we het dan hebben over psychotische mensen in dit geval, bijvoorbeeld wel kunnen zeggen, we gaan iets met beats doen? Zou dat beter werken dan zo'n wall of sound?

R3: Niet persé. **Ja, ik denk ook van als we teruggaan op die soundscapes, wat je wel kan doen, is je hebt een bepaald geluidstapijt. Door die mensen in het hier en nu te houden, kun je ook een oefening maken. Probeer eens te luisteren wat je hoort. Wat hoor je, wat heb je gehoord? Oh, ik heb een vogel gehoord, ik heb een graafmachine op de achtergrond gehoord, of ik heb, een auto komt voorbij. Weet je, dan kun je wel heel gericht, naar soundscapes luisteren.**

O: Als je een sessie zou beginnen met mensen, op welk moment zou je gebruik willen, zou je gebruik maken van elektronische muziek en muziekproductie? En op welk moment zou je gebruik willen maken van meer traditionele instrumenten? Of is daar geen verschil in? Is er iets wat jou triggert om te zeggen van, nu moeten we echt even iets met elektronische muziek gaan doen.

R3: Het zou leuk zijn, bijvoorbeeld, je kent die APC 40 controller, wel, hè? Daar ben ik zelf erg fan van omdat het zo mooi overzichtelijk is met faders en een matrix van

aan- en uitknopjes. Dat wordt tegenwoordig gebruikt om tonen mee af te spelen. Maar die oude APC 40, dat kun je gewoon clips aan- en uitzetten. Wat je daar heel makkelijk mee kan doen is stukjes muziek gesynchroniseerd afspelen. En voor mensen die fysiek niet zo kundig zijn in het maken van muziek kan dat een heel snel resultaat opleveren.

O: Ja. Goed punt.

R3: Dan heb je het echt over een soort actief DJ'en. Daar zie ik ook wel wat in. En dan kun je zelfs toch meespelen op de muziek.

O: Ja, je hebt minder technische vaardigheden nodig om toch snel resultaat te bereiken. Wat je eigenlijk alleen hoeft te doen is op een knopje drukken, een loop starten en het klinkt meteen vet.

R3: Maar dat is dat vergt kunde van de muziektherapeut.

O: Ja wat voor kunde?

R3: Nou, als muziektherapeut moet je dat kunnen voorbereiden, van hoe launch je de clip bijvoorbeeld. Launch je de clip op een kwart noot of een achtste of op een maat. Dat kun je met Ableton allemaal instellen. Je kunt ook zeggen van de gate functie als je me aandrukt zolang je ingedrukt houdt blijft die spelen zolang je hem loslaat stopt die dan heb je ook nog een toggle mode dan kun je een keer indrukken starten en een keer indrukken is stoppen en ook dat kun je weer quantiseren. Dat moet je allemaal voorbereiden.

R3: Ja oké. Mijn plan is om een product op te leveren waarin een aantal templates zitten die je gewoon in kan laden en waar je meteen mee aan de slag kan. Dus dat is dan allemaal gefixt. Dus je krijgt die matrix voor je neus of whatever voor controller voor je neus en onder alle dingen zit al iets. Dus je kan zeggen, dit is een een hip hop template, dit is een rock template, dit is een dance template, dit is bla bla bla.

O: Ik heb dat soort dingen met kinderen ook al wel gedaan.

R3: Dus dan kan je het vrij laagdrempelig maken want dan kan je zeggen nou weet je wel onder deze kolom zit allemaal beats onder deze kolom zitten allemaal synth samples onder deze kolom zitten allemaal bas samples en je weet gewoon als ik ze instart passen ze altijd. Het loopt allemaal soepel met elkaar mee, het zit allemaal in dezelfde toonsoort. Het maakt allemaal niet uit en je kunt dan gewoon door middel van eigenlijk het combineren van geluiden. Stel je hebt een matrix van 8 bij 8. Je hebt 8 beats, 8 bass, 8 melodie. Dan heb je dus 8 keer 8 heb je 64 mogelijkheden. Zeg ik dat goed? Nou, heb je in ieder geval heel veel mogelijkheden om met elkaar te combineren.

R3: Het is ook een behoorlijk timing-based, pattern-based manier van werken, echt met patterns. En dat is oké, dat is een manier van werken. Dat is een andere manier van werken dan het luisteren naar soundscapes en daar iets actiefs mee doen.

O: Ja, nou ja, dit is één ding om mee te beginnen om het laagdrempelig te doen, zeg maar. Maar wat me triggert bij wat je zegt, en dat vind ik wel een hele goeie, is dat je

zegt, ja, als iemand nou technisch niet vaardig is om een piano of een gitaar te gaan bespelen. Of misschien daar snel gefrustreerd in raakt van, ja maar, ik kan dit toch niet. Want dat hoor ik heel vaak, mensen zeggen, waarom moet ik nou piano gaan spelen? Ik kan helemaal geen piano spelen. Zeg, wedden dat je binnen een uur piano kan spelen?

R3: Ik ben helemaal niet muzikaal.

O: Maar als je dus veel weerstand ervaart daarin, of angsten, ik durf dat niet te gaan doen, want ik ben bang dat ik afga of dat ik dit kan helemaal niet. Ik denk dat wat jij nu zegt dat dat voor dat soort mensen prima zou kunnen werken. Want eigenlijk ben je dan aan het dj'en, soort van. Start je alleen maar stukjes muziek in en die leg je op elkaar. En het klinkt meteen vet en je hebt het gevoel van oh ik heb hier al echt iets bereikt. En dan zou je de stap daarna kunnen nemen van hey zullen we dan ook eens iets zelf daarbij gaan doen? We leggen dan die beat neer met die baslijn en we gaan op een synth controller gaan we gewoon nog eens even wat improviseren daarmee of zo. Dat zou je dan misschien kunnen doen. Dus het is drempelverlagend.

R3: Ja, ja. Ik heb een prikkelgevoelige jongen LVB van een jaar of 15 die dan wel opging in het geluid met klankschalen en ook elektronische muziek, **maar dat hij wel verzandde in de wall of sound en zoiets had van "ik zit vol"**.

O: Maar dat is interessant toch? Als iemand daarin verzandt, dan heb je wel iets om aan te werken, want dan heb je bij zo'n persoon zoiets van "wacht even, er gebeurt dus iets bij jou als je in zo'n wall of sound terecht komt.

R3: Ja, dat zou je kunnen bespreken, ja, reflecteren.

O: Ja. Wat gebeurt er met je focus? Waarom, hè, wat maakt dat je dan daarin verzandt en wat heb je nodig om daar weer structuur in te krijgen?

R3 Nou, dit is wel een jongen natuurlijk met een verstandelijke beperking. Dus daar valt heel moeilijk mee te reflecteren. En misschien heeft hij nog wel iets meer dan een licht, ook wel een matig verstandelijke beperking.

O: Maar misschien kun je hem helpen, hè, door te zeggen van nou, we gaan die wall of sound een beetje afbouwen tot het moment waarop jij je comfortabel gaat voelen.

R3: Ja. Maar jij hebt het daar zo net ook over gehad, van dan kan het ritme in helpen, hè.

O: Nou, ik heb een aantal filmpjes gezien van iemand anders die ik geïnterviewd heb, van Michael Viega. En die hadden dus ook zo'n heleboel soundscapes waren ze aan het maken. Het was een brei van geluid. En op een gegeven moment was één van de groepsleden, die gooide er een beat tussendoor. En in één keer viel alles op zijn plek door die beat. Die beat zorgde voor een soort grounding in die wall of sound, waardoor het ineens behapbaar werd. En je je eraan vast kon houden. Je kon je vasthouden aan die beat. En daardoor was die wall of sound ook niet meer zo intens.

R3: Ja, ik snap wat je bedoelt.

O: Dat is heel cool, dat je dat eens zag gebeuren. Dat in één keer mensen zeiden, oh ja, wacht, nu kan ik er wel in mee. Want ik heb nu een soort structuur.

R3: Ja, het lijkt mij nog wel mooi. Je kunt dus via beats, maar je kunt ook zeggen van, hè, ik heb het nog nooit uitprobeerde, maar dat je met vier theremins, bijvoorbeeld, in de groep staat en dat je om de beurt. Even zo, ja. (Beweegt met zijn handen heen en weer) En daar is het meest...

O: Ja. Het is een mooi ding. Toevallig ook één op school.

R3: Ik heb die ook... Die heb ik wel eens gebruikt. Infrarood-sensoren. Ja. Ik heb bij conrad.de, die krijg je, hè. Gewoon een eurootje of negen per stuk of zo. Sluit je aan op een Arduino. En die Arduino, die sluit je weer aan op de Connection Kit van Ableton.

O: En dan kun je de afstand meten. Ja, dan kun je de afstand... Ja, ik heb zelf zo'n ding gebouwd, toevallig. Om de afstand te meten. En dan kun je inderdaad op basis van die afstand... Kun je natuurlijk iets met je geluid doen. Dat is wel cool, ja.

R3: Ik heb hem wel eens op een etalagepop geplakt, weet je. En voor het visuele effect kun je er ook nog een keer een laserlampje vastplakken. Met zo'n hot glue-pistool, weet je. Dan kun je alles vastlijmen. Het geeft een heel mooi effect. Tijd, joh. Tijd. Er moet brood op de plank komen, weet je. Dat is zo.

R3: Dat is mijn probleem ook, ja. Dat is jammer, hoor. Maar goed, ja. Ik doe iets heel anders naast dit. Ik leef van een YouTube-kanaal waarin ik tutorials maak van hoe je je huis slim kunt maken met slimme elektronica. Dus ik heb daar wel een beetje wat mee. Maar ik vind dat heel... Ik vind dat heel leuk. Ik heb van die dingen dat als je bij mij aan de voordeur aanbelt, dan gaat mijn tv op pauze. Maar dat soort dingen heb ik in mijn huis. En dat vind ik wel mooi om dat soort dingen uit te zoeken. Dat ik denk van ja, weet je, als er iemand aanbelt, het eerste wat je doet is je tv op pauze zetten als je een film zit te kijken of zo, en dan loop je naar de deur. Dus dat kun je automatiseren. Waarom zou je dat niet automatisch laten gebeuren, weet je. Dat soort dingen.

R3: Ik was ooit helemaal niet technisch onderlegd. Maar door met dingen te experimenteren die ik niet begreep, kijk, de gekste geluiden en qua elektronische muziek. Dus heb ik me er alsnog in verdiept. Autodidactisch.

O: Ja, je triggert wel van alles bij me dat ik denk, oh, dit soort dingen kan ik ook in mijn muziek gebruiken.

R3: Ik heb zelfs een beetje geleerd om met processing te werken, weet je. Gewoon een boekje gekocht. Nou, dat ga ik doen. Ik vond het gewoon leuk. M'n kop werd er ook nog eens rustiger van. Maar ja, als muziektherapeut het inzetten, vond ik het toch nog wel lastig. Omdat de tijd rovend is en... Ja, maar wel heel erg leuk, weet je. Interessant.

O: Tijdrend in de zin van?

R3: Ja, qua voorbereiding. En dan heb je iets gemaakt en dan moet je ook maar kijken van, oké, werkt het? Moet ik het aanpassen?

O: Maar als je dat nou... Als je het nou ziet als een lab, als een laboratoriumpje wat je hebt en je begint gewoon met iets heel kleins en dan experimenteer je mee en dan zie je wat je cliënten doen, dan denk je, oh, dan kan ik misschien nog wel iets verbeteren, weet je. Het hoeft niet allemaal binnen een week klaar te zijn. Het kan natuurlijk ook over twee jaar groeien naar uiteindelijk allerlei tools die je in je laboratorium hebt staan, zeg maar. Ik kan me voorstellen dat er mensen zijn die dat heel erg cool vinden om op die manier therapie te krijgen. Mensen die meer met kunstzinnige dingen hebben, met experimenteren, alternatieve denkwijzes hebben.

R3: Ja. Ik heb veel met jongeren met autisme gewerkt. Dat is fantastisch.

O: Nou ja, precies. Ja, ja, ja. Dat wel. Jouw tijd is om volgens mij. Het is tien uur. Ik zeg het...

R3: Ja, mijn tijd is een beetje om. Ik ga binnenkort trouwens in deze dagen een DJ-controller kopen. Heb ik heel lang over nagedacht. Ik weet niet of je die kent. De Traktor NI van Native Instruments.

O: Ik ken Traktor NI. Ja, die ken ik.

R3: Ja. Dat is een 4-decks is dat. Daar kun je zowel twee pickups op aansluiten, maar je hebt ook nog twee stereo ingangen om synthesizers op aan te sluiten. Dus je hebt tegelijk ook een goede mixer en een audio interface. Ja, ja. Ik dacht... Ah, dat ga ik eens doen. En dan ga ik met de cliënten... Ga ik eens... Dus ehm... Ja, ik bekostig het zelf. Ik heb er ook persoonlijke voordelen aan.

O: Oh, dan ga je weer helemaal dat rabbit hole in...

R3: Dan ga ik kijken of ik nog met receptieve muziektherapie, een soort combinatie van receptieve muziektherapie en actieve muziektherapie, iets kan doen.

O: Ja. Nou, dat is inderdaad... Want dat is wat iemand anders zei tegen mij, met elektronische muziek. Het coole daaraan is... Kijk, als je gitaar speelt, ben je gitaar aan het spelen. En ben je de hele tijd actief bezig met die gitaar. Met elektronische muziek kun je eruit en weer erin. Je kunt iets opzetten. Je kan in de tussentijd gaan dansen. Je kan ernaar luisteren. Dus je kunt van actief naar receptief. Je kunt weer teruggaan naar actief daarin.

R3: Ja. Dat is prachtig.

O: Er gebeurt van alles met je. Dus niet alleen maar bezig zijn met muziek maken, maar ook het ondergaan en van daaruit weer nieuwe dingen bedenken en weer terug de activiteit in en weer er even uit. Dus dat is zo anders dan wanneer je alleen maar achter een piano zit.

R3: Je kunt combinaties maken. Dat is mooi. Ja, zeker.

O: En dat maakt het zo cool. En ook dat je het kunt opnemen. Het hele proces kun je opnemen. Aan het einde van, stel je hebt iemand tien weken of zo en je hebt in die

tijd drie nummers opgenomen of wat dan ook, of dingen die hij gedaan heeft. Kan hij meenemen, kan hij later op terugkijken van ja, dit heb ik dus gedaan in die tijd en hier zie ik mijn groei. En weet je, je kunt het nog eens terugpakken. Ja, er zit zoveel in, man. Het is echt.

R3: Voor mij is het ook van, ik ben de afgelopen drie jaar ook mede door corona ook veel wisselingen in mijn werk gehad had. Als ZZP'er ook gestopt omdat dat echt niet meer ging. Nou, ik doe het nog wel een heel klein beetje. En uiteindelijk toch in de doelgroepen terecht gekomen waar ik mij nog wat meer kan ontwikkelen. Dus aan de ene kant GGZ en aan de andere kant ouderenzorg en Leger des Heils. Dus ik kan, ik kan van daaruit nog heel veel me ontwikkelen. Ik heb een vaste baan. Ik heb op vrijdag zo goed als vrij. Ik heb er ook alweer zin om dat ook alweer wat dingen op te pakken.

O: Ja, leuk. Nou, ik heb een hoop informatie van je gekregen. Echt interessant ook. Ik ben op dit moment ben ik alle interviews aan het coderen, dus alle dingen eruit aan het halen die interessant zijn, die passen binnen de thema's waar ik mee bezig ben. Ja, het is echt veel werk. Ik heb een aantal onderdelen waar ik mijn onderzoek op richt en dat heeft te maken met therapeutische werkzaamheid, aanbod, randvoorwaarden. Dat soort dingen. En dat haal ik allemaal uit dit soort gesprekken. **Jij vertelt ook weer dingen dat je zo tegen mij zegt van ja, maar we gaan niet met soundscapes en heel veel geluid werken met mensen die psychotisch zijn. Dat is een randvoorwaarde. Dat is iets van oh.**

R3: Ja, zonder een goede voorbereiding. Met een goede voorbereiding kan het wel.

O: Ja, oké. Dat zijn van die dingen weet je dat je denkt ja, daar kun je allemaal rekening mee houden op het moment dat je iemand hebt die heel veel drugs gebruikt in zijn leven of heeft gebruikt en dan met bepaalde muziek in die weer terugkomt in dat stuk. Dat wil je misschien niet. Of misschien weer wel. Ja, het is maar net wat je doel is. Ik heb een jongen die het is een hardcore liefhebber en die jongen die heeft gewoon echt veel te veel drugs gebruikt in zijn leven en gebruikt nog steeds veel drugs en wil daar ook niet mee stoppen. En die komt gewoon helemaal psychotisch bij mij binnen. Die duikt iedere keer die psychoses in. En die wil dat dan ook weer opzoeken. Weet je wel? Wat ga je daar dan mee doen?

R3: Ja, precies. Ik moet er zo afsluiten. Ik moet nog even wat gitaren stemmen

O: Ja, dat begrijp ik helemaal. Ik wil je enorm. Ik wil je enorm bedanken voor je medewerking. Ik stuur je dat document op. Als ik mijn thesis af heb, dan wil ik die ook met je delen.

R3: Ja, leuk! Komt er nog een presentatie of zoiets? Wat je doet?

O: Nee, ik ga wel een product opleveren en het product gaat inderdaad iets worden in de zin van de Ableton templates en zo, waarmee mensen kunnen werken en een hele instructie. Hoe dat gaat. Hoe je dat kunt gaan gebruiken. Dat is mijn plan nu. D doe ik voor mijn opdrachtgever. Maar ik ga hier ook verder mee door. Ik heb wel echt zoiets van dit is wel het pad waarop ik verder wil. Ik wil wel verder ontwikkelen in de elektronische muziek en muziektherapie. Ondanks dat ik gitarist ben. Maar ik vind dit

heel erg leuk om te doen. En zoveel onontgonnen gebied. Maar er komt geen presentatie die ik daarover moet doen. Ik moet wel een presentatie geven over wie ik ben als muziektherapeut en waarom ik doe wat ik doe, maar niet over mijn onderzoek. Dus ik hou je op de hoogte. Super bedankt zover. Ik stuur je straks nog wel even een mail. Ja, leuk man. Hé, en als je Gerben ziet, doe oer Gerben de groeten van me op je gimcursus.

R3: We hebben geen bijeenkomsten meer. Dus ik denk. Doe jij de groeten maar.

O: Ja, dat is goed. Dat zal ik doen. Ik denk dat dat nog wel even gaat duren. Nou hé, dank je wel.

R3: Hé, succes.

O: En een fijne dag, hè.

R3: Ja, jij ook.

O: Oké, hoi.

R3 Hoi.

9.5 Bijlage 5: Codeertabellen

9.5.1 Bijlage 5.1: Deelvraag 1: Randvoorwaarden

Randvoorwaarden		
Intrinsieke motivatie	R1	v
Instrumenten / tools aanpassen zodat cliënten hier makkelijk mee kunnen werken	R1	v
Testen met cliënten of het werkt	R1	
Voornamelijk jongvolwassenen	R1	v
Ook oudere generatie	R1	v
Cliënten moeten een goed gehoor hebben en de tonen kunnen horen.	R1	v
Je moet weten hoe je met technologie werkt zodat het geen belemmering vormt voor jou en je cliënt	R1	
Afstemmen op de cliënt en wat ze aankunnen bij het toepassen van elektronische muziek en muziekproductie	R1	v
Je moet de tools van binnen en buiten kennen om ermee te kunnen werken met cliënten.	R1	v
Een muziektherapeut moet intrinsiek gemotiveerd zijn om elektronische muziek en muziekproductie te gaan gebruiken. Er interesse in hebben.	R1	v
Met effecten werken afwijzen voor bepaalde doelgroepen zoals psychotische mensen. Delays en reverbs werken dan niet goed.	R1	v
Nadenken over waarom zet je een elektronisch instrument in.	R1	v
Het inzetten van elektronische muziek draait altijd om het doel.	R1	v
Elektronische muziek en muziekproductie inzetten is geen doel op zich.	R1	v
Als iemand geen affiniteit heeft met elektronische muziek, dan kan je dat beter niet inzetten.	R1	v
Je moet denken in mogelijkheden en niet in beperkingen bij het inzetten van elektronische muziek.	R1	
Het gebruik van elektronische instrumenten is voor iedereen omdat iedereen al zo gewend is om met technologie om te gaan.	R2	
je moet je aanpassen aan het niveau van ervaring dat je cliënt heeft met technologie.	R2	v
Iedere keer dat muziektherapeuten technologie slechts beschouwen als een middel om een doel te bereiken, zullen ze technologie kopen, apparatuur aanschaffen en het als een noviteit gebruiken. En dan blijft het daarbij. Niemand zal het ooit meer gebruiken, voornamelijk omdat er geen begrip is van de culturele rituelen rond die technologie.	R2	v
Doelgroep: Jong-volwassenen to mensen van middelbare leeftijd ivm toepassingen in popmuziek.	R2	v
Er zijn een hoop competenties nodig om met elektronische muziek en muziekproductie te kunnen werken.	R2	v
Het betekent dat je wel competent moet zijn, maar je hoeft niet elk stuk apparatuur te kennen.	R2	v

Met elektronische muziek kan je intense soundscapes maken waarmee je op moet paassen voor cliënten met sensorische verwerkingsstoornissen, duizeligheid, schizofrenie en psychoses.	R2	v
Voor cliënten met schizofrenie werkt het beter om meer grounded te werken, zoals met beats.	R2	v
Als je in muziektherapie elektronische muziek en muziekproductie wilt gebruiken, dan moet het beeldscherm eigenlijk weg, vind ik, bij improvisatie	R3	
Bij het schrijven van liedjes en dergelijke is het juist heel effectief om iets constructiefs te creëren met behulp van een beeldscherm.	R3	
Het draait echt om de focus op muziek. Visuele hulpmiddelen kunnen echter ook waardevol zijn	R3	
Elektronische muziek kan je het beste lifestyle gerelateerd inzetten. Het gaat niet persé om de leeftijd.	R3	v
Als je kunt bereiken wat je wilt, zowel muzikaal en artistiek als cliënt, met compositie, een levensverhaal, of het uitdrukken van emoties, dan maakt het niet uit welke tools je gebruikt.	R3	v
Dan kies ik voor het contact met mijn cliënt en sluit ik mijn laptop. Dan denk ik, oké, dit lukt niet. Geen probleem, we gaan iets anders proberen. Dan gaan we doen wat op dit moment wel lukt.	R3	
Ik vind dat je altijd, als muziektherapeut, altijd, ongeacht het medium dat je gebruikt, altijd in contact moet zijn	R3	
Niet zomaar gebruik maken van reverbs en delays bij psychotische doelgroep zonder goede voorbereiding.	R3	v
Dan is het denk ik belangrijk, als je met soundscapes werkt, dat je wel, de persoon niet zozeer in het geheel laat wegzinken, maar wel in de gaten heeft van, hé, als ik dit doe, dan komt er dat uit.	R3	v
Ik ga niet iemand zomaar, een wall of sound presenteren. Daar ga ik iemand op voorbereiden.	R3	v
Oppassen dat een cliënt niet verzandt in een wall of sound.	R3	v

9.5.2 Bijlage 5.2: Deelvraag 2: Effecten op Therapie

Effecten op therapie		
Testen met cliënten of het werkt	R1	
Jong volwassenen krijg je eerder de therapie in.	R1	v
Het gaat erom wat cliënten met elektronische muziek kunnen doen.	R1	
Werkvormen voor verschillende doelgroepen zijn hetzelfde, maar de doelen zijn anders.	R1	
Er is te weinig onderzoek gedaan naar voor welke stoornissen elektronische muziek en muziekproductie effectief is.	R1	v
De wijze waarop je elektronische muziek en muziekproductie inzet is afhankelijk van het doel dat je wilt bereiken	R1	v
Focus op de doelen waaraan je wilt werken en pas het inzetten van elektronische muziek en muziekproductie aan aan die doelen.	R1	v

Onbekend of er beperkingen zijn in het gebruiken van bepaalde elektronische instrumenten voor cliënten in de doelgroep.	R1	v
Er zijn geen elektronische instrumenten die altijd werken	R1	
Tools als Garageband leveren meteen een succeservaring en kunnen bijna altijd ingezet worden.	R1	v
Ruimte geven om ermee te spelen zonder dat er een opdracht aan gebonden is.	R1	
Het verschil met elektronische muziek is dat je soms dingen kan inzetten ter plekke. Meteen zonder dat iemand muzikale ervaring heeft, worden er sneller succeservaringen opgedaan	R1	v
Het maken van opnames heeft als voordeel dat de cliënt het mee naar huis kan nemen.	R1	v
Muziekproductie is niet het doel. Het is het middel dat je daarvoor inzet.	R1	v
Elektronische muziek en muziekproductie kan je in principe voor elk doel inzetten.	R1	v
Met elektronische muziek kan je ook dingen verkeerd laten gaan om daarmee reacties uit te lokken bij de cliënt.	R1	
Technologie wordt vaak gezien als een tool om een probleem op te lossen. Maar je kan technologie ook inzetten om te gebruiken zonder einddoel.	R2	v
Ieder stuk technologie heeft een culturele historie, heeft zijn eigen artistieke rituelen	R2	
Bij het maken van elektronischer muziek kan je loskomen van het instrument en ondertussen andere dingen gaan doen zoals dansen. Ik kan weggaan en weer terugkomen naar de muziek. Dat gaat met een gitaar niet. Ik kan tegelijkertijd betrokken zijn bij de muziek en mezelf afzonderen van de muziek.	R2	v
Bij het maken van elektronische muziek ben je creatief bezig, maar tegelijkertijd is het ook receptief.	R2	v
Productietechnieken zoals het toevoegen van compressie, etc hebben therapeutische relevantie.	R2	v
Als muziektherapeut kan je soundscapes genereren die de juiste omgeving bieden om je te kunnen uiten in je geestelijke gezondheid. Dus je moet de juiste geluidsomgeving hebben, zodat de persoon zich veilig genoeg voelt om er daadwerkelijk over te gaan praten.	R2	v
De schilderijmetafoor is zo levendig omdat je in plaats van kleuren te mengen met geluiden bezig bent, ze in verschillende delen van de hoofdtelefoonruimte plaatst.	R2	v
Het gebruik van effecten creëert de juiste omgeving waarin cliënten zich veilig voelen en zich durven te uiten.	R2	v
Mensen kunnen zich heel verloren en bang voelen in een ruimte met intense soundscapes, en het kan echt een gevoel creëren voor mensen.	R2	v
Door loops te lanceren hebben cliënten het gevoel dat ze echt iets doen. Dat is erg containing en grounding. Daarmee kan je de intensiteit beperken.	R2	v
We gingen psychologisch behoorlijk diep. We hadden al deze echt transformerende groepservaringen.	R2	

Het waren zeer intense geluidservaringen en konden potentieel chaotisch en triggerend zijn voor de mensen waarmee je werkt.	R2	
Je moet begrijpen wat het potentiële gevaar is.	R2	v
Nee, ze komen naar muziektherapie omdat ze weten dat muziek op zichzelf intrinsiek belonend is, dat de muziektherapeut zorgzaam is en dat we samen muziek gaan maken, en dat is de reden waarom we hier zijn.	R2	
Wat zijn alle mogelijkheden met dit instrument die ik kan verkennen? Niet alleen als een middel om een doel te bereiken, maar ook om zo expressief mogelijk te zijn.	R2	
Het gebruik van elektronische muziek en muziekproductie is niet alleen een middel om een doel te bereiken. Het kan een op zichzelf staande unieke ervaring zijn.	R2	v
Het type muzikaliteit komt meer voort uit een traditie van echt luisteren en verhalen vertellen.	R2	
Bij technologie gaat het er niet om hoe snel je speelt of hoe goed je bent. Het gaat erom welke keuzes je maakt. Hoe luister je en welke keuzes maak je om een sonische ervaring te creëren die uniek is voor jou, wie je bent?	R2	v
Elektronische muziek heeft meer een geschiedenis langs de lijnen van mondelinge verhalen vertellen, een beeld schilderen, mensen aan het dansen maken.	R2	v
Elektronische muziek creëert een gelijkwaardige omgeving. Je hoeft er niet heel lang voor te studeren om het te kunnen bespelen.	R2	v
Het geluid is trilling. Deze trilling ben ik. En ik kan spelen met de trillingen om een unieke versie van mezelf te creëren. Ik kan mijn eigen avatar maken. Ik kan mijn eigen versie van mezelf creëren. Dat is volledig uniek en kan eigenlijk door niemand worden gerecreëerd, omdat alleen ik deze combinaties van geluiden begrijp. Dus die mentaliteit is echt anders dan de mentaliteit van andere soorten muziek.	R2	v
Bij traditionele instrumenten zit je vast binnen de beperkingen van dat instrument. Dat heb je bij elektronische instrumenten niet.	R2	v
Het zien van het oplossingsgerichte deel als daadwerkelijk onderdeel van het proces en het oplossingsgerichte deel als het werkelijke punt waar de groei zal plaatsvinden en het verwelkomen ervan.	R2	
Elektronische muziek staat nieuwe ervaringen en ontdekkingen toe, en ik heb echt krachtige ervaringen gehad.	R2	
Technologie kan echt relationeel worden gebruikt om uitdagingen aan te gaan, te groeien, te verwerken en te verkennen om iets volledig nieuws te creëren.	R2	v
En dat zijn ook enkele geweldige momenten in het leven in het algemeen, wanneer je buiten bent en je hebt al deze spanningen en plotseling denk je: oh, het kwam geweldig uit. En dat heb ik bij live muziek maar heel zelden ervaren omdat het zo beperkt is met toonsoort, tempo en tijd.	R2	
Zodra je je cliënten gewoon toestaat om in het spelen te zijn, hoe leuk is dat? Hoe genezend is dat?	R2	

Dit maakt het gebruik van een DAW, oftewel een Digital Audio Workstation, zeer geschikt voor een therapie met als doel een levensreview of live review te maken.	R3	
Met een controller heb je sneller resultaat	R3	v
Door gebruik te maken van het instarten van loops kan je het laagdrempelig maken voor mensen die fysiek beperkt zijn of angst hebben om te gaan spelen.	R3	v

9.5.3 Bijlage 5.3: Deelvraag 3: Kennis en vaardigheden

Kennis en Vaardigheden		
Instrumenten / tools aanpassen zodat cliënten hier makkelijk mee kunnen werken	R1	v
Testen met cliënten of het werkt	R1	
Kinderen willen het zelf uitproberen. Ouderen hebben meer begeleiding nodig. Je rol is als muziektherapeut dan anders.	R1	v
Garageband op de iPad	R1	
Elektronische muziek en muziekproductie schrikt muziektherapeuten af	R1	v
Oudere generaties hebben moeite met elektronische muziek en muziekproductie omdat ze niet weten hoe ze ermee om moeten gaan	R1	v
Je moet weten hoe je met technologie werkt zodat het geen belemmering vormt voor jou en je cliënt	R1	
Muziektherapeuten moeten naar school om zich te laten bijscholen.	R1	v
Je moet de tools van binnen en buiten kennen om ermee te kunnen werken met cliënten.	R1	v
De rol van de therapeut kan verschillen afhankelijk van de kennis en ondersteuning die de cliënt nodig heeft. Ben je sturend of ondersteunend?	R1	
Ruimte geven om ermee te spelen zonder dat er een opdracht aan gebonden is.	R1	v
Je moet denken in mogelijkheden en niet in beperkingen bij het inzetten van elektronische muziek.	R1	v
Muziekgerichte muziektherapie is niet alleen een theoretisch kader. Het is mijn identiteit. Dit betekent dat ik meer inzicht krijg in wat ik als muziektherapeut doe door te luisteren naar songwriters die praten over hun schrijfproces of door te horen over kunstenaars en hoe ze zich bezighouden met kunst of hun muziekproces, dan door psychologische theorieën.	R2	
Er is een verschil tussen het gebruiken van muziek om een doel te bereiken of om muziek als een medium te gebruiken.	R2	
Er zijn een hoop competenties nodig om met elektronische muziek en muziekproductie te kunnen werken.	R2	v

Met elk stuk apparatuur waarmee je werkt, zoals een sampler, een drummachine, een geluid voor een DAW die je gebruikt, ontwikkel je een relatie ermee, zodat als er een probleem ontstaat, je weet hoe je naar B, C, D, E, F, G opties kunt gaan om door te gaan met wat je moet doen.	R2	v
Het betekent dat je wel competent moet zijn, maar je hoeft niet elk stuk apparatuur te kennen.	R2	v
Vind iets waar je comfortabel mee bent, en speel er gewoon mee.	R2	v
Meestal, wanneer je begint te verkennen, ontdek je de dingen en begin je ze te verfijnen. Het is als een voortdurende cyclus van bewegen rondom technologie.	R2	v
Spelen met elektronische instrumenten is eigenlijk hetzelfde als het spelen op een gitaar. Dus het is meer alsof je het ziet als een speeltje of als een instrument.	R2	v
Bij elektronische muziek gaat het om het luisteren. Het muzikant zijn is heel anders dan bij het maken van traditionele muziek. Dat verwacht muziektherapeuten.	R2	v
Elektronische muziek creëert een gelijkwaardige omgeving. Je hoeft er niet heel lang voor te studeren om het te kunnen bespelen.	R2	v
Er is een manier van werken met technologie die voor 100 procent gebaseerd moet zijn op psychotherapeutische modellen van relationeel werk, die zegt dat deze ervaringen echt genezend en transformerend kunnen zijn en gericht op diepgang. Maar dit wordt niet op scholen geleerd. Daar leert men alleen hoe Garageband werkt bijvoorbeeld.	R2	v
Je hebt geen school nodig om je te leren hoe je technologie moet gebruiken. Er zijn duizenden YouTube-video's die je laten zien hoe je de MPC moet gebruiken. We hebben geen lessen nodig om je te leren hoe dat moet. Wat een verspilling van het geld van studenten, terwijl ze dit allemaal gratis op internet en YouTube kunnen vinden.	R2	v
Wat ik je kan bieden, is een herkadring van wat technologie en de geschiedenis van technologie kunnen zijn. Hoe dat verband houdt met het werk dat ik heb gedaan en we zullen samen ervaringen hebben die zullen helpen om die luisterwijze te veranderen, zodat je luistert naar de klinische mogelijkheden.	R2	
Just play with it! <- Titel van onderzoek?	R2	v
Leraren zeiden vaak: "Ja, maar dat kunnen onze kinderen niet." Dat ik denk van: "Moet jij maar eens opletten." Ik heb hier een boekje met visuele instructies en ze gaan het gewoon doen, en het lukt ook.	R3	v
Buiten de grenzen denken. Buiten mijn eigen kaders. Ja, dat muziektherapeuten dat moeilijk vinden.	R3	v
Als jij bezig bent met de technische aspecten, hoe je iets moet doen, raak je het contact met je cliënt kwijt.	R3	
En voor mensen die fysiek niet zo kundig zijn in het maken van muziek kan dat een heel snel resultaat opleveren.	R3	

Elektronische muziek en muziekproductie vergt kunde van de muziektherapeut.	R3	v
---	----	---

9.5.4 Bijlage 5.4: Deelvraag 4: Toepassing

Toepassing		
Instrumenten / tools aanpassen zodat cliënten hier makkelijk mee kunnen werken	R1	v
Testen met cliënten of het werkt	R1	
Het gaat erom wat cliënten met elektronische muziek kunnen doen.	R1	
Elektronische muziek in muziektherapie komt op alle gebieden wel terug. jeugdzorg, gehandicaptenzorg, ggz, revalidatiecentra	R1	v
Werkvormen voor verschillende doelgroepen zijn hetzelfde, maar de doelen zijn anders.	R1	v
Er zijn veel andere manieren dan alleen computer en muis om te kunnen produceren.	R1	
Garageband op de iPad	R1	v
Xbox 360 Kinect	R1	v
Zorg dat cliënten niet verdrinken in de technologie	R1	v
Afstemmen op de cliënt en wat ze aankunnen bij het toepassen van elektronische muziek en muziekproductie	R1	v
De wijze waarop je elektronische muziek en muziekproductie inzet is afhankelijk van het doel dat je wilt bereiken	R1	
Je hoeft niet altijd opnames te maken.	R1	
Inzetten DJ-set	R1	v
Logic met een synthesizer	R1	v
Het gaat allemaal over zintuiglijke informatie. Hoe krijg je het binnen, hoe kun je? Hoe kun je je aansturen? Hoe kun je ook congruent zijn in je lichaamshouding en wat je uitstraalt naar een ander? Waar gebruik je het voor? Daar gaat het om.	R1	
Onbekend of er beperkingen zijn in het gebruiken van bepaalde elektronische instrumenten voor cliënten in de doelgroep.	R1	v
Er zijn geen elektronische instrumenten die altijd werken	R1	
Tools als Garageband leveren meteen een succeservaring en kunnen bijna altijd ingezet worden.	R1	v
Cliënten gewoon laten spelen met de elektronische instrumenten. Niet teveel uitleggen en gewoon beginnen. Sommige cliënten hebben meer begeleiding nodig.	R1	v
Ruimte geven om ermee te spelen zonder dat er een opdracht aan gebonden is.	R1	v
Afstemmen op de muzieksmaak van de cliënt. Bijvoorbeeld hardcore beats voor hardcore liefhebbers.	R1	v
Afstemmen op de groep en wat ze willen: elektronisch of traditioneel.	R1	

Het verschil met elektronische muziek is dat je soms dingen kan inzetten ter plekke. Meteen zonder dat iemand muzikale ervaring heeft, worden er sneller succeservaringen opgedaan	R1	
Het maken van opnames heeft als voordeel dat de cliënt het mee naar huis kan nemen.	R1	v
Het is meer een onderdeel wat je zou kunnen inzetten, maar de traditionele instrumenten daarin zijn net zo belangrijk. En als je daar een mix van kan maken van beide, ja dan zou ik dat vooral meepakken	R1	
In een groep kan iedere cliënt op een loop improviseren of een laagje erbovenop leggen.	R1	v
Elektronische muziek en muziekproductie is een tool die je in je rugzak hebt en eruit kunt toveren. Het is afhankelijk van het doel wanneer je het inzet.	R1	
Elektronische muziek en muziekproductie inzetten is geen doel op zich.	R1	v
Iedere keer dat muziektherapeuten technologie slechts beschouwen als een middel om een doel te bereiken, zullen ze technologie kopen, apparatuur aanschaffen en het als een noviteit gebruiken. En dan blijft het daarbij. Niemand zal het ooit meer gebruiken, voornamelijk omdat er geen begrip is van de culturele rituelen rond die technologie.	R2	v
Doelgroep: Jong-volwassenen to mensen van middelbare leeftijd ivm toepassingen in popmuziek.	R2	v
Mensen begrijpen dat er veel wegen zijn om met technologie om te gaan	R2	v
Voor cliënten met schizofrenie werkt het beter om meer grounded te werken, zoals met beats.	R2	
Door loops te lanceren hebben cliënten het gevoel dat ze echt iets doen. Dat is erg containing en grounding. Daarmee kan je de intensiteit beperken.	R2	v
Cliënten in een groep kunnen allemaal op hun eigen telefoon spelen. Deze telefoons zijn centraal verbonden met Ableton dat ervoor zorgt dat de telefoons in sync blijven.	R2	v
Nee, ze komen naar muziektherapie omdat ze weten dat muziek op zichzelf intrinsiek belonend is, dat de muziektherapeut zorgzaam is en dat we samen muziek gaan maken, en dat is de reden waarom we hier zijn.	R2	v
Als je elektronische muziek en muziekproductie gebruikt. Om een probleem op te lossen, dan raakt het snel gedateerd en wordt het schroot. Als je het als medium gebruikt, kan je het langer blijven gebruiken.	R2	v
Als je elektronische instrumenten alleen behandelt als een middel om een doel te bereiken, zijn ze slechts een functioneel gereedschap voor iets, waar is de muzikaliteit? Waar is het artistieke aspect? Waar is het menselijke aspect daarin?	R2	v
Wat zijn alle mogelijkheden met dit instrument die ik kan verkennen? Niet alleen als een middel om een doel te bereiken, maar ook om zo expressief mogelijk te zijn.	R2	v
Met technologie kan ik ieder geluid maken dat ik maar wil.	R2	v

Bij traditionele instrumenten zit je vast binnen de beperkingen van dat instrument. Dat heb je bij elektronische instrumenten niet.	R2	v
We willen een nieuwe wereld van geluid ontdekken om de middelmatigheid van het geluid op aarde te bestrijden. Er zijn andere frequenties te verkennen. Letterlijk andere frequenties.	R2	v
Elektronische muziek staat nieuwe ervaringen en ontdekkingen toe, en ik heb echt krachtige ervaringen gehad.	R2	v
Als je in muziektherapie elektronische muziek en muziekproductie wilt gebruiken, dan moet het beeldscherm eigenlijk weg, vind ik, bij improvisatie	R3	v
Bij het schrijven van liedjes en dergelijke is het juist heel effectief om iets constructiefs te creëren met behulp van een beeldscherm.	R3	v
Dit proces lijkt bijna op beeldende therapie, waarbij je actief bezig bent met het maken van iets	R3	v
Het draait echt om de focus op muziek. Visuele hulpmiddelen kunnen echter ook waardevol zijn	R3	v
Als je kunt bereiken wat je wilt, zowel muzikaal en artistiek als cliënt, met compositie, een levensverhaal, of het uitdrukken van emoties, dan maakt het niet uit welke tools je gebruikt.	R3	
Je kan zelf samples maken en deze weer verwerken in een DAW.	R3	v
In dat geval neem je een klein stukje op en plaatst het in een clip. Je luistert er een paar keer naar en bedenkt wat erbij past. Vervolgens neem je de volgende clip op. Stap voor stap bouw je zo verder. Stel je voor dat iemand het moeilijk vindt om 16 maten lang te spelen, maar één maat lukt wel. Dan neem je één maat op. Hierbij maak je gebruik van het visuele aspect van het beeldscherm.	R3	v
Ik denk dat een DJ-controller heel erg behulpzaam kan zijn. Als we het over dance hebben. Dat je stukjes muziek gewoon met pads aan en uit kan doen.	R3	v
APC40 controller	R3	v
Ja, ik denk ook van als we teruggaan op die soundscapes, wat je wel kan doen, is je hebt een bepaald geluidstapijt. Door die mensen in het hier en nu te houden, kun je ook een oefening maken. Probeer eens te luisteren wat je hoort. Wat hoor je, wat heb je gehoord? Oh, ik heb een vogel gehoord, ik heb een graafmachine op de achtergrond gehoord, of ik heb, een auto komt voorbij. Weet je, dan kun je wel heel gericht, naar soundscapes luisteren.	R3	v
En voor mensen die fysiek niet zo kundig zijn in het maken van muziek kan dat een heel snel resultaat opleveren.	R3	v
Door gebruik te maken van het instarten van loops kan je het laagdrempelig maken voor mensen die fysiek beperkt zijn of angst hebben om te gaan spelen.	R3	v

9.6 Bijlage 6: Observaties

9.6.1 Bijlage 6.1: Informatiebrief onderzoek

Informatiebrief onderzoek

Voor het afstuderen van mijn studie muziektherapie aan de Hogeschool Utrecht doe ik een afstudeeronderzoek. Mijn onderzoeksvraag is:

"Hoe kan elektronische muziek en muziekproductie ingezet worden zodat dit het stabilisatieproces van cliënten in een crisissituatie bevordert?"

Hiervoor heb ik een aantal mensen geïnterviewd en een literatuuronderzoek gedaan. Daarnaast heb ik een proefopstelling gemaakt voor het maken van elektronische muziek. Ik wil jou als deelnemer vragen om een aantal werkvormen uit te voeren met behulp van deze proefopstelling. Daarbij zal ik jou observeren op de volgende punten:

1. Muzikale componenten
Ik zal observeren hoe jij muziek maakt met elektronische instrumenten en tools en wat je daarin muzikaal doet qua ritme, melodie, klank, et cetera.
2. Houding
Ik zal observeren wat jouw houding is tijdens het spelen met elektronische muziek. Daarbij let ik erop of je bijvoorbeeld leidend, of volgend bent, meewerkt, je afzet, et cetera.
3. Overige zaken
Naast bovenstaande twee punten zal ik letten op wat ik nog meer bij je kan ontdekken terwijl je aan het spelen bent. Daarbij kan je denken aan vreugde, verdriet, drukte, rust, et cetera.

Na afloop van de observatie zal ik de resultaten geanonimiseerd verwerken in mijn scriptie en vergelijken met de resultaten die ik uit de interviews en literatuurstudie heb gehaald. Op basis hiervan trek ik conclusies en doe ik een aanbevelingen over het inzetten van muziektechnologie bij muziektherapie.

Hartelijk dank voor je medewerking,

Ed de Tollenaar

9.6.2 Bijlage 6.2: Toestemmingsverklaring onderzoek

Toestemmingsverklaring Toepassing Muziektechnologie in Muziektherapie

Ik wil meedoen aan dit onderzoek.	Ja ☐	Nee ☐
Ik heb de informatiebrief gelezen en begrepen. Als ik vragen had, zijn die naar mijn tevredenheid beantwoord.	Ja ☐	Nee ☐
Ik weet dat meedoen vrijwillig is. Ik weet dat ik op ieder moment kan beslissen om toch niet mee te doen met het onderzoek. Ik hoef dan niet te zeggen waarom ik wil stoppen.	Ja ☐	Nee ☐
Ik geef toestemming voor het verwerken van mijn persoonsgegevens (zoals naam, emailadres) voor het onderzoek.	Ja ☐	Nee ☐
Ik geef toestemming voor het verwerken van mijn bijzondere persoonsgegevens, namelijk diagnose.	Ja ☐	Nee ☐
Ik ga ermee akkoord dat onderzoeksgegevens die voor het onderzoek zijn verzameld, mogen worden gepubliceerd of beschikbaar mogen worden gesteld voor toekomstig onderzoek en onderwijs. Ik weet dat deze gegevens gecodeerd zullen zijn, en dus niet direct te herleiden zullen zijn tot mij als persoon, en dat er maatregelen zijn getroffen om mijn gegevens te beschermen.	Ja ☐	Nee ☐

Naam deelnemer:

Handtekening deelnemer:

Datum : __ / __ / __

Ik verklaar dat ik deze deelnemer volledig heb geïnformeerd over het onderzoek.

Naam onderzoeker:

Handtekening onderzoeker:

Datum : __ / __ / __

De deelnemer krijgt een volledige informatiebrief mee samen met een getekende versie van het toestemmingsformulier.

9.6.3 Bijlage 6.3: Observatie D1

Componentenschema:

Klank	Niet scherp, soft
Ritme	112pm Dance ritme, bij improvisatie Hip Hop ritme 155 bpm
Melodie	Afwisselen van melodie, gebruik van arpeggios
Dynamiek	Wisselen tussen samples, geluiden aanpassen met filters en parameters
Vorm	Bij DJ-en, echt geluiden in elkaar over laten lopen / experimenteren met faders.
Instrumentatie	Ableton / Ableton Push 2 / Native Instruments Komplete

Roos van Leary:

Client zat in de leidend en aanpassende rol. Probeerde dingen uit en vroeg om hulp als hij dat nodig had. Pakte het snel op en ging snel zelfstandig te werk.

Post-It methode:

- Experimenteren
- Toont afweer als samples niet bij elkaar passen
- Gefocussed
- Snapt Komplete controller beter dan de Push 2
- Nieuwsgierig
- DJ-en
- Keuzestress bij het maken van soundscapes
- Weet bediening snel te vinden
- Zelfstandig
- Sfeer creëren
- Al meteen productiedingen doen
- Geen angst om de tools te gebruiken
- Plezier

9.6.4 Bijlage 6.4: Observatie D2

Componentenschema:

Klank	Verschillende toonsoorten door elkaar, lijkt verschil tussen toonsoorten niet te horen.
-------	---

Ritme	Start met 140 bpm, versnelt naar 172 bpm. Kan met meespelen moeilijk het ritme volgen. Aanzetten metronoom helpt daar wel bij.
Melodie	Chaotisch zonder de maat te volgen.
Dynamiek	Past regelmatig het volume aan van de verschillende tracks. Is gevoelig voor de mix instellingen.
Vorm	Wisselt snel in het selecteren van samples en geluiden. Neemt geen rust om te luisteren en neemt snel beslissingen.
Instrumentatie	Ableton / Ableton Push 2

Roos van Leary:

Client leek opstandig, wilde eigen keuzes maken en was daarin leidend. Hij luisterde wel naar de instructie, maar deze drong niet helemaal tot hem door.

Post-It methode:

- Onderzoekend
- Snel wisselen
- Verward
- Redelijk snel genoeg ervan / door naar de volgende stap
- Experimenteren
- Vond de controller complex en niet intuïtief
- Vindt het moeilijk om te spelen
- Frustratie: het klinkt niet, ik zit ernaast, het klinkt vals
- Vindt veel vrijheden lastig
- Beweegt mee met de muziek
- Lachen
- Snel verveeld en iets nieuws willen doen
- Gaat erin op
- Vind het pittig om variaties te maken
- Heeft plezier

9.6.5 Bijlage 6.5: Observatie D3

Componentenschema:

Klank	Alles door elkaar, scherpe geluiden, hoge tonen, bij improvisatie de juiste geluiden bij elkaar zoeken
Ritme	120 bpm, speelt tonen mee op ritme
Melodie	Druk, verschillende dingen door elkaar heen, opvolgende tonen in de toonladder, herhaalt korte scherpe tonen, speelt korte tonen, houdt ze niet aan. Speelt geen akkoorden.
Dynamiek	Werkt niet met volume. Alles staat even hard.
Vorm	Maakt gebruik van presets, past geen filters toe, past geen parameters aan. Herhalen van themaatjes.

Roos van Leary:

Cliënt zit in de helpende en aanpassende modus. Zegt zo af en toe “sorry”. Wil het graag goed doen, maar durft niet te veel te experimenteren.

Post-It methode:

- Rustig onderzoeken
- Gestructureerd alles doorlopen
- Snelle beslisser
- Focus
- Vindt akkoorden moeilijk, kiest voor eenvoud
- Kijkt veel naar het beeldscherm
- Zegt sorry
- Frustratie over trilhanden
- Wil het goed doen
- Zoekende
- Zodra iets gevonden, herhalen van “veilig” thema
- Heeft plezier
- Geeft aan het sneller in de gaten te hebben hoe dit werkt dan op een regulier instrument.
- Vindt het spelen via een controller eenvoudiger dan op een ander instrument
- Spanning is gedurende de sessie afgenomen

9.7 Bijlage 7: Proefopstelling

Figuur 1: Proefopstelling

9.8 Bijlage 8: Begrippenlijst

Ableton Live	Specifieke productiesoftware waarmee muziek kan worden opgenomen, bewerkt en gearrangeerd.
Ableton Push 2	Een controller waarmee Ableton Live kan worden aangestuurd.
Auto-Tune	Een audioprocessingtool in de muziekproductie die wordt gebruikt om de toonhoogte van zang of instrumenten te corrigeren.
Compressie	Het proces waarbij het dynamisch bereik van een geluidssignaal wordt beperkt. Het dynamisch bereik is het verschil tussen de zachtste en luidste delen van een geluid. Door compressie toe te passen, worden de pieken van het geluidsniveau verminderd, terwijl de zachtere delen worden versterkt. Dit resulteert in een meer gebalanceerd en consistent geluid.
Controller	Hardware waarmee software kan worden aangestuurd om bijvoorbeeld samples te starten of geluid te bewerken.
DAW	Digital Audio Workstation. Overkoepelende naam voor productiesoftware waarmee muziek kan worden opgenomen, bewerkt en gearrangeerd.
Deelnemer	Een persoon die in een proefopstelling geobserveerd is.
Deelvraag	Een vraag die een deel van de hoofdvraag onderzoekt.
Delay	Een audiatechniek waarbij het geluidssignaal met een kleine vertraging wordt afgespeeld na het originele geluid. Dit creëert een echo-achtig effect.
Elektronische muziek	Muziek die gemaakt wordt met behulp van een elektronisch instrument zoals een synthesizer of samples.
EMDR	Eye Movement Desensitization and Reprocessing.
Emotieregulatie	Het proces waarbij individuen hun emoties herkennen, begrijpen en beheersen om passend te reageren op verschillende situaties.
Filters	Elektronische schakelingen of digitale processen die worden gebruikt om bepaalde frequentiegebieden van een geluidssignaal te versterken of te verminderen. Ze spelen een cruciale rol in het vormgeven van het klankkarakter en het timbre van een geluid door synthesizers.

GGZ	Geestelijke Gezondheidszorg.
Herstelondersteunende zorg	Het bevorderen van het herstel en de veerkracht van individuen die te maken hebben (gehad) met psychische gezondheidsproblemen.
Hoofdvraag	De centrale vraag van het onderzoek.
Humanisme	Een filosofische en intellectuele stroming die de nadruk legt op de waarde en waardigheid van het individu, evenals op menselijke rede en autonomie.
Loops	Een herhaaldelijk afgespeeld fragment van geluid, meestal een ritmisch patroon, dat naadloos kan worden herhaald om een constante muzikale achtergrond te creëren. Loops kunnen bestaan uit drumbeats, melodieën, baslijnen, of andere muzikale elementen.
Lyrisch	Een karakteristiek die verband houdt met zang of poëzie.
Mixen	Het samenvoegen van verschillende lagen muziek tot een complete compositie.
Muziekproductie	Het creëren en bewerken van een elektronisch muziekstuk.
Oscillator	Een elektronisch circuit dat een periodieke golfvorm genereert, zoals een sinusgolf, zaagtandgolf, blokgolf of pulsgolf. Bij synthesizers, wordt een oscillator gebruikt om de basisgeluidsgolven te produceren die vervolgens kunnen worden bewerkt en gemoduleerd om diverse geluiden te creëren.
Pitchcorrectie	Het proces waarbij de toonhoogte van een geluid wordt aangepast om het in overeenstemming te brengen met een bepaalde toonhoogte.
Respondent	Een persoon die geïnterviewd is.
Reverb	Geeft een gevoel van ruimte aan geluid en wordt vaak gebruikt om muziek meer diepte, sfeer en realisme te geven
Sample	Een kort stukje opgenomen (bestaande) muziek dat hergebruikt kan worden.
Sonisch	Het geheel van geluidsfenomenen of geluidskarakteristieken binnen een bepaalde context.

Soundscape	Een auditieve omgeving of atmosfeer binnen een muzikaal stuk. Het gaat hierbij niet alleen om individuele geluiden of instrumenten, maar om de totale klankwereld die wordt gecreëerd. Een soundscape in muziekproductie kan variëren van eenvoudige, minimalistische arrangementen tot complexe, gelaagde composities.
Spanningsregulatie	Het vermogen van een individu om effectief om te gaan met, beheersen en reguleren van emotionele spanning, stress of druk.
Stabilisatie	Het proces waarbij de symptomen van een individu worden verminderd en beheerst, zodat ze niet langer leiden tot acute crisissituaties of ernstige disfunctioneren.
Synthesizer	Een elektronisch muziekinstrument dat geluiden genereert, manipuleert en produceert met behulp van elektronische circuits of digitale technologie.
Textuur	De manier waarop de verschillende stemmen en klanklagen in een muziekstuk met elkaar zijn verweven.